

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MƏRKƏZİ BANKI

MALİYYƏ SABİTLİYİ DEPARTAMENTİ

Maliyyə Sabitliyi Hesabatı

2025-ci il

Hesabat 2025-ci ilin sonuna olan məlumatlar əsasında hazırlanmışdır

Mündəricat

ABREVIATURALAR	3
Qısa xülasə	4
Qlobal makroiqtisadi şərait	5
Azərbaycanda maliyyə institutlarının fəaliyyət göstərdiyi makroiqtisadi mühit	8
Bank sisteminə ümumi baxış	12
Bank sistemi üzrə likvidlik riski	17
Bank sistemi üzrə kredit riski	23
Bank sistemi üzrə bazar riski	29
Bank sisteminin mənfəətliliyi	34
Bank sisteminin kapital mövqeyi	37
Bank sistemində dayanıqlılığın qiymətləndirilməsi	45
Bank olmayan kredit təşkilatları	47
Sığorta sektoru	50
Kapital Bazarı	60
Daşınmaz əmlak bazarı	64

Haşiyələr

Haşiyə 1. <u>Mərkəzi Bank tərəfindən risk əsaslı nəzarət prosesləri çərçivəsində 2026-2027-ci illəri əhatə edən “Bank Nəzarəti Strategiyası” təsdiq edilmişdir</u>	16
Haşiyə 2. <u>LCR əmsalı və banklararası təminatlı pul bazarının əlaqəli təhlili</u>	20
Haşiyə 3. <u>Fiziki şəxslərin depozitlərinin bankların maliyyələşməsində rolu</u>	26
Haşiyə 4. <u>Bank sektorunda bazar risklərinin idarə edilməsi üzrə yeni tənzimləmələr</u>	32
Haşiyə 5. <u>Bank Kapitalı və onun adekvatlığı üzrə prudensial çərçivə, Basel III standartları</u> 41	
Haşiyə 6. <u>Banklar və Sığorta şirkətləri arasındakı qarşılıqlı asılılıq və sistemik risklərinin təhlili: Şəbəkə təhlili</u>	58

ABREVIATURALAR

AMB – Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı

AİKZF - Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu

ARDNF – Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu

AİB – Asiya İnkişaf Bankı

AVM – Açıq valyuta mövqeyi

BGN – Borcun gəlirə nisbəti

BOKT – Bank olmayan kredit təşkilatı

BVF – Beynəlxalq Valyuta Fondu

DB – Dünya Bankı

DGK – Dövlət Gömrük Komitəsi

DQK – Dövlət qiymətli kağızları

DSK – Dövlət Statistika Komitəsi

ƏƏSMN – Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi

FŞ – Fiziki şəxs

f.b. – Faiz bəndi

HP – Hodrik-Preskott filtri

HŞ – Hüquqi şəxs

XV – Xarici valyuta

İEÖ – İnkişaf etmiş ölkələr

İEOÖ – İnkişaf etməkdə olan ölkələr

KA – Kapital adekvatlığı

KAƏ – Kapital adekvatlığı əmsalı

QİK – Qeyri-işlək kreditlər

QDQK – Qeyri-dövlət qiymətli kağızları

LCR – Likvidliyin Örtülmə Əmsalı

MKOS – Mikro, kiçik və orta sahibkarlıq

MV – Milli valyuta

ö.i.m.d – Ötən ilin müvafiq dövrü

ROA – Aktivlərin gəlirliliyi

ROE – Kapitalın gəlirliliyi

RÖA – Risk üzrə ölçülmüş aktivlər

ÜDM – Ümumi daxili məhsul

VKK – Vaxtı keçmiş kreditlər

Qısa xülasə

2025-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankının maliyyə sabitliyi siyasətinin əsas prioritetlərini maliyyə-bank sistemində etimadın qorunması, risklərin minimallaşdırılması, maliyyə sektorunda idarəetmə potensialının və şoklara qarşı dayanıqlığın artırılması təşkil etmişdir.

İl ərzində risk əsaslı nəzarət mexanizmlərinin tətbiqi istiqamətində işlərin görülməsi, risklərin həssas sahələrini əhatə edən prudensial tələblərin gücləndirilməsi, həmçinin sektorla effektiv dialoq və tənzimləmə-nəzarət çərçivəsinin modernləşdirilməsi maliyyə sabitliyinin təmin olunmasında mühüm rol oynamışdır.

2025-ci ildə bank sektorunun maliyyə vasitəçiliyi funksiyası genişlənmiş, kreditləşmə fəaliyyəti ilə sektorun balansının genişlənməsi davam etmişdir. Kredit portfelinin artım dinamikası fonunda tənzimləmə çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi və kredit təşkilatları tərəfindən risklərin effektiv idarə edilməsi təmin edilmişdir.

İl ərzində bank sisteminin kapital adekvatlığı və likvidlik göstəriciləri minimum tələbləri əhəmiyyətli üstələmişdir. Bank sektorunda kapital adekvatlığı əmsalı 17.6% olmaqla minimum requlyativ tələbi 1.7 dəfəyədək üstələmişdir. Eyni zamanda bank sektorunun məcmu likvidliyin örtülmə əmsalı (154%) minimum requlyativ tələbdən 1.5 dəfə çox olmuşdur. Bank sektorunun gəlirliliyində də müsbət meyil davam etmiş, sektor il ərzində 1.2 mlrd. manata yaxın xalis mənfəət əldə etmişdir. 2025-ci ildə bank sektoru üzrə aktivlərin gəlirliliyi 2.1%, kapitalın gəlirliliyi isə 18.2% təşkil etmişdir.

Hesabat dövrü ərzində Mərkəzi Bank maliyyə sektorunun dayanıqlığının artırılması istiqamətində bir sıra siyasət tədbirləri görmüşdür. Bank sektorunun dayanıqlığını artırmaq və kreditləşmə fəaliyyətinin fasiləsizliyini təmin etmək məqsədilə, 2025-ci ilin 1 mart tarixindən etibarən bankların məcmu və I dərəcəli kapitalı üzərində 0.5% həddində əlavə kontr-tsiklik kapital buferin tətbiq edilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilmişdir. 2024-2026-cı illəri əhatə edən Maliyyə sektorunun inkişafı strategiyası çərçivəsində bank sektorunda tənzimləmə çərçivəsinin modernizasiyası məqsədilə banklarda əməliyyat və bazar riskləri üzrə requlyativ çərçivə təsdiq olunmuş, bank sektorunun kapital strukturunun Bazel III standartlarına uyğunlaşdırılması təmin olunmuşdur. Maliyyə institutlarında tənzimləmə və nəzarətin modernləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilmiş təşəbbüslər beynəlxalq reyting agentliklərinin diqqətindən yayınmamış, "S&P" beynəlxalq reyting agentliyi Bank Sektorunun Ölkə Risk Qiymətləndirməsi (BICRA) hesabatına əsasən Azərbaycanın sahəvi risk komponenti üzrə reytingini yaxşılaşdırmışdır.

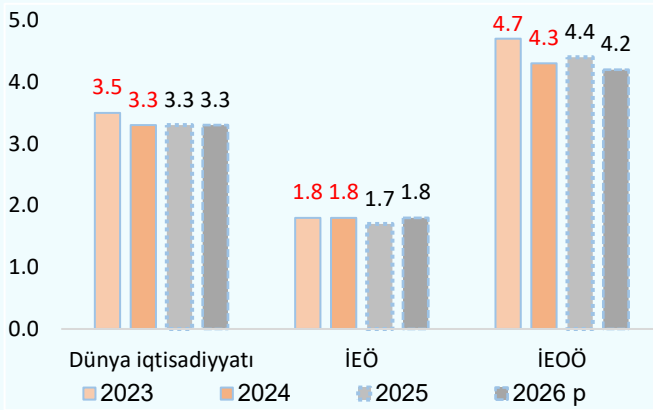
İl ərzində sığorta sektoru özünün artım potensialını reallaşdırmaqda davam etmişdir. 2025-ci ildə sığorta haqları əvvəlki illin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 11% artaraq 1.5 mlrd. manat, sığorta ödənişləri isə 22% artaraq 920 mln. manat təşkil etmişdir. Sektor yüksək mənfəətlə fəaliyyət göstərmişdir. Sektor il ərzində 166 mln. manat xalis mənfəət əldə etmişdir. 2025-ci ildə sığorta sektoru üzrə kapitalın gəlirliliyi isə 28% təşkil etmiş, sektorun məcmu kapitalı tələb olunan kapitalı 1.9 dəfəyə qədər üstələmişdir.

İnvestisiya şirkətlərinin maliyyə sistemində payı kiçik olsa da, artım üçün potensialı böyükdür. Kapital bazarında qiymətli kağızlar dövriyyəsi artım tendensiyasını qoruyub saxlamışdır. Kapital bazarı infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi, tənzimləmə çərçivəsinin modernizasiyası istiqamətində tədbirlər davam etdirilmişdir.

Qlobal makroiqtisadi şərait

2025-ci ildə yüksək qeyri-müəyyənlik və artan geosiyasi gərginliklərə baxmayaraq, qlobal iqtisadi aktivlik gözləniləndən daha yüksək olmuşdur. Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) 2026-cı il yanvar hesabatına əsasən qlobal iqtisadi artım 2025-ci ildə 3.3% təşkil etmişdir. Bu göstərici 2024-cü ildə qeydə alınmış artım tempi ilə eyni səviyyədə olmaqla bərabər, BVF-

Qrafik 1. Qlobal ÜDM-in artım proqnozları, %-lə

Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 Yanvar

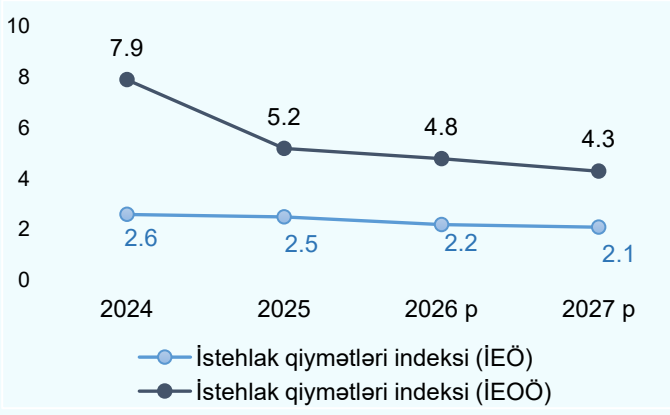
nin 2025-ci il iyul hesabatında proqnozlaşdırılan səviyyəni 0.3 f.b. üstələmişdir. İEO və İEOÖ-lər üzrə oxşar meyillər müşahidə olunmuşdur. Belə ki, İEO-də iqtisadi artım tempi 2025-ci ildə 1.7% təşkil etsə də, gözlənilərdən 0.1 f.b daha yüksək olmuşdur. İEOÖ-də isə artım 2024-cü illə müqayisədə daha yuxarı olmaqla bərabər, gözlənilən səviyyədən də 0.2 f.b yuxarı olmuşdur. İl ərzində qlobal ticarət siyasətlərində baş verən dəyişikliklərdən qaynaqlanan mənfi təsirlər, texnologiya sahəsində və xüsusilə süni intellektə (AI) yönələn investisiyaların sürətlə artması nəticəsində yaranan müsbət təsirlərlə kompensasiya olunmuşdur. Bu proses digər regionlarla müqayisədə daha çox Şimali Amerika

və Asiyada müşahidə edilmişdir. Bu da qlobal artım göstəricilərinə müsbət təsir etmişdir. Eyni zamanda fiskal və monetar dəstək, ümumilikdə əlverişli maliyyə şərtləri və özəl sektorun təchizat zəncirlərinə sürətli uyğunlaşma qabiliyyəti də iqtisadi aktivliyi dəstəkləyən faktorlardan olmuşdur.

Qlobal səviyyədə inflyasiyada azalma gözlənilsə də, regionlar üzrə fərqli meyillər müşahidə edilir. 2025-ci ilin sonuna İEO-də illik inflyasiya 2.5%, İEOÖ-də isə 5.2% təşkil etmişdir. İlin əvvəlində müşahidə olunan intensiv ehtiyat yığımlarından sonra ticarət olunan mallara olan tələbin azalması ilə əlaqədar bir çox İEOÖ-də məhsullar üzrə qiymət inflyasiyasında azalma qeydə alınmışdır. BVF-nin son hesablamalarına əsasən həm İEO-də, həm də İEOÖ-də inflyasiyanın azalacağı proqnozlaşdırılır. Belə ki, 2025-ci ilin sonu ilə müqayisədə 2026-cı ilin sonuna İEO-də inflyasiyanın 0.3 f.b azalaraq 2.2% olacağı, İEOÖ-də isə inflyasiyanın 2026 və 2027-cı illərdə əhəmiyyətli dərəcədə azalaraq müvafiq olaraq 4.8% və 4.3% təşkil edəcəyi gözlənilir. Lakin bu meyillərin bəzi regionlarda fərqli istiqamətdə hərəkət etməsi ehtimal olunur. Belə ki, 2026-cı ilin sonuna Avrozonada inflyasiyanın 1.9% proqnozlaşdırıldığı halda, ABŞ-də 2.4% olacağı gözlənilir. Ümumilikdə isə inflyasiyanın zəifləyən tələb və azalan enerji qiymətləri səbəbilə azalmağa davam edəcəyi proqnozlaşdırılır, lakin bu prosesin sürəti ölkələr üzrə fərqli ola bilər. Daha yüksək tariflərin qiymətlərə ötürülmə təsirinin tədricən formalaşması fonunda ABŞ-də baza inflyasiyasının 2027-ci ildə ölkənin 2%

səviyyəsində müəyyən edilmiş hədəf göstəricisinə qayıdacağı proqnozlaşdırılır.

Qrafik 2. İstehlak qiymətləri indeksi, %-lə

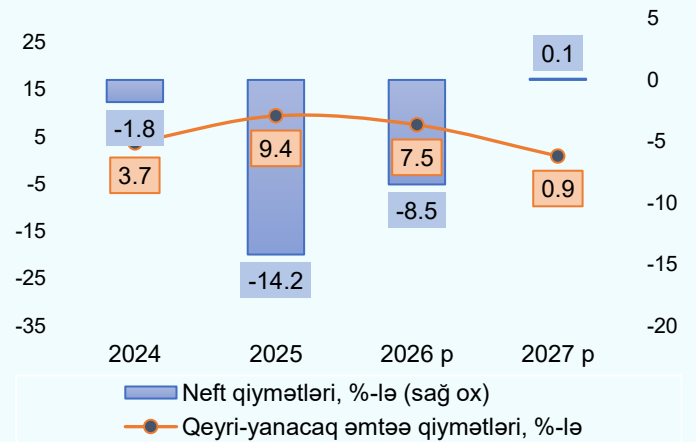
Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 Yanvar

2025-ci ildə artan geoiqtisadi və ticarət gərginlikləri fonunda qlobal neft tələbində azalma və qiymətlərin enməsi müşahidə edilmişdir. Belə ki, OPEC+ ölkələrinin hasilatı sürətlə artırmaq qərarı və artan ticarət gərginliklərinin tələbə təsirinin üst-üstə düşməsi neft qiymətlərinə təsirsiz ötürməmişdir. Qlobal neft tələbinin nisbətən zəif artımı, OPEC+ və digər istehsalçıların hasilat siyasəti fonunda bazarda təklifin üstün olması ehtimalını artırır ki, bu da orta müddətli dövrdə neft qiymətlərinin nisbətən aşağı səviyyədə qalmasına səbəb ola bilər. Belə ki, Dünya Bankının Yanvar 2026-cı il proqnozlarına əsasən, Brent markalı neftin qiymətinin 2026-cı ildə orta hesabla 60 ABŞ dolları (2025-ci illə müqayisədə 9 ABŞ dolları daha az), 2027-ci ildə isə 65 ABŞ dolları olacağı proqnozlaşdırılır. BVF-nin ən son (Yanvar 2026) proqnozlarına görə isə neftin orta qiymətinin 2026-cı ildə 62 ABŞ dolları olacağı gözlənilir ki, bu da BVF-nin oktyabr hesabatında olan proqnozlarla müqayisədə 4 ABŞ dolları daha aşağıdır. Bununla belə, geosiyasi risklər və bazar

qeyri-müəyyənliliyinin qiymətlərdə qısamüddətli dalğalanmalar yarada biləcəyi istisna olunmur.

2025-ci ildə təbii qaz bazarında isə vəziyyət neft bazarından fərqli olmuşdur. Belə ki, ABŞ-də mayeləşdirilmiş təbii qazın ixracının genişlənməsi fonunda qaz qiymətləri 50%-dən çox artmış, Avropada isə mülayim hava şəraiti və anbarların kifayət qədər dolu olması səbəbindən qiymətlərdə azalma müşahidə olunmuşdur. Yeni LNG (Liquified Natural Gas – Mayeləşdirilmiş Təbii Qaz) layihələri bazara əlavə həcmdə qaz gətirir, beləliklə 2026-cı ildə qlobal təbii qaz istehsalının təxminən 2.5% artacağı gözlənilir. Ümumilikdə, Dünya Bankının proqnozlarına əsasən, qlobal enerji qiymətləri indeksinin 2026-cı ildə 11% azalacağı, lakin 2027-ci ildə 6.3% artacağı gözlənilir.

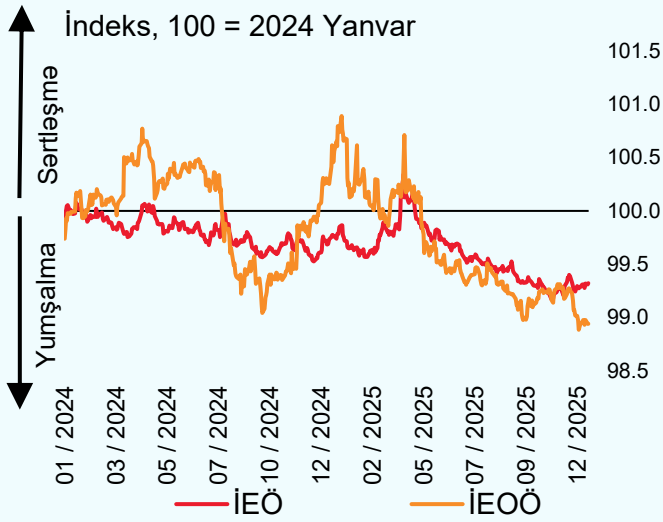
Qrafik 3. Əmtəə qiymətlərinin dəyişməsi

Mənbə: BVF, Qlobal İqtisadi İcmal (WEO), 2026 Yanvar

Qlobal inflyasiyanın azalması fonunda ilin ikinci yarısından etibarən qlobal maliyyə şərtləri yumşalmışdır. 2025-ci ilin əvvəlindən etibarən qlobal maliyyə şərtlərində sərtləşmə müşahidə olunsada, ilin ikinci yarısından

Qrafik 4. Maliyyə vəziyyəti indeksi

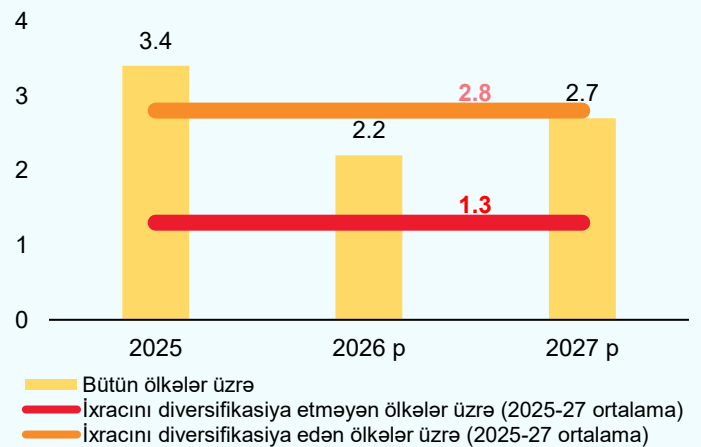
Mənbə: Dünya Bankı, Qlobal İqtisadi Perspektivlər (Yanvar, 2026)

etibarən bu sərtləşmə davamlı yumşalma ilə əvəz olunmuşdur. İlin birinci yarısında maliyyə şərtlərinin sərtləşməsi əsasən qlobal ticarət siyasətlərində yaranan qeyri-müəyyənliklərlə izah olunurdusa, ilin ikinci yarısında bu dəyişkenlik pul siyasətinin yumşaldılması gözlənilənləri fonunda əhəmiyyətli azalmışdır. İnvestorların risk iştahının artması, pul siyasətinin yumşaldılacağı ilə bağlı gözlənilər və ABŞ dollarının zəifləməsi maliyyə bazarlarında likvidliyi artırmışdır. Nəticədə səhm bazarında artım müşahidə olunmuş və borc bazarlarında maliyyələşmə şərtləri daha əlverişli olmuşdur. Bununla belə, maliyyə aktivlərinin yüksək qiymətləndirilməsi və qlobal qeyri-müəyyənliklər gələcəkdə risklərin hələ də qalmasını şərtləndirir.

2025-ci ildə ABŞ-nin tarif siyasətində baş verən dəyişikliklər qlobal ticarətin dinamikasına təsir göstərmişdir. 2025-ci ilin avqustunda ABŞ tərəfindən qarşılıqlı tarif artımlarının yenidən tətbiq edilməsi və bəzi ölkə

və sektorlar üzrə əlavə məhdudiyyətlər müəyyən edilməsi nəticəsində ABŞ-də orta effektiv tarif dərəcəsi təxminən 17%-ə yüksəlmişdir ki, bu da son onilliklərin ən yüksək göstəricilərindən biridir. Tarif artımlarının gözlənilməsi fonunda bir çox ölkələrdən ABŞ-yə ixracın əvvəlcədən artırılması müşahidə olunsa da, sonrakı dövrdə idxalın artım tempi zəifləyərək xüsusilə daha yüksək tariflərlə üzləşən ölkələr üzrə azalma ilə nəticələnmişdir. Bununla yanaşı, ixrac bazarlarını daha çox şaxələndirmiş iqtisadiyyatlarda yeni ixrac sifarişləri üzrə göstəricilərin nisbətən yaxşılaşdığı, bazarları məhdud sayda tərəfdaşdan asılı olan ölkələrdə isə zəifləmə müşahidə olunur. Mövcud meyillər fonunda qlobal mal və xidmət ticarətinin artım tempinin 2026-cı ildə zəifləyəcəyi, lakin tarif təsirlərinin tədricən azalması və siyasət qeyri-müəyyənliyinin yumşalması ilə orta müddətdə ticarət dinamikasının yenidən sabitləşəcəyi gözlənilir. Bununla belə, geosiyasi gərginliklərin artması, əlavə ticarət məhdudiyyətlərinin tətbiqi və proteksionist siyasətlərin genişlənməsi qlobal ticarət perspektivləri üçün əsas risk amilləri olaraq qalmaqdadır.

Qrafik 5. Qlobal ticarət illik artım tempi, %-lə

Mənbə: Dünya Bankı, Qlobal İqtisadi Perspektivlər (Yanvar, 2026)

Azərbaycanda maliyyə institutlarının fəaliyyət göstərdiyi makroiqtisadi mühit

2025-ci ildə global geosiyasi risklərin artması fonunda ölkədə iqtisadi artım davam etmişdir. 2025-ci ildə ÜDM real ifadədə 1.4% artmış və onun nominal həcmi 129 mlrd. manata çatmışdır. Qeyri-neft-qaz sektoru iqtisadi artımın əsas hərəkətverici qüvvəsi olmuşdur. Belə ki, iqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda ÜDM 1.6% azalmış, qeyri-neft-qaz sektorunda isə 2.7% artmışdır. Hesabat ilində ÜDM-in 71.5%-i qeyri-neft-qaz sektorunun hesabına formalaşmışdır ki, bu da 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 3.7 f.b. çoxdur. Əhalinin hər nəfərinə düşən ÜDM 12.6 min manata bərabər olmuşdur.

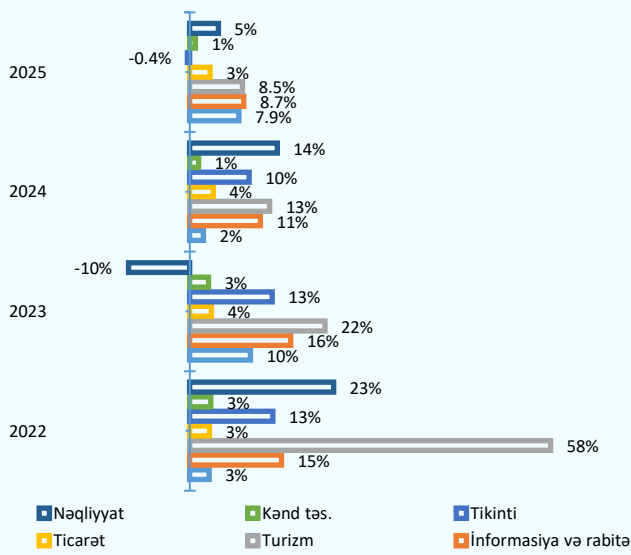
ÜDM-in 33%-i sənaye, 11.3%-i ticarət, 7.1%-i nəqliyyat, 6.5%-i tikinti, 5.9%-i kənd təsərrüfatı,

2.8%-i turizm, 2.1%-i informasiya və rabitə sahələrində, 21.7%-i isə digər sahələrdə istehsal edilmişdir. Məhsula və idxala xalis vergilər ÜDM-in 9.6 %-ni təşkil etmişdir. Dövr ərzində ən yüksək iqtisadi artım informasiya və rabitə, turizm və emal sənayesi sektorlarında olmuşdur. Bu sektorlar müvafiq olaraq 8.7%, 8.5% və 7.9%-lik real artım nümayiş etdirmişlər.

Əhalinin nominal gəlirləri və əməkhaqqılarında artım davam etmişdir. 2025-ci ilin sonuna olan məlumatlara əsasən, iqtisadi fəal əhalinin sayı 5384.3 min nəfər olmuşdur ki, onlardan 5105.2 min nəfərini məşğul əhali təşkil etmişdir. Muzdlarla çalışan işçilərin sayı 1797.4 min nəfər olmuşdur ki, onların da 48.3%-i (869 min nəfər) dövlət sektoruna, 51.7%-i (928.4 min nəfər) isə qeyri-dövlət sektoruna aiddir. İqtisadiyyatın neft-qaz sektorunda 31 min nəfər, qeyri neft-qaz sektorunda isə 1766.4 min nəfər çalışmışdır. Muzdlarla çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqısı 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 9.3% artaraq 1102.9 manat təşkil etmişdir. 2024-cü il ilə müqayisədə əhalinin nominal gəlirləri isə 8% artaraq 89.9 mlrd. manat təşkil etmişdir.

2025-ci ilin sonuna illik inflyasiya elan edilmiş hədəf çərçivəsində (4±2%) olmuşdur. DSK-nın məlumatına əsasən, 2025-ci ilin sonunda cəmi məhsul və xidmətlər üzrə istehlakçı qiymətləri indeksi illik 5.2% artmışdır. 2025-ci ildə ərzaq məhsulları üzrə müşahidə olunan illik inflyasiya 6.4%, qeyri-ərzaq məhsulları 2.5%, xidmət inflyasiyası isə illik 5.7% təşkil etmişdir. Qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənən, həmçinin mövsümi xarakter daşıyan məhsul və xidmətlərin qiymət dəyişmələri nəzərə

Qrafik 6. Qeyri-neft sektoru üzrə iqtisadi sahələrin artım tempi, %

Mənbə: DGK

alınmadan hesablanan baza inflyasiya 2025-ci ilin dekabr ayında illik 4.8% təşkil etmişdir.

İnflyasiyanın risk balansında dəyişikliklər əsasən xarici amillərlə bağlı olmuşdur. Xarici mənşəli xərc amillərinin inflyasiyanın dinamikasına təsiri daha yüksək olmuşdur. Mərkəzi Bankın qiymətləndirmələrinə əsasən, 2025-ci ilin dekabr ayında ölkədə illik inflyasiyaya ticarət tərəfdaşlarındakı inflyasiya 2.91 faiz bəndi artırıcı, nominal effektiv məzənnə isə 0.34 f.b. azaldıcı təsir etmişdir. Dövr ərzində daxili təklif (kənd təsərrüfatı istehsalçı qiymətləri və s.) və tələb (ev təsərrüfatlarının istehlakı, dövlət istehlakı və s.) amillərinin də inflyasiyaya təsiri ümumilikdə artırıcı, digər amillərin isə (inflyasiya gözləntiləri və s.) azaldıcı təsiri olmuşdur.

2025-ci ildə pul siyasətinə dair qərarlar makroiqtisadi proqnozlar, inflyasiyanın risk amillərində baş verən dəyişikliklər, valyuta bazarındakı vəziyyət və xarici ölkələrdə faizlərin azaldılması üzrə gözləntilər nəzərə alınmaqla verilmişdir. Dövr ərzində faiz dəhlizi parametrləri öncədən nəzərdə tutulmuş qrafik üzrə 8 dəfə müzakirə edilmişdir. Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin pul siyasətinə həsr edilmiş 6 iclasında uçot dərəcəsinin sabit saxlanması, 2 iclasında isə azaldılması barədə qərar qəbul edilmişdir. Ümumilikdə 2025-ci il ərzində pul siyasəti yumşaldılmış, uçot dərəcəsi 7.25%-dən 6.75%-ə, faiz dəhlizinin yuxarı həddi 8.25%-dən 7.75%-ə, dəhlizin aşağı həddi isə 6.25%-dən 5.75%-ə endirilmişdir. Hazırda uçot dərəcəsi son 4 ilin minimum səviyyəsindədir və neytral faiz dərəcəsinə yaxındır. 2025-ci il ərzində pul siyasəti alətləri pul bazarında gedən proseslər və bank sisteminin likvidlik mövqeyi nəzərə

alınmaqla tətbiq edilmişdir. Bu əməliyyatlar təminatlı pul bazarında faizlərin Mərkəzi Bankın faiz dəhlizinin dəyişiminə adekvat reaksiya verməsini təmin etmişdir.

2025-ci ilin aprel ayından başlayaraq Maliyyə Nazirliyi tərəfindən vahid xəzinə hesabı qalığı kommersiya banklarında depozit şəklində yerləşdirilmişdir ki, bu da bank sektorunda likvidliyin avtonom amillər hesabına artımına səbəb olmuşdur. Bu şəraitdə AZIR-i uçot dərəcəsinə yaxın idarə etmək üçün 7 günlük depozit əməliyyatından başlıca açıq bazar əməliyyatı kimi istifadə edilmişdir.

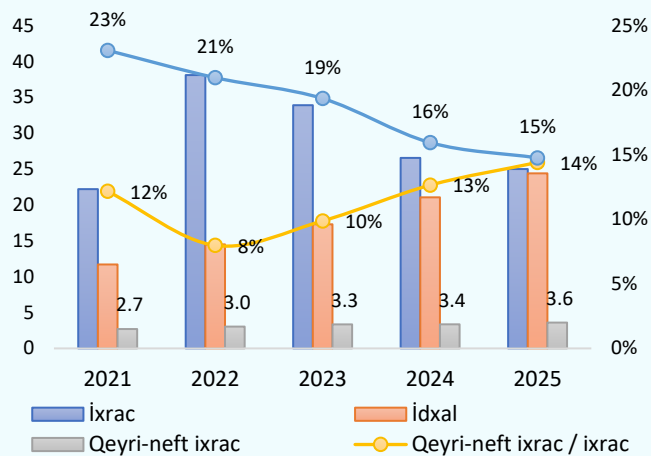
Pul siyasətinin əməliyyat çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülən işlər nəticəsində 2025-ci ildə AZIR indeksi uçot dərəcəsinə daha da yaxınlaşmış və aradakı spred minimum səviyyəyə enmişdir. Belə ki, 2025-ci ilin əvvəlindən iyun ayının sonunadək AZIR indeksi ilə uçot faiz dərəcəsi arasındakı spred ortalama 0.18 faiz bəndi olduğu halda, iyul-dekabr aylarında ortalama 0.06 faiz bəndinədək azalmışdır.

Hesabat dövründə uçot dərəcəsinin AZIR vasitəsilə digər faizlərə təsir göstərməsi də müşahidə edilmişdir. Belə ki, 2025-ci ilin II yarısında uçot dərəcəsinin 2 mərhələdə azaldılması qiymətli kağızlar bazarında gəlirliliyin, eləcə də yeni depozit və kredit faizlərinin azalması ilə müşayiət olunmuşdur.

2025-ci ildə beynəlxalq konyunktur tədiyə balansını baxımından Azərbaycan üçün əlverişli olmuş, xarici ticarət balansında müsbət saldo qeydə alınmışdır. 2025-ci il ərzində cari əməliyyatlar balansında 3.5 mlrd. ABŞ dolları

profisit yaranmışdır ki, bu da ÜDM-in 4.6%-ni təşkil etmişdir. DGK-nın məlumatlarına əsasən 2025-ci ildə xarici ticarət dövriyyəsi 49.4 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir ki, bunun da 25 mlrd. ABŞ dolları (və ya 50.7%-i) ixracın, 24.4 mlrd. ABŞ dolları (və ya 49.3%-i) isə idxalın payına düşmüşdür. Hesabat dövründə xarici ticarət balansında 0.6 mlrd. ABŞ dolları həcmində profit yaranmışdır. Qızıl idxalı çıxılmaqla xarici ticarətdə müsbət saldo 6.9 mlrd. ABŞ dollarını üstələyib.

Qrafik 7. İdxal və ixracın dinamikası, mlrd. USD

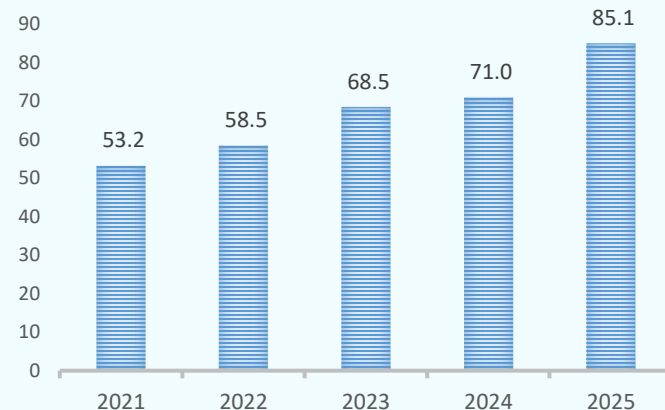
Mənbə: DGK

2025-ci il ərzində neft-qaz sektoru üzrə ixracın dəyəri 21.4 mlrd. ABŞ dolları olmuşdur ki, bunun da 12.6 mlrd. ABŞ dolları xam neft və digər neft məhsullarının, 8.8 mlrd. ABŞ dolları isə təbii qazın payına düşür. Qeyri-neft-qaz sektoru üzrə ixrac ötən ilə nəzərən 8.1% artaraq 3.6 mlrd. ABŞ dolları dəyərində olmuşdur. Qeyri-neft-qaz məhsullarının ixracının ümumi ixracda payı isə 14.5% təşkil etmişdir ki, bu da 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 1.9 f.b. çoxdur. 2025-ci ildə Azərbaycan dünyanın 180 ölkəsi ilə ticarət əlaqələri qurmuşdur. Xarici ticarət dövriyyəsində Avropa İttifaqı 40%, MDB ölkələri 15.4%, digər

ölkələr isə 44.6% paya sahib olmuşdur. İxracın strukturunda əsas ticarət tərəfdaşları İtaliya, Türkiyə, və Rusiya, idxalda isə əsasən Çin, Rusiya və Türkiyə olmuşdur. İdxalın strukturunda özəl sektorun payı 57%, dövlət sektorunun payı 34%, fiziki şəxslərin payı isə 9% təşkil etmişdir.

Strateji valyuta ehtiyatları artmaqda davam etmişdir. Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 2025-ci il ərzində 5.1% artaraq 11.5 mlrd. ABŞ dollarına, ARDNF-in ehtiyatları isə 22.5% artaraq 73.5 mlrd. ABŞ dollarına çatmışdır. Beləliklə, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları dövr ərzində 19.8% artaraq 85.1 mlrd. ABŞ dolları təşkil etmişdir. Hesabat dövründə valyuta ehtiyatlarının ÜDM-ə nisbəti 112% təşkil etməklə beynəlxalq kifayətlilik normalarını əhəmiyyətli üstələməkdə davam etmişdir.

Qrafik 8. Strateji valyuta ehtiyatları, mlrd. USD

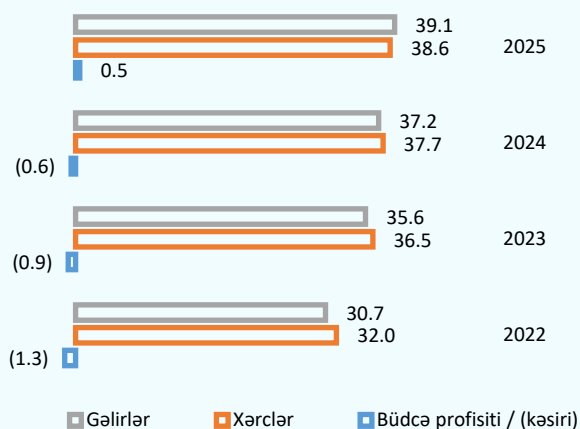
Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci ildə dövlət büdcəsi profisitle fəaliyyət göstərmişdir. 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin gəlirləri 39.1 mlrd. manat, xərcləri isə 38.6 mlrd. manat təşkil etmişdir. 2025-ci ilin sonuna büdcə profisiti 0.5 mlrd. manat təşkil etmişdir ki, bu da ÜDM-in 0.4%-ni təşkil edir.

ARDNF-dən dövlət büdcəsinə transfert nəzərə alınmadan, dövlət büdcəsinin gəlirləri 24.7 mlrd. manat təşkil edib ki, bu da 2024-cü illə müqayisədə 0.3 mlrd. manat və ya 1.1% çoxdur. Maliyyə Nazirliyinin məlumatına əsasən, dövlət büdcəsinin qeyri-neft-qaz sektoru üzrə

daxilolmaları 2025-ci il üzrə dövlət büdcəsinin ümumi daxilolmalarının 51.9%-ni təşkil etməklə 20.3 mlrd. manat olub ki, bu da 2024-cü illə müqayisədə 702.4 milyon manat və ya 3.6% çoxdur.

Qrafik 9. Dövlət büdcəsinin gəlir və xərcləri, mlrd. AZN

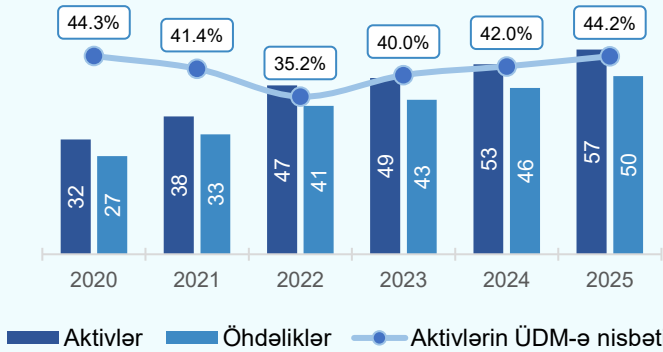

Mənbə: Maliyyə Nazirliyi

Bank sisteminə ümumi baxış

Bank sektorunun balansı genişlənməkdə davam edir. 2025-ci il ərzində bank sektorunun cəmi aktivləri 7.7% (4.1 mlrd. manat) artaraq 57.1 mlrd. manat təşkil etmişdir. Cəmi öhdəlikləri isə 7.2% (3.3 mlrd. manat) artaraq 49.7 mlrd. manat təşkil etmişdir. Nəticədə, bank sektorunun dərinlik göstəricisi olan aktivlərin ÜDM-ə nisbəti ötən ilin sonu ilə müqayisədə 2.3 f.b. artaraq 44.2%-ə çatmışdır. İl ərzində balansın artımı əsasən fiziki şəxslərin müddətli depozitləri hesabına olmuşdur ki, bu da kredit portfelinin artımını dəstəkləmişdir. 2025-ci ilin sonuna olan məlumatlara əsasən bank sektorunun aktivlərinin 49.6%-ni xalis kredit portfelini, 22.6%-ni cari aktivlər, 27.8%-ni isə digər

Qrafik 10. Bank sisteminin aktiv və öhdəliklərinin dinamikası, mlrd. manatla

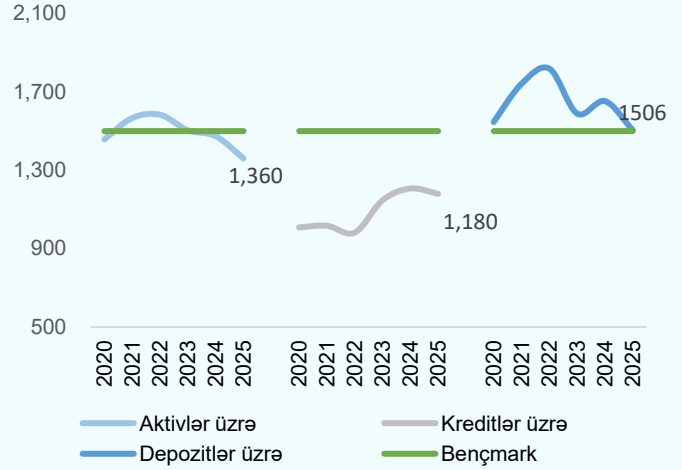
Mənbə: Mərkəzi Bank

aktivlərdən ibarətdir. Öhdəliklərin isə 44%-i hüquqi şəxslərin depozitləri, 33%-i fiziki şəxslərin əmanətləri, 13%-i bank və digər maliyyə institutlarının depozit və kreditləri, 10%-i digər öhdəliklərdən ibarətdir.

Ötən ilin sonu ilə müqayisədə aktivlər, depozit və kredit portfəlləri üzrə təmərüzləşmədə

azalma müşahidə olunur. Beynəlxalq təcrübədə də geniş istifadə olunan HHİ (Herfindal-Hirşman indeks) indeksinə əsasən

Qrafik 11. Bank sektoru üzrə HHİ indeksinin dinamikası

Mənbə: Mərkəzi Bank

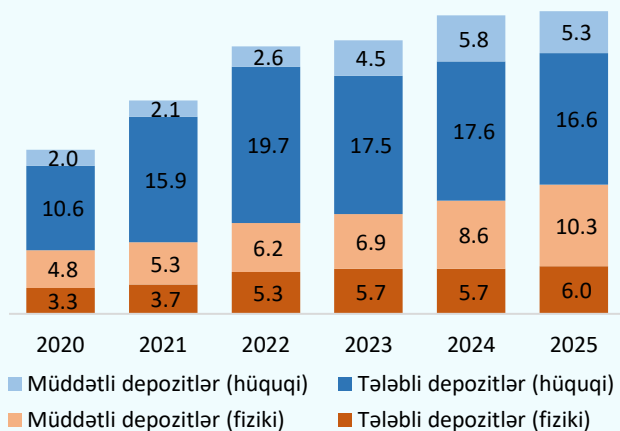
2025-ci ilin sonuna kredit portfelini üzrə təmərüzləşmə ötən ilin sonu ilə müqayisədə 27 vahid azalaraq 1180 təşkil etmişdir. Depozit portfelini üzrə təmərüzləşmə indeksi isə ötən ilin sonu ilə müqayisədə 147 vahid azalaraq 1506 təşkil etmişdir. Aktivlər üzrə HHİ indeksi göstəricisi 114 vahid azalaraq 1360 təşkil etmişdir. Beləliklə, bank sistemində aktivlər və kredit portfelinə əsasən aşağı səviyyədə təmərüzləşmə, depozit portfelinə əsasən isə bank sektoru orta təmərüzləşmə sərhədindədir. Bank sektoru üzrə təmərüzləşmə Mərkəzi Bank tərəfindən daim diqqətdə saxlanılır.

Sektorun əsas maliyyələşmə mənbəyi olan hüquqi şəxslərin depozitlərində azalma olsa da, fiziki şəxslərin depozitlərində olan artım bu azalmanı kompensasiya etmişdir. 2025-ci il ərzində hüquqi şəxslərin depozitləri 6.4% (1.5

mlrd. manat) azalaraq 21.9 mlrd. manat, fiziki şəxslərin depozitləri isə 14.2% (2 mlrd. manat) artaraq 16.3 mlrd. manat təşkil etmişdir. Nəticədə 2025-ci ilin sonuna olan göstəricilərə əsasən hüquqi şəxslərin depozitlərinin öhdəliklərdə payı 6.4 f.b. azalaraq 44%, fiziki şəxslərin depozitlərinin öhdəliklərdə payı isə 2 f.b artaraq 33% olmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, fiziki şəxslər üzrə depozitlərin artımı müddətli depozitlərin artımı hesabına olsa da, hüquqi şəxslər üzrə depozitlərin azalması həm müddətli, həm də tələbli depozitlərin azalması hesabına baş vermişdir.

Fiziki şəxslərin müddətli əmanətlərində müşahidə olunan artım bank sektorunun dayanıqlı maliyyələşməsinə dəstəkləyir. Fiziki

Qrafik 12. Fiziki və hüquqi şəxslərin depozit portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

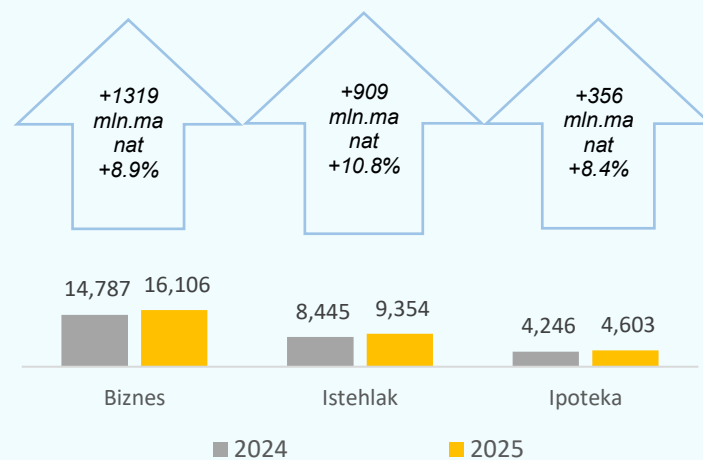
şəxslərin müddətli depozitləri 2025-ci il ərzində 20% (1.7 mlrd. manat) artaraq 10.3 mlrd. manat təşkil etmiş, tələbli depozitləri isə müvafiq dövr ərzində 5.5% (0.3 mlrd. manat) artaraq 6 mlrd. manat olmuşdur. Bank sektoruna inamın artımı, həyata keçirilən yeni monetar və makroprudensial siyasət çərçivələri, o

cümlədən rəqəmsallaşmanın artımı fonunda müddətli depozit portfelində unikal əmanətçilərin sayı ötən ilin sonu ilə müqayisədə 29% artaraq 194.1 min nəfəri üstələmişdir. FŞ müddətli depozitlərin artımı maliyyələşmə mənbələrinin dayanıqlığını artırmaqla yanaşı, uzunmüddətli maliyyələşmənin təmin olunmasında mühüm rol oynayır.

Kredit portfelinin illik artım tempi nominal qeyri-neft ÜDM-in artım tempini üstələməkdə davam edir. 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə bank sektorunun kredit portfelini 9.4% artaraq 30.1 mlrd. manata çatmışdır. Son illər kredit portfelinin intensiv artım tempində azalma müşahidə olunsada, portfelin illik artım tempi nominal qeyri-neft ÜDM-in artım tempini (7.7%) üstələməkdə davam edir. Sektor üzrə 19 bankın kredit portfelini 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə artmış, 13 bankda isə kredit portfelinin artımı nominal qeyri-neft ÜDM artımının üzərində olmuşdur.

Kredit portfelinin artımı həm biznes, həm istehlak, həm də ipoteka portfelini üzrə baş verir. İlin əvvəli ilə müqayisədə biznes kreditləri

Qrafik 13. Kredit portfelinin illik artım tempi, mln. manatla

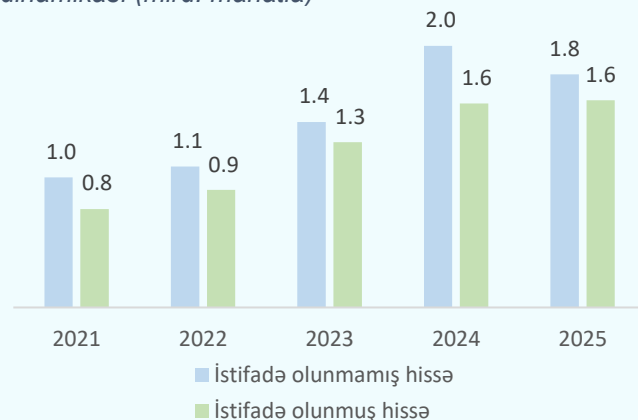
Mənbə: Mərkəzi Bank

8.9% (1.3 mlrd. manat) artaraq 16.1 mlrd. manat, istehlak kreditləri 10.8% (909 mln. manat) artaraq 9.4 mlrd. manat, ipoteka portfeli isə 8.4% (356 mln. manat) artaraq 4.6 mlrd. manat olmuşdur.

İstehlak portfelinin artım dinamikası diqqətdə saxlanılmaqdadır. Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən makroprudensial siyasət əhalinin sağlam və məsuliyyətli borclanmasına əsaslanır. 2025-ci ildə istehlak portfelinin illik artım tempi 10.8% olmuşdur ki, bu da ötən dövrlər üzrə artım dinamikasından aşağıdır. Mərkəzi Bank istehlak kreditləşməsinin dinamikası və əhalinin izafi borclanması üzrə qiymətləndirmələrini və bu istiqamətdə requlyativ çərçivənin daha da təkmilləşdirilməsi üzrə fəaliyyətini davam etdirir.

5 qat limitinin tətbiqi istehlak kredit kartlarının istifadə olunmamış hissəsində azalmaya səbəb olmuşdur. Mərkəzi Bank tərəfindən izafi borclanmanın qarşısının alınması məqsədi ilə aparılmış requlyativ təkmilləşdirmə (borclanın kredit kartı onun xalis vergidən sonrakı gəlirinin maksimum 5 misli ilə məhdudlaşdırılması) nəticəsində kredit kartlarının istifadə olunmuş hissəsi sabit qalsa da, istifadə olunmamış hissəsi 11% (220 mln. manat), son 1 ildə kredit kartlarının sayı isə 6% (137 min vahid) azalmışdır. Kredit kartlarının sayında və mövcud kredit kartlarının istifadə olunmamış hissəsində azalma gələcəkdə əhalinin izafi borclanmasının qarşısını alaraq məsuliyyətli və sağlam borclanmanı şərtləndirəcəkdir.

Qrafik 14. Kredit kartlarının qalıq məbləği üzrə artım dinamikası (mlrd. manatla)

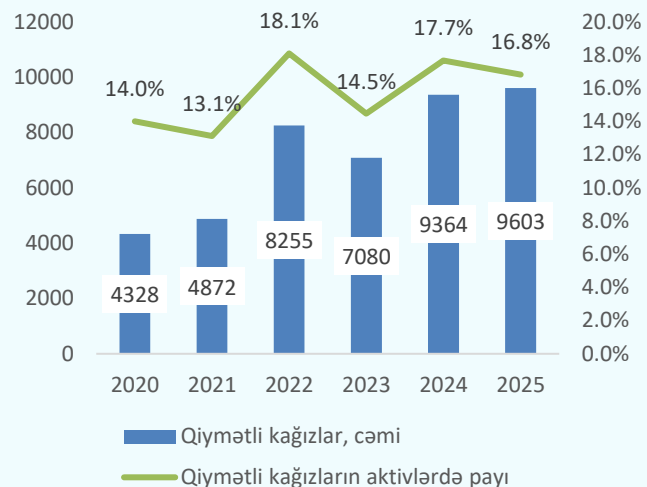
Mənbə: Mərkəzi Bank

İpoteka kreditləşməsində artım tendensiyası davam edir. 2025-ci ildə ipoteka portfeli illik əsasda 8.4% artaraq 4.6 mlrd. manat olmuşdur. Belə ki, 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə artım 356 mln. manat olmuşdur ki, bu artımın 251 mln. manat (artımın 70%-i) olan hissəsi dövlət ipotekası proqramı, 105 mln. manat (artımın 30%-i) olan hissəsi isə bankların daxili ipoteka proqramı vasitəsilə olmuşdur. Hazırda, dövlət hesabına verilmiş ipoteka kreditləri ümumi ipoteka portfelinin 55.9%-ni (2.57 mlrd. manat), bankların öz vəsaitləri hesabına verilmiş ipoteka məbləği isə portfelin 44.1%-ni (2.03 mlrd. manat) təşkil edir.

Biznes kreditləri üzrə artımın drayverləri nəqliyyat, tikinti və kənd təsərrüfatı sektorları olmuşdur. 2025-ci ilin sonuna biznes portfeli illik əsasda 8.9% (1.32 mlrd. manat) artaraq 16.1 mlrd. manata çatmışdır. Nəqliyyat sahəsi üzrə 30.5% (450 mln. manat), Tikinti sahəsi üzrə 25.4% (350 mln. manat), Kənd təsərrüfatı üzrə 16.8% (300 mln. manat), İnformasiya və Rabitə sahəsi üzrə 23.4% (150 mln. manat) artım qeydə alınmışdır.

Bankların qiymətli kağızlar portfeli üzrə son ildə artım müşahidə edilmişdir. 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə qiymətli kağızlar portfelinin həcmində 2.5% (239 mln. manat) artım qeydə alınmışdır. Bununla yanaşı ümumi aktivlərdə daha sürətli artım tempi müşahidə olunduğu üçün qiymətli kağızlar portfelinin ümumi aktivlərdə payı ötən ilin sonu ilə müqayisədə 17.7%-dən 16.8%-ə dəyişib.

Qrafik 15. Qiymətli kağızlar portfelinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Həşiyyə 1. Mərkəzi Bank tərəfindən risk əsaslı nəzarət prosesləri çərçivəsində 2026-2027-ci illəri əhatə edən “Bank Nəzarəti Strategiyası” təsdiq edilmişdir

“2024-2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası” çərçivəsində müəyyən edilmiş hədəflərə uyğun olaraq və Dünya Bankı ilə birgə həyata keçirilən “Maliyyə sektorunun modernizasiyası layihəsi” çərçivəsində risk əsaslı nəzarətin həyata keçirilməsi üzrə nəzərdə tutulmuş təşəbbüslər Mərkəzi Bank tərəfindən uğurla icra edilmişdir. Belə ki, Strategiyanın ötən iki ili ərzində **“Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının risk əsaslı nəzarət üzrə Siyasət Konsepsiyası”**

(<https://uploads.cbar.az/assets/7fd12f0749b180441d54cd4de.pdf>) təsdiq edilmiş, həmin Konsepsiyadan irəli gələrək Mərkəzi Bankın **Nəzarət Komitəsi** formalaşdırılmış, qısaldılmış formada **ARAS adlandırılan Azərbaycan Risklərin Qiymətləndirilməsi Sistemi** (Azerbaijan Risk Assessment System) çərçivəsində risk əsaslı nəzarət alətlərinin yaradılması və pilot banklar üzrə testləşdirilməsi təmin olunmuşdur.

Nəticədə, 2025-ci ilin dekabr ayında **“Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının banklara risk əsaslı nəzarət üzrə Təlimatı”** təsdiq edilmişdir. Sözügedən Təlimatdan irəli gələrək, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bankların qiymətləndirilməsi Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilmiş, hər bir bank üzrə risk reytingi və risk profili müəyyən edilmişdir. Qeyd olunan göstəricilər Mərkəzi Banka hər bir bank üzrə nəzarət tədbirlərinin intensivliyini və nəzarət rejimini onların risklilik səviyyəsinə uyğun olaraq təyin etməyə imkan verir.

Təlimata müvafiq olaraq, həmçinin, Mərkəzi Bank tərəfindən **2026-2027-ci illəri əhatə edən “Bank Nəzarəti Strategiyası”** təsdiq edilmişdir. Strategiya, növbəti iki ildə banklar üçün daha aktual hesab olunan kredit riskləri, biznes model riskləri, əməliyyat riskləri, likvidlik riskləri, bazar riskləri, kapital idarəetməsi üzrə risklər və digər risk istiqamətləri üzrə aşağıdakı nəzarət prioritetlərinin və konkret tədbirlərin icrasını hədəfləyir:

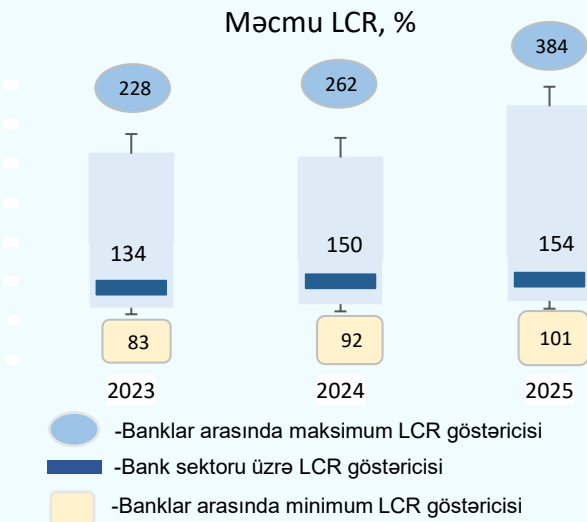
- Bankların makroiqtisadi xarakterli təhlükələrə qarşı dayanıqlılığının gücləndirilməsi;
- Bankların biznes model dayanıqlığı və gəlirliliyin idarə edilməsi üzrə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi;
- Bankların əməliyyat dayanıqlılığının gücləndirilməsi;
- Banklarda risk idarəetmə çərçivəsinin modernizasiyası;
- Banklarda korporativ idarəetmə, risk mədəniyyəti və istehlakçı hüquqlarının qorunması üzrə çərçivənin gücləndirilməsi.

Mərkəzi Bank tərəfindən risk əsaslı nəzarətin tətbiqi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər müvafiq Siyasət Konsepsiyası ilə müəyyən edilmiş məqsədlərə xidmət etməklə yanaşı, həm də bank sektorunun uzunmüddətli dayanıqlı inkişafının təmin olunmasına və potensial şoklara qarşı dayanıqlılığının artırılmasına töhfə verir.

Bank sistemi üzrə likvidlik riski

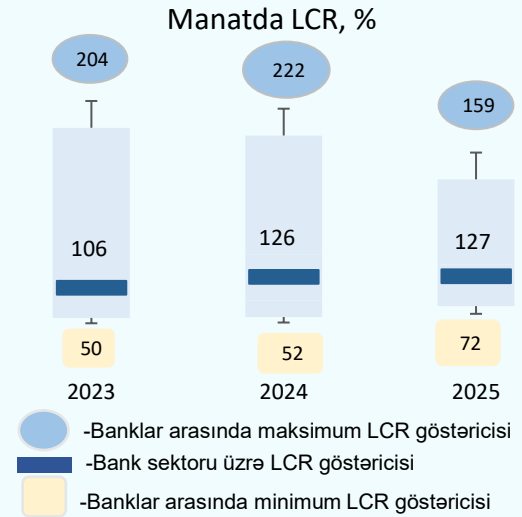
Sektorun likvidlik mövqeyi komfort zonadadır. 2025-ci il ərzində məcmu likvidliyin örtülmə əmsalı (LCR) 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 4 f.b. artaraq 154%, milli valyutada isə 1 f.b artaraq 127% təşkil etmişdir. Məcmu LCR əmsalının artmasının əsas səbəbi bank sektorunda yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artmasıdır. Belə ki, 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə sektor üzrə yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər 25% (3 mlrd. manat) artaraq 15 mlrd. manat təşkil etmiş, sektorun xalis nağd ödənişləri isə 21.5% (1.7 mlrd. manat) artaraq 9.7 mlrd. manat olmuşdur. Ümumi olaraq, sektor üzrə ani likvidlik əmsalı 54.4% olmaqla minimum tələbi 24.4 f.b. üstələmişdir. Likvidlik mövqeyinin güclənməsi bank sistemində baş verə biləcək likvidlik şoklarına qarşı bankların dayanıqlığını artırır.

Qrafik 16. Məcmu likvidliyin örtülmə əmsalı, %-lə

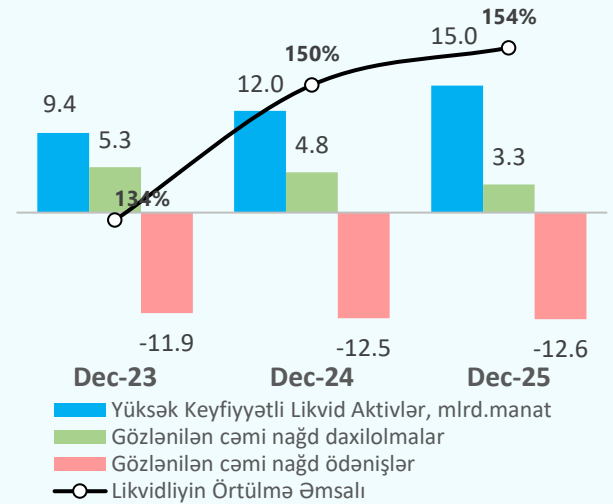
Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 17. Manatda likvidliyin örtülmə əmsalı, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 18. Yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər və gözlənilən cəmi nağd daxilolma və ödənişlər, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

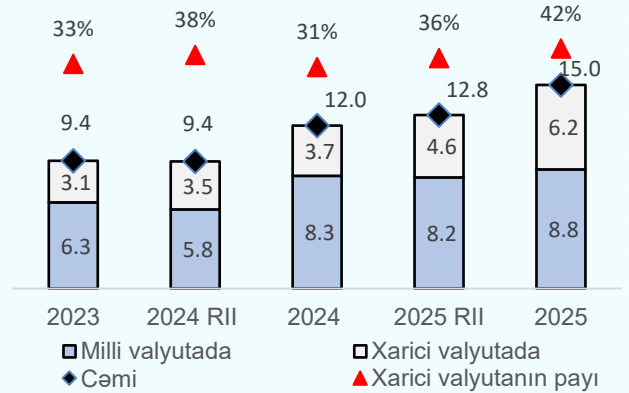
Mərkəzi Bank tərəfindən 2025-ci ildən milli valyutada likvidliyin örtülməsi əmsalı tələbi tətbiq olunmağa başlanılıb. Likvidliyin örtülmə əmsalı üzrə requlyativ çərçivəyə uyğun olaraq 2025-ci ilin 1 avqust tarixindən 2027-ci

ilin 1 dekabr tarixinə qədər mərhələli artım təmin olunmaqla, milli valyutada likvidliyin örtülməsi əmsalı tətbiq olunmağa başlanılıb. Belə ki, yeni tələbə uyğun olaraq 2025-ci ilin 1 avqust tarixindən minimum tələb sistem əhəmiyyətli banklar üzrə 50%, digər banklar üzrə isə 40% olmaqla, milli valyutada LCR əmsalı tətbiq olunmağa başlanılmış və 2027-ci ilin 1 dekabr tarixindən etibarən bu tələbin bütün banklar üzrə 100%-ə kimi artırılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu tələbin tətbiqində əsas məqsəd bankların manatda qısa müddətli likvidlik ehtiyaclarını ödəmək qabiliyyətini artırmaq, o cümlədən bankların stresli dövrlərdə kifayət qədər yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər saxlamasını təmin etməklə maliyyə sistemində likvidlik böhranlarının qarşısını almaq və maliyyə stabilliyini gücləndirmək olmuşdur.

Həm milli, həm də xarici valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin həcmində artım müşahidə olunur. Bankların likvidlik normativlərinə riayət etmək məqsədilə likvid vəsaitlərin daha etibarlı şəkildə idarə etməsi milli valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artımını şərtləndirmişdir. Eyni zamanda, banklararası overnait depozitlərin həcmnin artması xarici valyutada yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin artmasını şərtləndirmişdir. Qeyd edək ki, 2025-ci ildə “Banklarda likvidlik risklərinin idarə edilməsi Qaydası”na edilmiş dəyişikliklərdən sonra yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin əhatə dairəsi genişləndirilmiş, Mərkəzi Bankda aparılmış repo əməliyyatları çərçivəsində yerləşdirilmiş vəsaitlər və Mərkəzi Bankda 30 (otuz) günədək yerləşdirilmiş depozitlər, həmçinin Mərkəzi

Bankda və banklarda yerləşdirilmiş overnait depozitlər yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər kimi təsnifləşdirilmişdir.

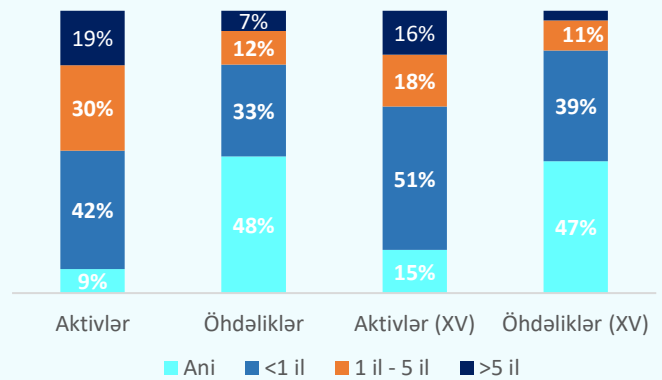
Qrafik 19. Yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin valyuta strukturunun dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Müddəti 1 ilədək olan aktivlərin ümumi aktivlərdə payı 5 f.b. artaraq 51%, öhdəliklər üçün analoji göstərici isə dəyişməz qalaraq 81% təşkil etmişdir. Müddət strukturu üzrə öhdəliklərin 58%-nin, aktivlərin isə 29%-i 90 gündən aşağı müddətə malikdir. Bank sektorunun cari aktivlərinin cəmi aktivlərdəki payı 22.6% təşkil edir ki, bu da baş verə biləcək

Qrafik 20. Bank sektorunun aktiv və öhdəliklərinin müddət strukturu

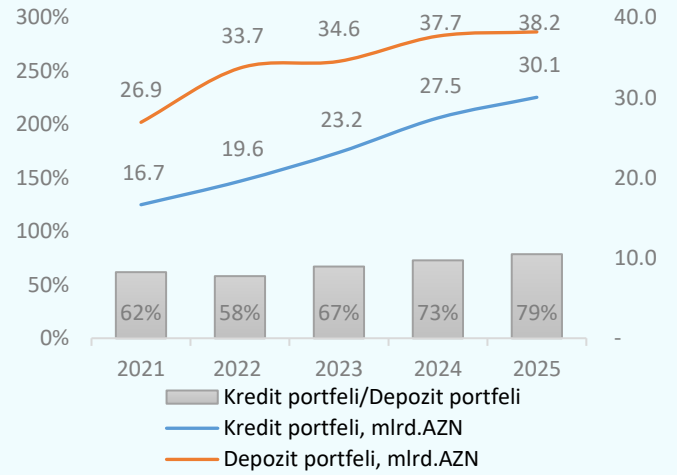

Mənbə: Mərkəzi Bank

likvidlik problemlərinin qarşısını almağa yetəri qədər bufer deməkdir.

Kreditin depozitə nisbəti üzrə artım dinamikası davam etməkdədir. 2025-ci il ərzində depozit portfeli və kredit portfelinin artım dinamikası fonunda kreditin depozitə nisbəti göstəricisi 6 f.b. artaraq 79% olmuşdur.

Qrafik 21. Kreditin depozitə nisbəti əmsalının dinamikası

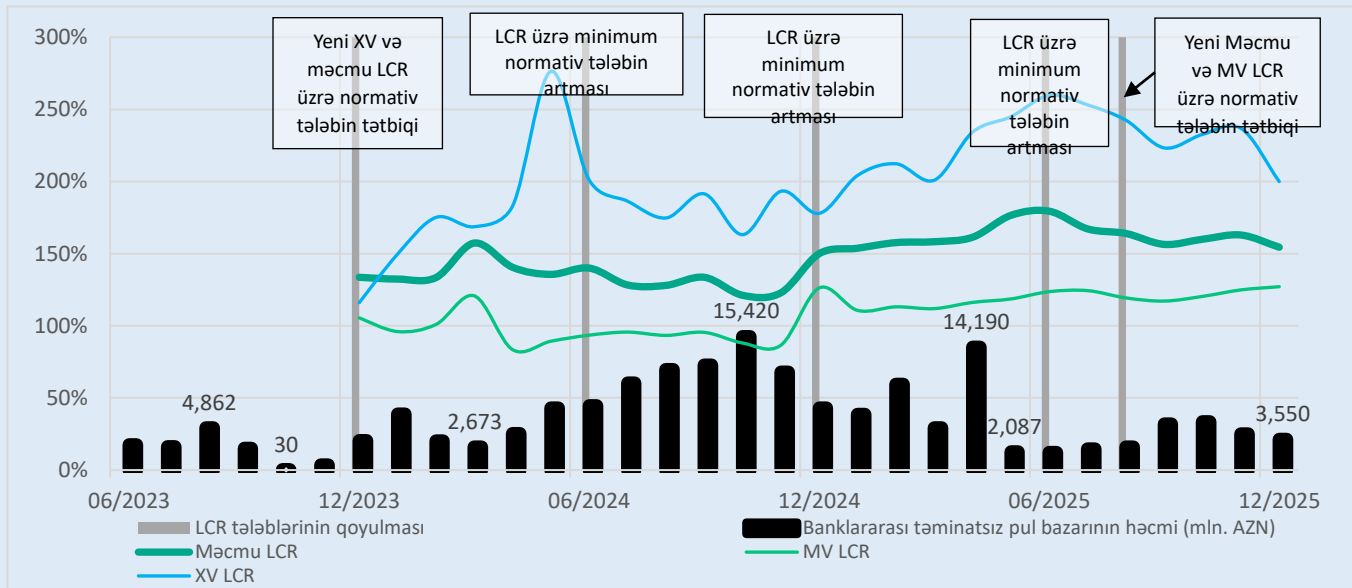
Mənbə: Mərkəzi Bank

Haşiyə 2. LCR əmsalı və banklararası təminatlı pul bazarının əlaqəli təhlili

Xülasə: Bu haşiyədə banklararası təminatlı pul bazarında dövriyyə həcmi ilə likvidliyin örtülməsi əmsalları (LCR) arasındakı əlaqə qiymətləndirilmişdir. Təhlil nəticəsində yeni əməliyyat çərçivəsinin və likvidlik üzrə prudensial tələblərin banklararası təminatlı pul bazarında aktivliyi dəstəklədiyi müəyyən edilmişdir. Təhlilə əsasən, AZIR indeksini sabit saxlamaqla, milli valyutada (MV) və məcmu halda LCR əmsalları göstəricisinin 1 faiz bəndi dəyişməsi banklararası təminatlı bazar dövriyyəsinin müvafiq olaraq 98 mln. və 148 mln. manat artması ilə müşayiət olunur. Təbii ki, bu zaman banklararası pul bazarına başqa amillər də təsir etmişdir.

2023-cü ildən AMB tərəfindən pul siyasətinin əməliyyat çərçivəsinin modernizasiyası və likvidlik riskləri üzrə prudensial tənzimləmə çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində çoxsaylı tədbirlər görülmüşdür. İlk olaraq 2023-cü ilin başlanğıcından artırılan məcburi ehtiyat normaları bankların izafi likvidliyinin sterilizasiyasını təmin etmiş, alternativ likvidlik kanallarına yönəlmələrinə, eləcə də təminatlı pul bazarının həcmi və effektivliyinin artırılmasına zəmin yaratmışdır. 2023-cü ilin may ayından isə ilk dəfə təminatlı pul bazarı üçün istinad faizi olan AZIR indeksi hesablanaraq nəşr olunur. Həmin ilin dekabr ayından isə bankların likvidlik risklərinin idarəedilməsi üçün likvidliyin örtülməsi əmsalı (LCR) aləti tətbiq olunmağa başlamışdır. 2023-cü ilin 1 dekabrından bu alət məcmu halda və xarici valyutada, 2025-ci ilin 1 avqustundan sonra isə dəyişdirilərək məcmu halda və milli valyutada tətbiq olunur. Qeyd edək ki, LCR əmsalının tətbiqinin əsas məqsədi banklarda likvidlik risklərinin daha effektiv idarə olunması, onların öhdəliklərinin tam həcmdə və vaxtında icra edilməsi məqsədilə qısa müddətli dövrdə stress şəraitində likvidlik üzrə dayanıqlılığın təmin edilməsidir. Eyni zamanda, təhlillər LCR əmsalının tətbiqinin banklararası bazarın aktivləşməsində də rol oynadığını göstərir.

Qrafik 1. Bank sisteminin LCR əmsalları və banklararası təminatlı pul bazarının həcmi

Mənbə: Mərkəzi Bank

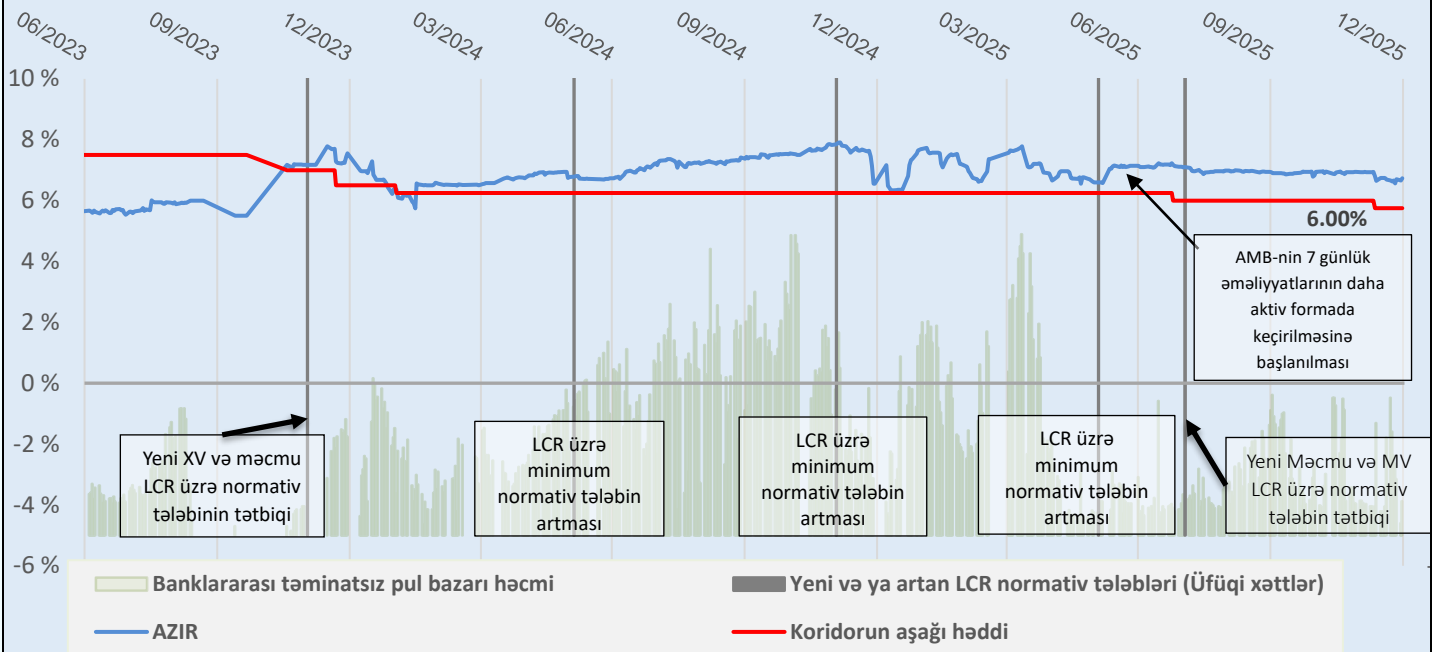
Qrafik 1-dən görüldüyü kimi, LCR əmsallarının, əsasən də məcmu və milli valyutada azaldığı dövrlərdə banklararası təminatlı pul bazarının dövriyyəsində artma tendensiyası müşahidə olunur. Nəzəri olaraq bazar aktivliyinin likvidlik şərtlərinin optimallaşması fonunda yüksək borclanmadan təsirlənməsi gözləniləndir. Bununla bərabər, banklararası bazarın dinamikasına digər amillər də əhəmiyyətli təsir göstərmişdir. Belə ki, 2024-cü təminatlı pul bazarında müşahidə olunan intensiv aktivlik məcburi ehtiyat normalarının diferensiasiyası fonunda baş vermişdir. 2025-ci ilin may ayından etibarən banklararası pul bazarında müşahidə olunan sabitləşmə əsasən Maliyyə Nazirliyinin aktiv formada depozit əməliyyatları ilə əlaqədar olmuşdur.

Empirik qiymətləndirmə üçün isə ən kiçik kvadratlar üsulundan istifadə olunmuşdur. Qiymətləndirmə MV və məcmu halda olan LCR əmsallarının, eləcə də əlavə izahedici dəyişən rolunda AZIR indeksinin banklararası təminatlı pul bazarına (əməliyyat həcminə) təsiri şəklində aparılmışdır. Modeller statistik diaqnostika olaraq əhəmiyyətlik şərtlərini ödəyir.

Regressiya nəticələrinə əsasən, ən əhəmiyyətli nəticə məcmu LCR əmsalı ilə alınır. Belə ki, AZIR indeksi sabit qalmaq şərti ilə, bu göstəricidə 1 faiz bəndi azalmanın olduğu halda banklararası təminatlı bazardakı dövriyyədə 148 milyon manat artım halı müşahidə olunur. MV LCR-da isə 1 faiz bəndi azalma zamanı bazar aktivliyində 98 milyon manat artım izlənilir.

AZIR indeksinin zaman sırasına nəzər yetirdikdə isə, banklararası təminatlı pul bazarında dövriyyə artan dövrlərdə istinad faizinin artması trendi nəzərə çarpır. Digər bir nüans isə yeni LCR əmsalı tələbi tətbiq olunan dövrlərdə, eləcə də mərhələli şəkildə sərtləşən LCR normaları periodlarında AZIR indeksinin qısamüddətli qalxması, eləcə də volatillik səviyyəsinin dəyişməsi müşahidə olunur. Bu da likvidlik tələblərinin aktivləşməsinin banklararası təminatlı pul bazarında qısamüddətli təsiri olduğu göstəricisidir.

Qrafik 2. AZIR indeksi ilə LCR tələb qoyuluşlarının zaman sırası təhlili

Mənbə: Mərkəzi Bank

Nəticədə, yeni əməliyyat çərçivəsi və prudensial tələblərin təsiri bank sektorundakı likvidliyin optimal paylanmasına müsbət təsir etmişdir. Digər tərəfdən isə, banklararası bazanın aktivləşməsinə dəstəkləmişdir.

İstinadlar:

Banklarda likvidlik risklərinin idarə edilməsi Qaydası, Azərbaycan Mərkəzi Bankı, 2023

“The Impact of the LCR on the Interbank Money Market”, C. Bonner və S. Eijffinger, CEPR working paper No. DP9124, 2012

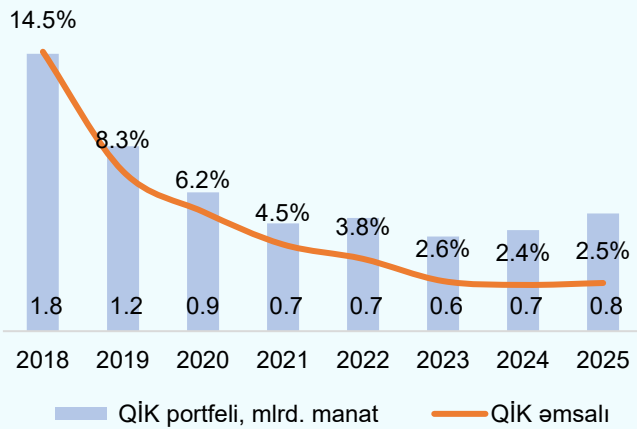
The LCR premium in Peru: Estimating the impact of a regulatory supply shock on LCR ratio, R. Delia, F. Diego və C. Walter, Graduate Institute of International and Development Studies Working Paper No. HEIDWP13-2025, 2025

LCR Premium in the Federal Funds Market. A. Alyssa and M. Tase. Finance and Economics Discussion Series No. 2023-71, 2023

Bank sistemi üzrə kredit riski

Bank sektoru üzrə kredit riskləri stabil olaraq qalmaqdadır. 2025-ci il ərzində qeyri-işlək portfelin həcmi 16.4% (107 mln. manat) artaraq 763 mln. manat təşkil etmişdir. Qeyri-işlək portfeller üzrə istehlak kreditlərində 58 mln manat artım, biznes kreditlərində 54 mln. manat artım, ipoteka kreditlərində isə 5 mln. manat azalma baş vermişdir. Nəticədə, qeyri-işlək portfelin cəmi kredit portfelində payı yarımil ərzində 0.1 f.b. artaraq 2.5% təşkil etmişdir.

Qrafik 22. Bank sektoru üzrə QİK portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

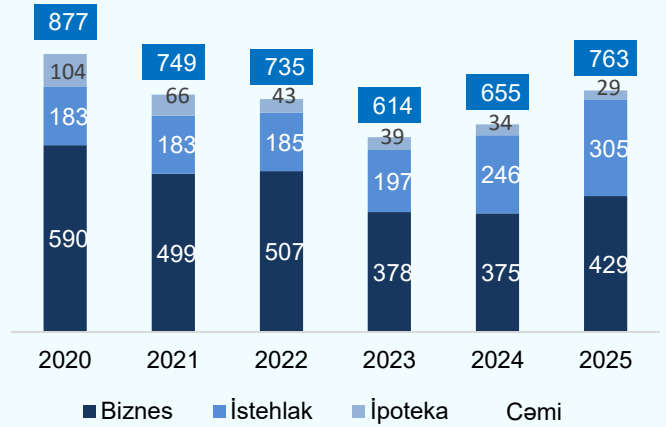

Mənbə: Mərkəzi Bank

Mümkün kredit risklərini tam qarşılaya bilmək üçün bank sektorunun yetəri qədər ehtiyatlanması mövcuddur. Bank sektorunda kreditlər üzrə mümkün zərərləin ödənilməsi üçün yaradılmış məqsədli ehtiyatların məbləği 1.75 mlrd. manat təşkil edir ki, bu da qeyri-işlək portfelin həcmindən 230% çoxdur. Xüsusilə də, istehlak kreditləri üzrə yaradılmış məqsədli ehtiyatlar 1.27 mlrd. manat olmuşdur ki, bu da istehlak kreditləri üzrə QİK məbləğindən təxminən 4 dəfə çoxdur. Qeyd edilən faktlar bank sektorunun ehtiyatlanma səviyyəsinin potensial

risklərin absorbsiya edilməsinə imkan verdiyini deməyə əsas verir.

Qrafik 23. QİK portfelinin sahələr üzrə dinamikası, mln. manatla

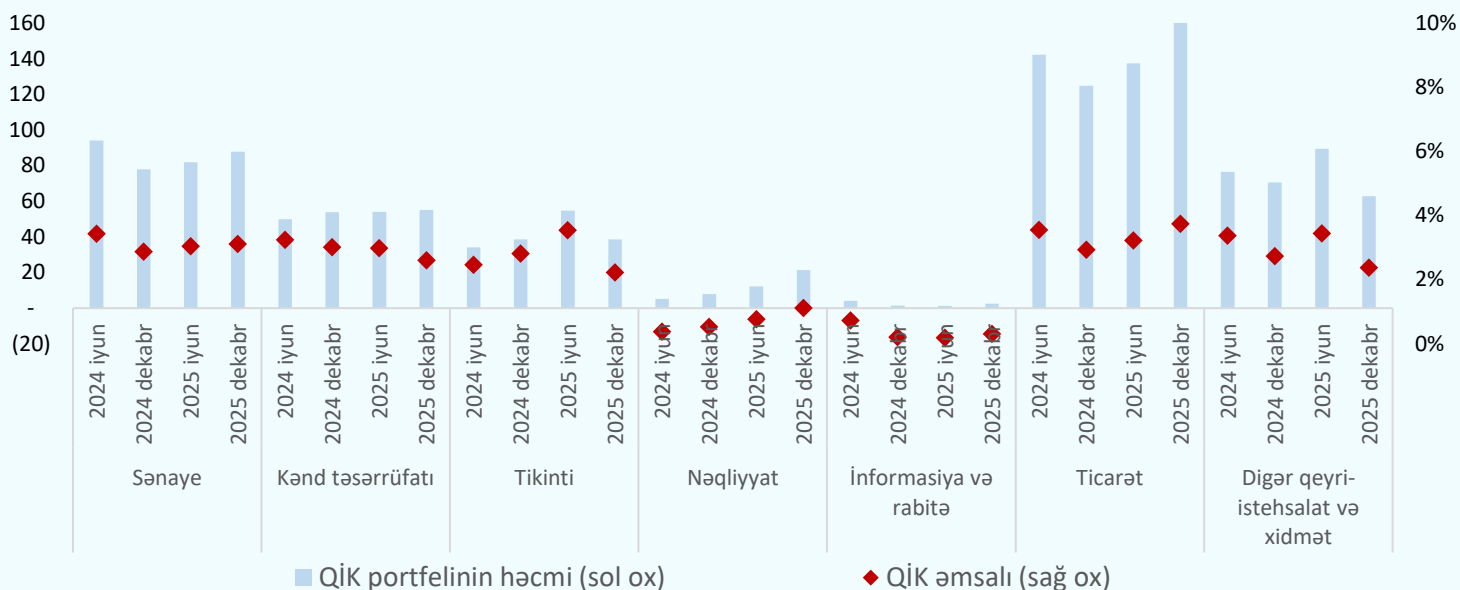

Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci il ərzində bank sektoru üzrə 223 mln. manat məbləğində silinmə baş vermişdir. Silinmələr əsasən istehlak portfeli üzrə olmuşdur. Belə ki, dövr ərzində silinmələrin 60.9%-i (135.8 mln. manat) istehlak portfeli üzrə, 37.8%-i (84.2 mln. manat) isə biznes portfeli üzrə olmuşdur.

Biznesin kreditlərinin cəmi 2.7%-i qeyri-işlək statusundadır. Ötən ilin sonu ilə müqayisədə biznes portfeli üzrə QİK-nin həcmi 14.4% artaraq 429 mln. manat təşkil etmişdir. QİK əmsali isə bu seqment üzrə 0.2 f.b. artaraq 2.7% təşkil etmişdir. Dövr ərzində qeyri-işlək portfelin artımı əsasən ticarət sektoru üzrə müşahidə olunub. Təhlillər biznes portfelində QİK-in artımının fərdi müştərilər hesabına olduğunu və sistem xarakteri daşmadığını göstərir.

Qrafik 24. Biznes kreditləri üzrə QİK portfelinin iqtisadiyyatın sahələri üzrə dinamikası, mln. manatla

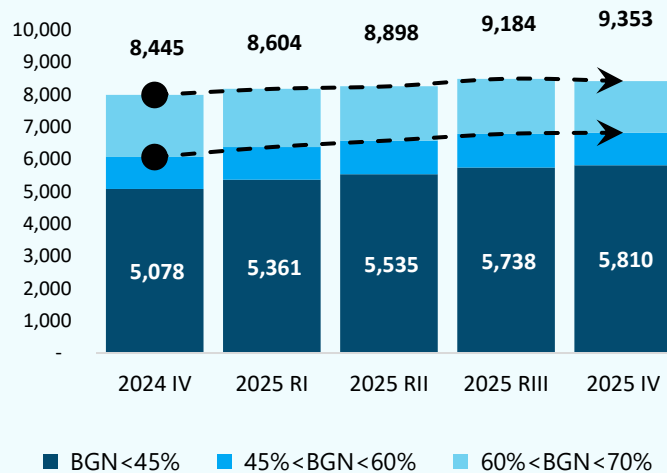

Mənbə: Mərkəzi Bank

İstehlak portfelinin kredit riskləri davamlı monitorinq olunur. 2025-ci il ərzində istehlak kreditləri üzrə qeyri-ışlək portfelin həcmi nominal ifadədə 23.7% artaraq (58 mln. manat) 305 mln. manat olmuşdur. Eyni zamanda, QİK əmsalı 0.3 f.b. artaraq 3.3%-ə yüksəlmişdir.

İstehlak portfelində BGN>45% portfelin payı yüksək olaraq qalmaqdadır. Qiymətləndirmələrə əsasən istehlak portfelinin 38% hissəsi BGN>45% statusundadır. 2025-ci ilin sonuna olan məlumatlara əsasən BGN<45% portfel 5.8 mlrd. manat, BGN>45% portfel isə 3.5 mlrd. manat təşkil etmişdir. BGN yüklənməsinin artım tempinə nəzər yetirdikdə isə son dövrlərdə azalma müşahidə olunur.

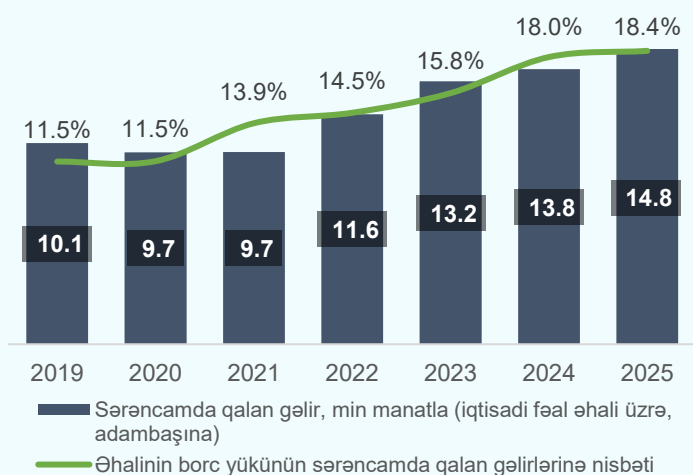
Qrafik 25. İstehlak portfelinin BGN üzrə bölgüsünün dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Əhalinin borc yükü¹ üzrə dinamikası diqqət mərkəzində saxlanılır. Əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərində müsbət artım dinamikası müşahidə edilməyinə baxmayaraq, əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirlərdəki payı artmaqdadır. Belə ki əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirlərinə nisbəti ötən ilin sonu ilə müqayisədə 0.4 f.b. artaraq 18.4% olmuşdur.

Qrafik 26. Əhalinin borc yükünün sərəncamda qalan gəlirə nisbətinin dinamikası

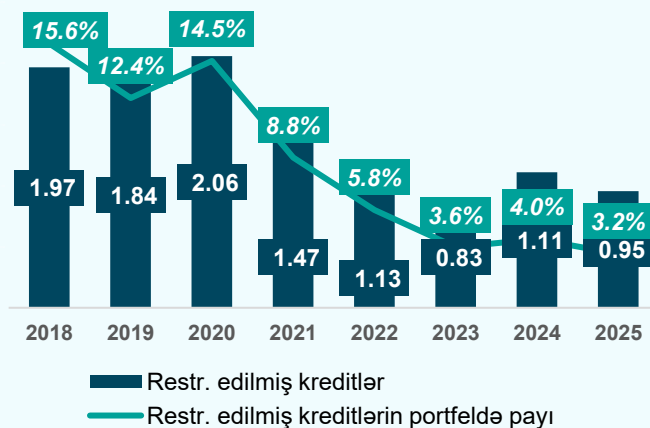

Mənbə: Mərkəzi Bank

İpoteka portfeli üzrə QİK əmsalı son illərin ən aşağı həddindədir. 2025-ci ilin sonuna ipoteka portfeli üzrə QİK-in nominal həcmi 14.3% (4.9 mln. manat) azalaraq 29.1 mln. manat təşkil etmişdir. İpoteka portfelində cari il ərzində qeyri-ışlək kreditlərin payı 0.2 f.b. azalaraq 0.6%

səviyyəsinə enmişdir. Dövlət vəsaiti hesabına verilmiş ipoteka kreditlərinin QİK əmsalı 0.1%, bankların öz vəsaitləri hesabına verilmiş ipoteka kreditlərinin QİK əmsalı 1.3% olmuşdur.

Qrafik 27. Restrukturizasiya edilmiş portfelin dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Restrukturizasiya olunmuş portfeldə azalma müşahidə olunur. 2025-ci il ərzində restrukturizasiya olunmuş portfelin həcmi 14% (154 mln. manat) azalaraq 0.95 mlrd. manat olmuşdur. Azalma əsasən biznes portfeli (290 mln. manat) üzrə olmuşdur. İstehlak portfeli üzrə isə restrukturizasiya edilmiş kreditlərdə artım (135 mln. manat) müşahidə edilsə də, ipoteka portfeli üzrə restrukturizasiya edilmiş kreditlərdə ciddi dəyişiklik baş verməmişdir.

¹ Əhalinin borc yükü= fiziki şəxslərin kredit təşkilatları (Bank, BOKT) qarşısında istehlak və ipoteka kreditlərinin qalıq məbləğinin cəmi

Haşiyə 3. Fiziki şəxslərin depozitlərinin bankların maliyyələşməsində rolu

Bankların **müddət transformasiyası** maliyyə vasitəçiliyinin əsas funksiyalarından biridir və resursların səmərəli bölgüsünü təmin edir. Banklar qısamüddətli öhdəlikləri uzunmüddətli aktivlərə yönəltməklə iqtisadi artımı dəstəkləyir, lakin bu proses düzgün idarə olunmadıqda, **likvidlik və yenidən maliyyələşmə riskləri** yaranır. Bu baxımdan **stabil maliyyələşmə** müddət transformasiyasının təhlükəsiz və davamlı həyata keçirilməsi üçün əsas şərtlərdən biridir.

Stabil maliyyələşmə bankın balansında uzunmüddətli və ya davranış baxımından sabit hesab olunan öhdəliklər və kapital mənbələrini əhatə edir. Bu mənbələr müddətli aktivlərin etibarlı resurslarla maliyyələşdirilməsini təmin edir, **bankın likvidlik və yenidən maliyyələşmə risklərini azaldır, bazar şoklarına qarşı dayanıqlığını artırır.**

2007–2008-ci illərin global maliyyə böhranı göstərdi ki, yalnız kapital adekvatlığı bankların sabit fəaliyyəti üçün kifayət deyil. Bir çox beynəlxalq banklar mövcud kapital tələblərinə formal olaraq cavab versələr də, **qısamüddətli və qeyri-sabit maliyyələşmə** mənbələrindən yüksək asılılıq səbəbindən likvidlik böhranı ilə üzləşdilər. Bu təcrübədən sonra Bazəl Komitəsi likvidlik risklərinin daha sistemli idarə olunması məqsədilə iki əsas standart tətbiq etdi: **Likvidliyin Örtülmə Əmsalı (LCR) və Xalis Sabit Maliyyələşmə Əmsalı (NSFR).**

LCR bankın 30 günlük stress ssenarisində kifayət qədər yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərə (HQLA) malik olmasını tələb edir və qısamüddətli likvidlik şoklarına qarşı müdafiəni gücləndirir.

NSFR isə struktur xarakterli, uzunmüddətli maliyyələşmə riskini məhdudlaşdırmağa yönəlmişdir. Bu göstərici **“müvcud sabit maliyyələşmə”nin (Available Stable Funding – ASF) “tələb olunan sabit maliyyələşmə”yə (Required Stable Funding – RSF) nisbəti** kimi hesablanır və minimum 100% səviyyəsində olmalıdır. Məqsəd ondan ibarətdir ki, bankın uzunmüddətli və az likvid aktivləri kifayət qədər stabil mənbələrlə maliyyələşdirilsin.

NSFR çərçivəsində öhdəliklər və kapital elementləri onların sabitlik dərəcəsinə uyğun olaraq fərqli əmsallarla (ASF faktorları) çəkiləndirilir. **Bu əmsallar mənbənin stress şəraitində bankın balansında qalma ehtimalını** əks etdirir:

- **100% ASF əmsalı** – ən stabil mənbələrə tətbiq olunur. Buraya bankın kapitalı və qalıq müddəti 1 il və ya daha çox olan müddətli depozitlər daxildir. Bu vəsaitlərin tam məbləği stabil maliyyələşmə kimi nəzərə alınır.
- **95% ASF əmsalı** – 1 ilə qədər olan, lakin davranış baxımından sabit hesab edilən fiziki şəxslərin depozitlərinə tətbiq edilir. Yəni bu depozitlərin 95%-i stabil maliyyələşmə bazasına daxil edilir.

- **50% ASF əmsalı** – 1 ilə qədər olan hüquqi şəxslərin depozitlərinə tətbiq edilir. Bu depozitlərin yalnız yarısı stabil maliyyələşmə kimi qəbul olunur, çünki onlar bazar və biznes şərtlərinə daha həssasdır.

Beləliklə, NSFR bankın maliyyələşmə strukturunun sabit olmasını əks etdirir və qısamüddətli resurslarla uzunmüddətli aktivlərin həddindən artıq maliyyələşdirilməsinin qarşısını alır.

Beynəlxalq reyting praktikasında da oxşar məntiq tətbiq olunur. S&P Global Ratings tərəfindən istifadə edilən BICRA (Banking Industry Country Risk Assessment) qiymətləndirmə metodologiyası bank sektorunun ölkə üzrə risk mühitini və struktur xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir. BICRA çərçivəsində **maliyyələşmə və likvidlik amili** bank sektorunun kredit dayanıqlığının əsas komponentlərindən biri kimi təhlil edilir.

Bu metodologiyada depozit bazasının sabitliyi bankların kreditləşmə qabiliyyətinə birbaşa təsir edən amil kimi qiymətləndirilir və aşağıdakı yanaşma tətbiq olunur:

- **Fiziki şəxslərin depozitləri – 100% stabil mənbə kimi** qəbul edilir. Çünki bu depozitlər daha geniş və diversifikasiya olunmuş baza təşkil edir, davranış baxımından daha sabitdir və adətən sığorta mexanizmləri ilə qorunur.
- **Hüquqi şəxslərin depozitləri – 50% stabil mənbə kimi** qəbul edilir. Korporativ vəsaitlər daha iri məbləğli və daha həssas olduğundan onların müəyyən hissəsi qeyri-sabit maliyyələşmə kimi qiymətləndirilir.

Bu yanaşma göstərir ki, həm tənzimləyici qaydalar, həm də reyting qiymətləndirmə metodologiyaları çərçivəsində fiziki şəxslərin depozitləri banklar üçün ən etibarlı maliyyələşmə mənbələrindən biri hesab olunur. Onların yüksək sabitlik əmsalı bankların **müddət transformasiyasını daha təhlükəsiz həyata keçirməsinə, struktur likvidlik risklərini azaltmasına və maliyyə sabitliyini gücləndirməsinə** imkan yaradır. Belə ki, Beynəlxalq Valyuta Fondunun qiymətləndirmələrinə görə, stabil maliyyələşmə bazasına malik banklar **maliyyə şokları zamanı kredit fəaliyyətini daha az məhdudlaşdırır və şokların sistem üzrə kəskin və zəncirvari yayılmasını zəiflədir.**

Azərbaycan bank sektorunda müşahidə olunan son dinamika da fiziki şəxslərin depozitlərinin bank sektorunun maliyyələşməsində rolunun artdığını göstərir;

- 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə müddətli depozitlərə malik **unikal fiziki şəxslərin sayı 29%** artaraq **194 minə** çatmışdır.

- 2025-ci ildə fiziki şəxslərin depozitləri **2 mlrd. manat** artmış, bu artımın 1.7 mlrd. manatı müddətli, 0.3 mlrd. manatı isə tələbli depozitlərin payına düşmüşdür.
- **Fiziki şəxslərin müddətli depozitləri** illik müqayisədə **20% artmışdır və** bank sektorunun **müddətli depozitlərində payı 6 f.b artaraq 66% təşkil etmişdir.**
- Son 3 ildə **fiziki şəxslərin müddətli depozitləri üzrə artım 66%** təşkil etmişdir.
- Fiziki şəxslərin müddətli depozitlərinin ümumi depozit portfelində payı **4 faiz bəndi artaraq 27%-ə çatmışdır.**

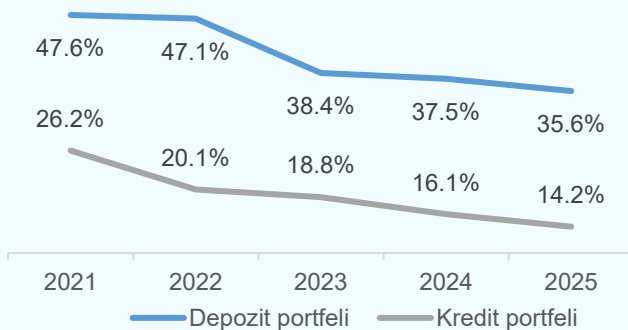
Nəticə etibarilə, fiziki şəxslərin müddətli depozitlərinin artan payı bank sektorunda stabil maliyyələşmə bazasını genişləndirir, və ümumi maliyyə sabitliyinin möhkəmlənməsinə mühüm töhfə verir.

Bank sistemi üzrə bazar riski

Bank sektorunun valyuta mövqeyi prudensial tələblər çərçivəsindədir. 2025-ci il ərzində bank sisteminin qısa açıq valyuta mövqeyi 33 mln. manat, bank sisteminin açıq valyuta mövqeyinin məcmu kapitala nisbəti göstəricisi isə -0.5% təşkil etməklə, normativ tələblər çərçivəsində olmuşdur. “Banklarda açıq valyuta mövqeyinin limitlərinin müəyyən edilməsi Qaydaları”na əsasən sərbəst dönərli valyuta üzrə məcmu açıq valyuta mövqeyinin bankın məcmu kapitalına nisbəti üzrə maksimum limit [-20%,+20%] (bir valyuta üzrə [-10%,+10%]) təşkil edir. Həmin qaydaya əsasən qapalı valyutalar üzrə məcmu açıq valyuta mövqeyinin bankın məcmu kapitalına nisbəti üzrə maksimum limit [-10%,+10%] (bir valyuta üzrə [-5%,+5%]) təşkil edir.

Bazar üzrə dedollarlaşma trendləri davam edir. 2025-ci il ərzində bank sektoru üzrə kredit portfelinin dollarlaşması 1.9 f.b. azalaraq 14.2% (tarixi minimum) olmuşdur. Depozit portfelinin dollarlaşması 2024-cü ilin sonuna

Qrafik 28. Depozit və kredit portfelinin dollarlaşmasının dinamikası, %-lə

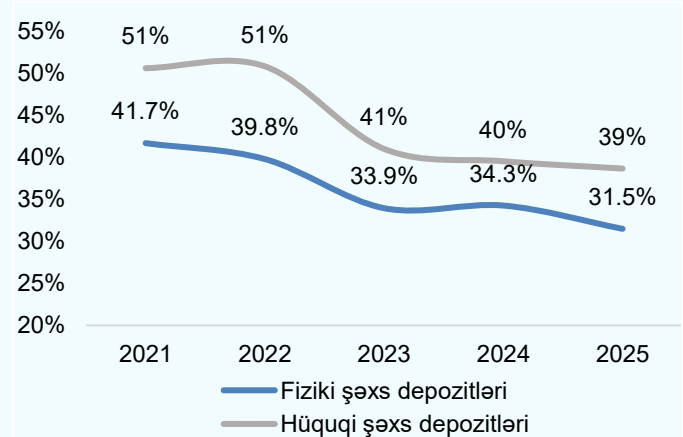

Mənbə: Mərkəzi Bank

nisbətə 1.9 f.b. azalaraq 35.6% təşkil etmişdir.

Fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə dedollarlaşma prosesi davam etməkdədir. 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 2025-ci ildə fiziki şəxslərin müddətli depozitləri üzrə dollarlaşma 3.5 f.b. azalaraq 31.4%, tələbli depozitləri üzrə isə 1.4 f.b. azalaraq 31.6% olmuşdur. HŞ-lərin müddətli depozitləri üzrə dollarlaşma 4.7 f.b. artaraq 57.2% təşkil etmişdir. Xarici valyutada HŞ-lərin tələbli depozitlərinin cəmi depozit portfelində payı isə 2.6 f.b. azalaraq 32.7% olmuşdur.

Qrafik 29. Depozit portfelinin dollarlaşmasının dinamikası, %-lə

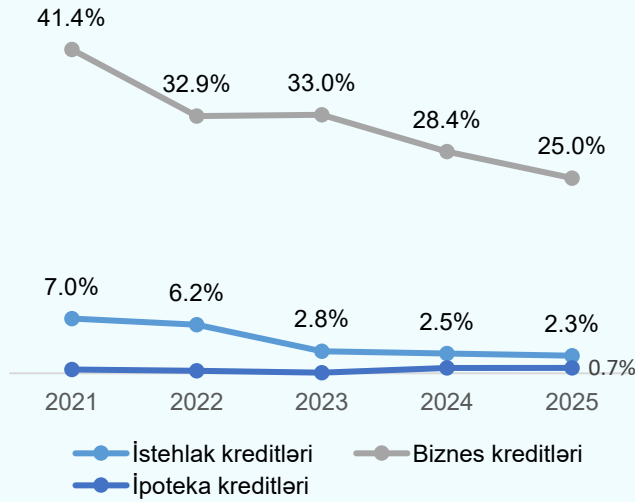

Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci il ərzində kredit portfelini üzrə dedollarlaşmanın dinamikası davam etmişdir. Kredit portfelində artımın əsas drayverinin milli valyutada olan kreditlər olması fonunda portfelin manatizasiya trendi davam etmişdir. 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 2025-ci il ərzində kredit portfelində dollarlaşmanın azalmasının əsas səbəbi biznes kreditləri olmuşdur. Belə ki, hesabat dövrü ərzində biznes kreditlərinin dollarlaşma səviyyəsi 3.4 f.b. azalaraq 25%-ə çatmışdır. Həmçinin,

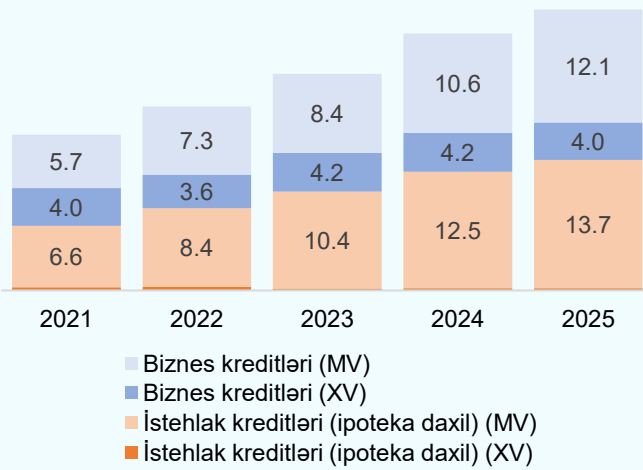
Mərkəzi Bankın normativ xarakterli aktlarına əsasən ipoteka kreditinin yalnız milli valyutada verilməsi tələbi ipoteka kreditləri üzrə portfelin demək olar ki, milli valyutada olmasını şərtləndirmişdir. Buna görə də, hesabat dövründə xarici valyutada ipoteka kreditlərinin payı ipoteka kreditlərinin cəmi 0.7%-ni təşkil edir. Digər tərəfdən, 2025-ci il ərzində istehlak

Qrafik 30. Kredit portfelində xarici valyutanın payı, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 31. Kredit portfelinin valyuta strukturu və dinamikası, mlrd. manatla

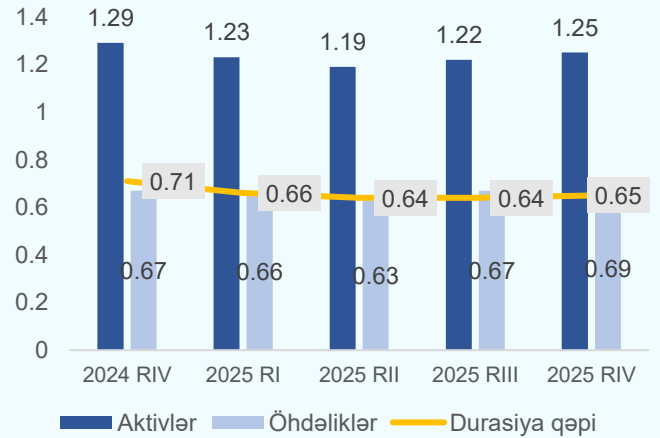

Mənbə: Mərkəzi Bank

kreditlərinin dollarlaşması isə 0.2 f.b. azalaraq 2.3%-ə enmişdir.

2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə sektorun orta çəkili durasiya qəpi azalmışdır. 2025-ci il ərzində aktivlər üzrə orta çəkili durasiyanın 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə azalması əsasən ödəniş müddətinə 1 ildən az qalmış aktivlərin payının artması ilə əlaqədardır. Öhdəliklər üzrə orta çəkili durasiyanın artması isə müddətli depozitlərin ümumi depozit portfelində payının artması hesabına olmuşdur. Nəticədə orta çəkili durasiya qəpi ötən ilin sonu ilə müqayisədə 0.71-dən 0.65-ə enmişdir.

Qrafik 32. Aktivlər və öhdəliklər üzrə orta çəkili durasiya və durasiya qəpi

Mənbə: Mərkəzi Bank

Bankların faiz dərəcəsinə qarşı həssaslığı onların dayanıqlılığına təhdid yaratmır. Bazar risklərindən olan faiz dərəcəsi riski durasiya metodu ilə təhlil edilmişdir. Sektorda aktiv və öhdəliklərin əksəriyyəti balans dəyəri ilə əks etdirildiyinə görə hesablamalar balans dəyəri üzərindən aparılmış və AMB-nin uçot faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmışdır. Aktiv və öhdəliklər arasında durasiya uyğunsuzluğunun əsas mənbəyi verilmiş kreditlər üzrə orta çəkili

durasiyanın cəlb olunmuş depozitlərin orta çəkili durasiyasından çox olmasıdır. Müsbət durasiya fərqi nəticəsində faiz dərəcələrinin artımı bankların kapitalına azaldıcı təsir edir. Aparılmış simulyasiyalara əsasən, faiz dərəcəsinin 1 f.b. artması kapital adekvatlığı

əmsalının 0.9 f.b. azalması ilə nəticələnir ki, bu da bank sisteminin maliyyə dayanıqlılığına təhdid yaratmır.

Qrafik 33. Ödəniş müddətləri üzrə aktiv və öhdəliklərin bölgüsü və orta çəkili durasiyası

	Aktivlər		Öhdəliklər		Nominal Qap (Aktiv – Öhdəlik)
Ani	10.4	18.1%	24.1	48.4%	-13.7
0-1 il	23.9	41.9%	16.2	32.6%	7.7
1-3 il	13	22.8%	5.2	10.4%	7.8
3-5 il	4.2	7.4%	0.7	1.5%	3.5
>5 il	5.6	9.7%	3.6	7.2%	2
Cəmi	57.1	100%	49.7	100%	7.4
Orta çəkili durasiya	1.25		0.69		

Mənbə: Mərkəzi Bank

Haşiyə 4. Bank sektorunda bazar risklərinin idarə edilməsi üzrə yeni tənzimləmələr

“2024–2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası”na uyğun olaraq, bank sektorunda maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi və beynəlxalq tənzimləmə standartlarına (o cümlədən Bazel III çərçivəsinə) uyğunlaşmanın artırılması məqsədilə yeni qaydalar təsdiq edilmişdir.

Bu çərçivədə 23 dekabr 2025-ci il tarixində “Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası” təsdiq edilmişdir ki, bu da bankların bazar dəyişikliklərinə (faiz, məzənnə, qiymət və s.) qarşı daha davamlı olması və bazar risklərinin daha effektiv idarə olunmasını təmin etməyə yönəlib.

“Banklarda bazar risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nın məqsədi banklarda bazar risklərinin müəyyənləşdirilməsi, ölçülməsi, monitorinqi və idarə edilməsi üzrə vahid və mütərəqqi tələblərin müəyyən edilməsidir. Əhatə olunan əsas risk növləri aşağıdakılardır:

- faiz dərəcəsi riski - faiz dərəcələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk (baza riski, yenidən qiymətləndirmə və müddət uyğunsuzluğu riski, opsiyonallıq riski və gəlirlilik əyrisi riski daxil)
- xarici valyuta riski - xarici valyuta məzənnələrinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk
- kapital riski - bankın aldığı qiymətli kağızların dəyərinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk
- əmtəə riski - bazarda əmtəələrin qiymətinin əlverişsiz dəyişməsi ilə əlaqədar yaranan risk
- bazar likvidliyi riski - likvid bazarın məhdudluğu və ya bazar şəraitinin əlverişsiz dəyişməsi nəticəsində aktivin bazar qiyməti ilə satıla bilməməsi, yaxud hər hansı səbəbdən həmin aktivin bazar qiymətinin formalaşa bilməməsi riski

Bu risklər bankın həm ticarət kitabı, həm də bank kitabı üzrə əməliyyatlarına şamil olunur.

Yeni qayda xüsusilə bank kitabında yaranan faiz dərəcəsi riskinin (IRRBB) daha dəqiq və qabaqcıl metodlarla ölçülməsini tələb edir. Risk iki əsas metodla qiymətləndirilir:

1. Kapitalın iqtisadi dəyərində dəyişiklik metodu (EVE):

Bankın kapital mövqeyinin uzunmüddətli dövr üzrə faiz risklərinə həssaslığını müəyyən etmək üçün istifadə olunur və stress-test ssenariləri əsasında faiz dərəcələrinin dəyişməsi halında bankın gözlənilən xalis pul axınlarının bugünkü dəyərinin dəyişməsini hesablayır. EVE bankın kapitalının iqtisadi dəyəridir. Bank EVE-dəki dəyişməni onun I dərəcəli kapitalının 15%-indən artıq olub-olmamasına dair qiymətləndirmə apara bilər.

2. Gəlir əsaslı metod (NII) bankın kapital mövqeyinin qısamüddətli dövr üzrə faiz risklərinə həssaslığını müəyyən etmək üçün istifadə olunur və stress-test ssenariləri əsasında faiz dərəcələrinin dəyişməsi halında bankın xalis faiz gəlirlərindəki dəyişməsini hesablayır. NII bankın xalis faiz gəlirləridir. Bankın xalis faiz gəlirləri isə faiz gəlirlərindən faiz xərclərinin çıxılması yolu ilə müəyyən edilir. Hesablamalar 12 aylıq dövr üzrə aparılmalı və sabit balans prinsipi (bankın balansının ümumi həcmi dəyişmədən hesablamaların aparılması) nəzərə alınmalıdır.

Banklar bazar risklərini mütəmadi ölçməli və stress-testlər aparmalıdır. İstifadə olunan modellər müstəqil şəkildə validasiya olunmalıdır və stress-testlər vasitəsilə kəskin bazar dəyişikliklərinin kapitalla və maliyyə nəticələrinə təsiri qiymətləndirilməlidir.

Banklar ticarət və bank kitabı üzrə mövqelər, faiz, məzənnə və qiymət dəyişiklikləri, risk göstəriciləri (EVE, NII və s.), stress-test nəticələri və limitlərə uyğunluqla bağlı olan məsələləri mütəmadi şəkildə izləməlidir. Həmçinin, bank IRRBB-nin ölçülməsinə dair məlumatı (ölçmə nəticələrini, istifadə edilən metodları və həmin metodlar üzrə baza göstəricilərini) hər rüb başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 15-dək Mərkəzi Banka təqdim edir.

“Banklarda açıq valyuta mövqeyi limitlərinin müəyyən edilməsi Qaydası” bankların xarici valyuta məzənnələrinin dəyişməsi nəticəsində yarana biləcək risklərini məhdudlaşdırmaq məqsədi daşıyır. Qayda bankların valyuta mövqelərinin hesablanması qaydasını və bu mövqələrə tətbiq olunan limitləri müəyyən edir.

Qaydalara əsasən, hər bir valyuta üzrə açıq mövqe bankın məcmu kapitalına nisbətdə müəyyən edilmiş faiz həddini keçməməlidir və qapalı valyutalar üzrə limitlərdə aşağıdakı dəyişikliklər təsdiq edilmişdir:

- Bir valyuta üzrə limit: 7%-dən 5%-ə endirilmişdir
- Məcmu (ümumi) limit: 14%-dən 10%-ə endirilmişdir

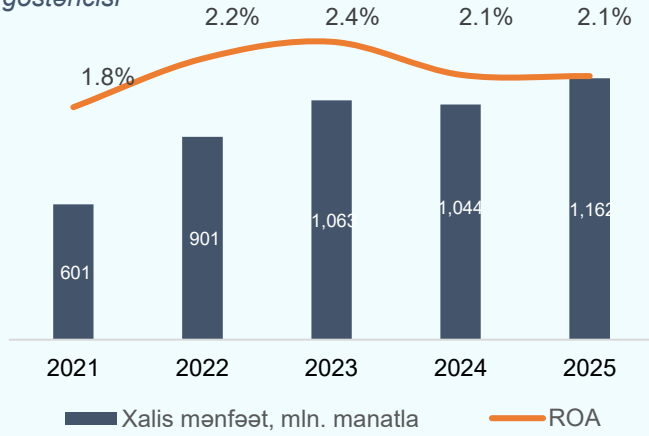
Bu dəyişiklik bankların qapalı valyutalar* üzrə daha yüksək məzənnə riski götürməsinin qarşısını almağa və kapitalın qorunmasına xidmət edir.

* *Qapalı valyuta - ABŞ dolları, avro, Kanada dolları, yapon yeni, ingilis funt sterlinqi, İsveçrə frankı, xüsusi borcalma hüquqları və beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş minimum “AA-” ölkə (suveren) borc reytinginə (və ya buna ekvivalent digər reyting dərəcəsinə) malik ölkələrin valyutaları istisna olmaqla, digər xarici valyutalar.*

Bank sisteminin mənəfətliliyi

Faiz və qeyri-faiz xərclərinin artımına baxmayaraq mənəfətlilikdə artım baş vermiş və sektorun mənəfətliliyi yüksək olaraq qalmışdır. 2025-ci ildə bank sisteminin xalis mənəfəti ötən il ilə müqayisədə 11% (118 mln. manat) artaraq 1,162 mln. manat təşkil etmişdir. Sektorun mənəfətliliyinin və aktivlərin artımı fonunda ROA göstəricisi sabit qalaraq 2.1% olmuşdur.

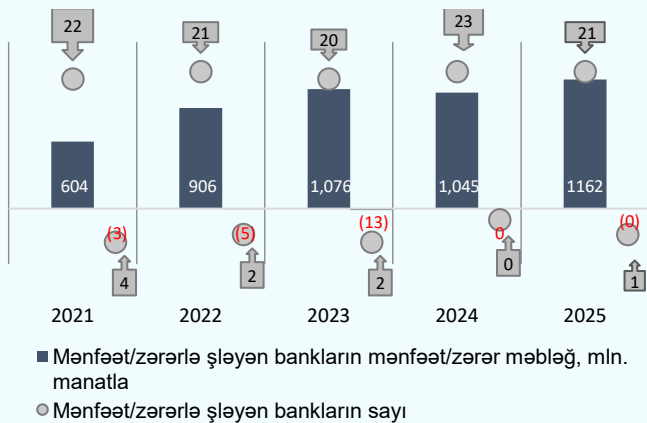
Qrafik 34. Bank sektorunun xalis mənəfəti və ROA göstəricisi

Mənbə: Mərkəzi Bank

Yalnız bir bankın zərərlə fəaliyyəti fonunda, digər bütün banklar 2025-ci ili mənəfətlə başa vurmuşdur. 2025-ci il ərzində mənəfətlə

Qrafik 35. Mənəfət/zərərlə işləyən bankların göstəriciləri

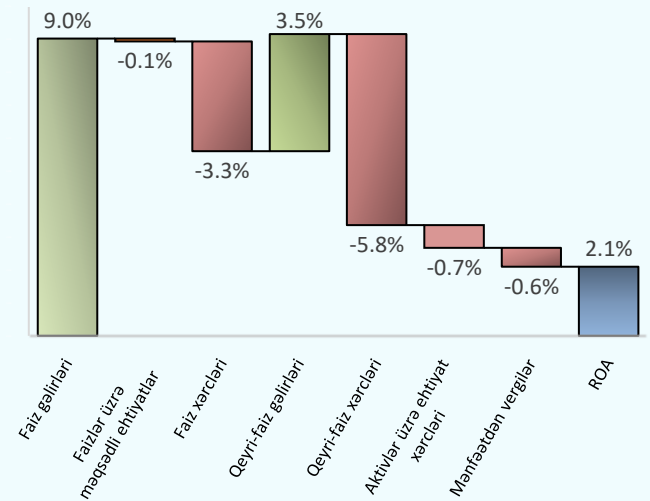

Mənbə: Mərkəzi Bank

işləyən 21 bankın mənəfəti 1,162 mln. manat, zərərlə işləyən 1 bankın zərəri isə 0.4 mln. manat olmuşdur.

İl sonuna sektorun ROA göstəricisi 2.1% təşkil etmişdir. 2025-ci ildə sektor üzrə faiz və qeyri-faiz xərclərinin orta aktivlərə nisbəti artmışdır. Bununla belə, faiz gəlirlərinin orta aktivlərə nisbətindəki artım xərclərdəki yüksəlişi kompensasiya etmiş və nəticədə ROA göstəricisi ötən ilin eyni dövrünə nisbətən sabit qalmışdır.

Qrafik 36. Bank sistemi üzrə ROA-nın dekompozisiyası

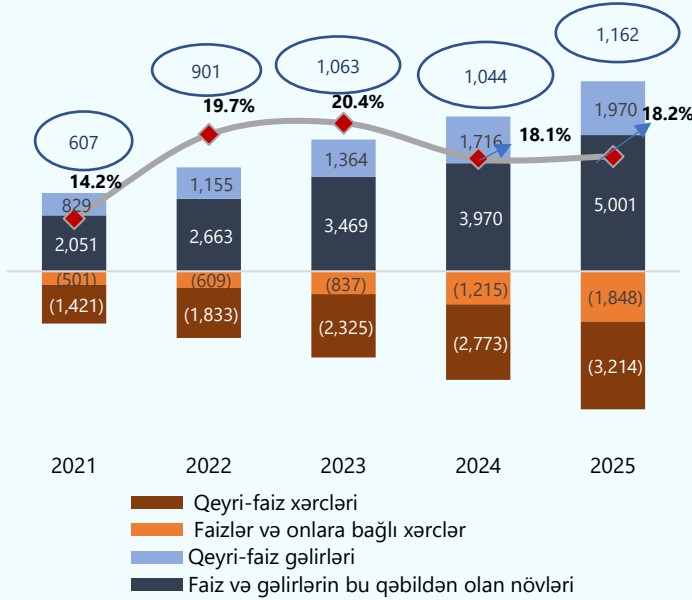

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sektorun mənəfətliliyinin artmasının əsas səbəbi artan faiz gəlirləri olmuşdur. Ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə faiz və qeyri-faiz gəlirləri müvafiq olaraq 26% (1,031 mln. manat) və 15% (254 mln. manat) artdığı halda, faiz və qeyri-faiz xərcləri isə müvafiq olaraq 52% (633 mln. manat) və 16% (441 mln. manat) artmışdır. Son dövrlərdə bankların maliyyələşmə mənbələrində müddətli depozitlərin artımı fonunda depozit üzrə faiz dərəcələrini artırması və əməliyyat xərclərinin

artması onların faiz və qeyri-faiz xərclərinin artmasına səbəb olmuşdur.

Qrafik 37. Bank sektorunun ROE göstəricisi və onun əsas komponentləri, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

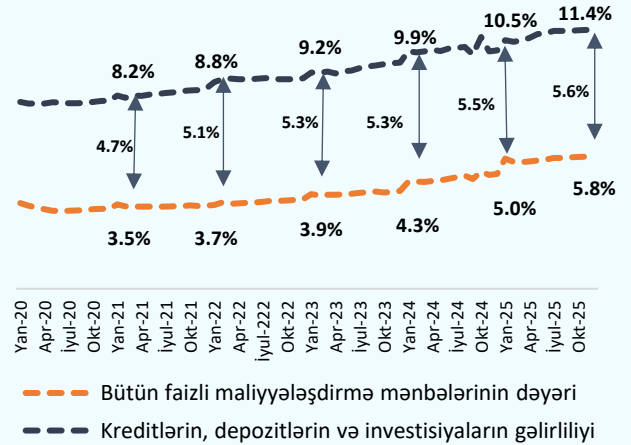
Sektorun maliyyələşmə xərcləri artan dinamika davam etməkdədir. 2024-cü il ilə müqayisədə bank sektorunun faiz xərcləri 52 % artaraq 1,848 mln. manat təşkil etmişdir. Artımın 59%-ni depozitlər üzrə faiz xərcləri təşkil edir. Depozit üzrə faiz xərclərindəki artımın 59%-ni müddətli depozitlər üzrə, 41%-ni isə tələbli depozitlər üzrə maliyyələşmə xərcləri təşkil etmişdir. Depozit üzrə faiz xərclərindəki artımın 52%-ni fiziki şəxslərin müddətli depozitləri üzrə, 38%-i isə hüquqi şəxslərin tələbli depozitləri üzrə faiz xərcləri formalaşdırmışdır. Son dövrlərdə insanların rəqəmsal bankçılıq sistemində daha çox inteqrasiyası üçün banklar tərəfindən tələbli depozitlər üçün də faizlərinin təklif edilməsi və insanların maliyyə savadlılığın genişlənməsi nəticəsində banklara qoyulan depozit

miqdarının artması fonunda bankların maliyyələşmə xərcləri də keçən ilin müvafiq dövrünə nisbətən daha da artmışdır.

Faiz xərclərinin artmasına baxmayaraq sektorun xalis faiz spredini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməmişdir. Ötən ilin sonu ilə müqayisədə bütün faizli maliyyələşmə mənbələrinin dəyəri 0.8 f.b. artaraq 5.8%-ə, aktivlərin gəlirliliyi isə 0.9 f.b. artaraq 11.4%-ə çatmışdır. Nəticədə, 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə faiz spredini 0.1 f.b. artmışdır.

Qeyri-faiz xərclərində artım sektorun səmərəlilik göstəricisində cüzi geriləməyə səbəb olmuşdur. 2024-cü il ilə müqayisədə bankların qeyri-faiz xərcləri 16% (441 mln.

Qrafik 38. Bank sektorunun maliyyələşmə dəyəri və gəlirliliyi, %-lə

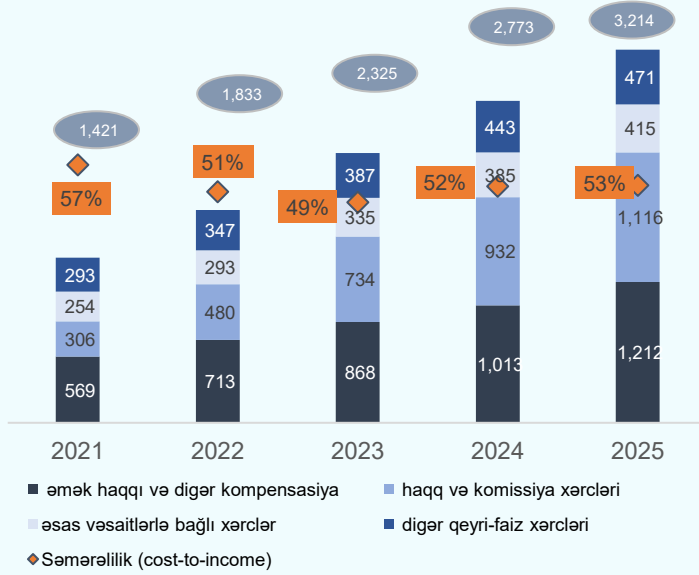

Mənbə: Mərkəzi Bank

manat) artaraq 3.2 mlrd. manata çatmışdır. Artımın əsas drayveri əmək haqqı və digər kompensasiya xərcləri (199 mln. manat) və haqq/komissiya xərcləri (184 mln. manat) olmuş və hər bir göstərici müvafiq olaraq 20% artmışdır. Qeyri-faiz xərclərinin artım tempininin xalis faiz və qeyri-faiz gəlirlərinin artım tempini

cüzi üstələməsi fonunda sektorun səmərəlilik² göstəricisi 1 f.b. geriləyərək 53%-ə çatmışdır.

Qrafik 39. Bank sektoru üzrə səmərəlilik göstəriciləri, mln. manatla

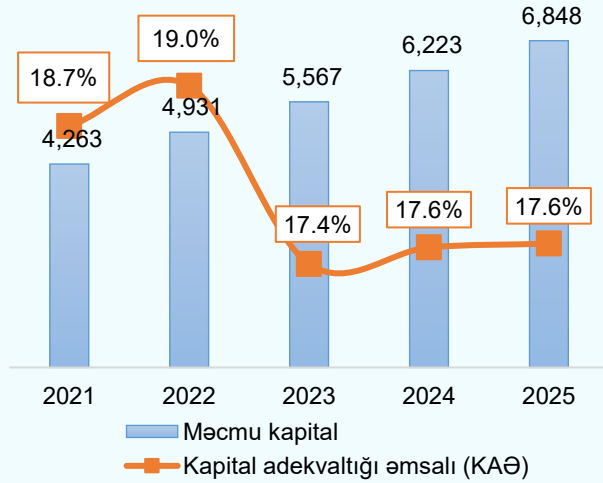
Mənbə: Mərkəzi Bank

² Səmərəlilik göstəricisi = (Qeyri-faiz xərcləri - Komissiya xərcləri)/(Xalis faiz gəlirləri + Qeyri-faiz gəlirləri - Komissiya gəlirləri)

Bank sisteminin kapital mövqeyi

Bank sektorunun mövcud kapital mövqeyi prudensial normativləri əhəmiyyətli şəkildə üstələyir ki, bu da potensial şok fonunda zərərləri qarşılamaq üçün maliyyə dayanıqlılığını artırır. 2025-ci il ərzində bank sektorunun məcmu kapitalı 10% (625 mln. manat) artaraq 6.8 mlrd. manat təşkil etmişdir. Sektor üzrə KAƏ (kapital adekvatlığı əmsalı) isə sabit qalaraq 17.6% təşkil etmişdir ki, bu da minimum prudensial tələbi 1.7 dəfəyədək üstələyir. Həm məcmu kapitalın, həm də RÖA-nın 10% artması fonunda KAƏ əmsalı sabit qalmışdır.

Qrafik 40. Kapital adekvatlığının dinamikası, mln. manatla

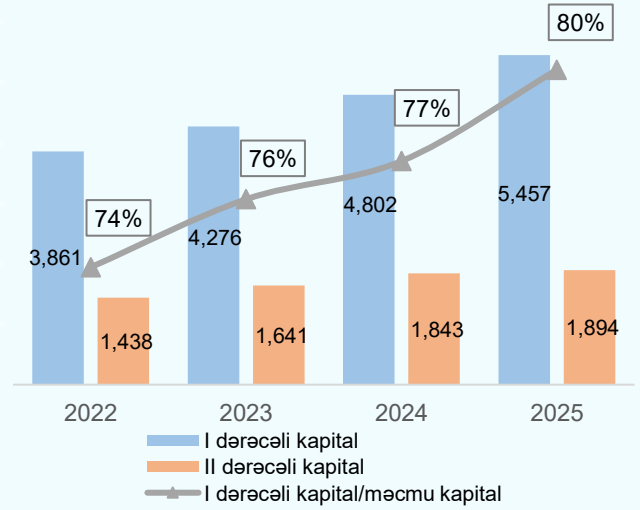

Mənbə: Mərkəzi Bank

I dərəcəli kapitalın nəzərəcarpan dərəcədə artımı məcmu kapital artımına dəstəkləyən əsas faktor olmuşdur. I dərəcəli kapital 2025-ci il ərzində 13.6% və ya 0.7 mlrd. manat artaraq 5.4 mlrd. manat, II dərəcəli kapital isə 2.8% və ya 51 mln. manat artaraq 1.9 mlrd. manat təşkil etmişdir. I dərəcəli kapital əsasən ötən ilin mənfəətinin bölüşdürülməmiş xalis mənfəətə miqrasiyası və adi səhmlərdəki artım

hesabına artmışdır. II dərəcəli kapital isə əsasən cari ilin mənfəəti hesabına formalaşan artım fonunda artmışdır. Qeyd edək ki, 2025-ci il ərzində 3 bank tərəfindən 102 mln. manat həcmində səhmdar kapitalı inyeksiyası baş vermişdir.

Qrafik 412. Kapital adekvatlığının dinamikası, mln. manatla

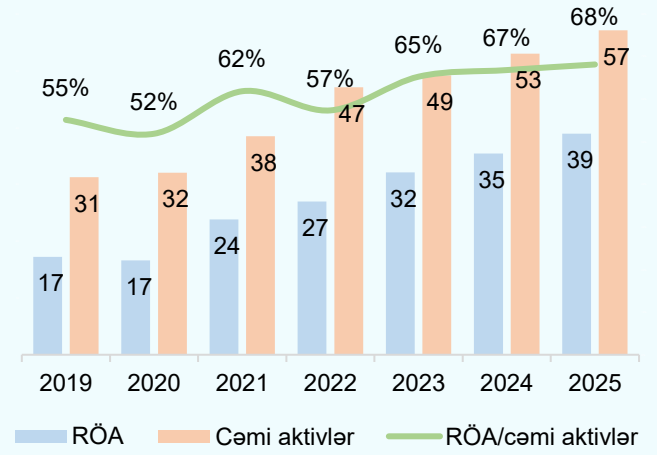

Mənbə: Mərkəzi Bank

2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə sektor tərəfindən cəlb edilən depozitlərin kreditləşməyə yönləndirilməsi fonunda risk üzrə ölçülmüş aktivlərin ümumi aktivlərdəki payı artmışdır. Cəmi aktivlərin ö.i.m.d. ilə müqayisədə 7.7% (4.1 mlrd. manat) artması fonunda risk üzrə ölçülmüş aktivlərin həcmi 9.8% (3.5 mlrd. manat) artmışdır. Nəticədə 2025-ci il ərzində risk üzrə ölçülmüş aktivlərin cəmi aktivlərə nisbəti göstəricisi 1 f.b. artaraq 68%-ə çatmışdır. Risk üzrə ölçülmüş aktivlərin 93%-i kredit riskləri üzrə, 6%-i əməliyyat riskləri üzrə, 1%-i isə bazar riskləri üzrə formalaşır. Sektorun kapital adekvatlığının qorunub

saxlanması, aktiv kreditləşmə fonunda belə bankların əlavə maliyyələşmə üçün lazımi kapital ehtiyatına və yüksək dayanıqlığa sahib olduğunu göstərir. Belə ki, 2025-ci sonuna sektorun potensial risk üzrə ölçülmüş aktivlərin artımı 19.7 mlrd. manat həcmində qiymətləndirilir.

Qrafik 42. Aktivlər və RÖA-nın dinamikası, mlrd. manat

Mənbə: Mərkəzi Bank

Cədvəl 1. Bank sisteminin əsas göstəriciləri, mln. manatla

	2023	2024	2025
Balans göstəriciləri			
Cəmi aktivlər	49,178	53,001	57,086
Kredit portfeli	23,183	27,478	30,063
Biznes kreditləri	12,617	14,787	16,106
İstehlak kreditləri	6,937	8,445	9,354
İpoteka kreditləri	3,629	4,246	4,603
Cəmi öhdəliklər	43,115	46,383	49,744
Cari öhdəliklər	23,687	24,866	25,608
Fiziki şəxslərin depozitləri	12,582	14,299	16,323
FŞ müddətli depozitləri	6,882	8,601	10,316
FŞ tələbli depozitləri	5,700	5,698	6,007
Hüquqi şəxslərin depozitləri	21,968	23,397	21,898
HŞ müddətli depozitləri	4,500	5,817	5,316
HŞ tələbli depozitləri	17,468	17,580	16,582
Balans kapitalı	6,063	6,618	7,342
Kapital mövqeyi			
I dərəcəli kapital	4,319	4,802	5,457
Məcmu kapital	5,618	6,223	6,848
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	32,085	35,401	38,882
I dərəcəli kapital adekvatlığı	13.50%	13.57%	14.03%
Məcmu kapital adekvatlığı	17.50%	17.58%	17.61%

	2023	2024	2025
Gəlirlilik			
Xalis mənfəət	1,076	1,044	1,162
Aktivlərin gəlirliyi (ROA)	2.40%	2.10%	2.11%
Kapitalın gəlirliyi (ROE)	20.30%	18.12%	18.24%
Likvidlik riski profili			
Cari aktivlər	13,154	14,243	12,911
Cari aktivlərin aktivlərdə payı	26.7%	26.8%	22.6%
Ani likvidlik əmsalı	52.2%	51.9%	54.36%
Likvidliyin örtülmə əmsalı (LCR), cəmi	134.5%	150.0%	153.7%
Milli valyuta	106.2%	126.3%	126.0%
Xarici valyutada	118.0%	177.9%	198.8%
Kredit riski profili			
Qeyri-işlək kreditlər	614	655	787
Biznes kreditləri	378	375	429
İstehlak kreditləri	197	246	304
İpoteka kreditləri	39	34	29
Qeyri-işlək kreditlər əmsalı	2.60%	2.38%	2.54%
Biznes kreditləri	3.00%	2.53%	2.66%
İstehlak kreditləri	2.80%	2.92%	3.26%
İpoteka kreditləri	1.10%	0.80%	0.63%
Bazar riski profili			
Aktivlərin dollarlaşması	33.70%	30.60%	29.66%
Öhdəliklərin dollarlaşması	37.30%	35.80%	34.16%

* Prudensial hesabatlıq metodologiyası əsasında hesablanmışdır.

Haşiyə 5. Bank Kapitalı və onun adekvatlığı üzrə prudensial çərçivə, Basel III standartları

Bank sektorunda kapitalın keyfiyyət və kəmiyyət baxımından gücləndirilməsi, eləcə də sistem risklərinə qarşı dayanıqlılığın artırılması məqsədilə Bank nəzarəti üzrə Bazel Komitəsi tərəfindən Bazel III standartları hazırlanmış və mərhələli şəkildə tətbiq olunmağa başlanmışdır.

Bank sektorunda maliyyə dayanıqlılığının gücləndirilməsi və beynəlxalq tənzimləmə standartlarına uyğunluğun artırılması məqsədilə “2024 – 2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası”-nin icrası çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının İdarə Heyətinin qərarı ilə “Bank kapitalının və onun adekvatlığının hesablanması Qaydaları”nda dəyişikliklər edilib

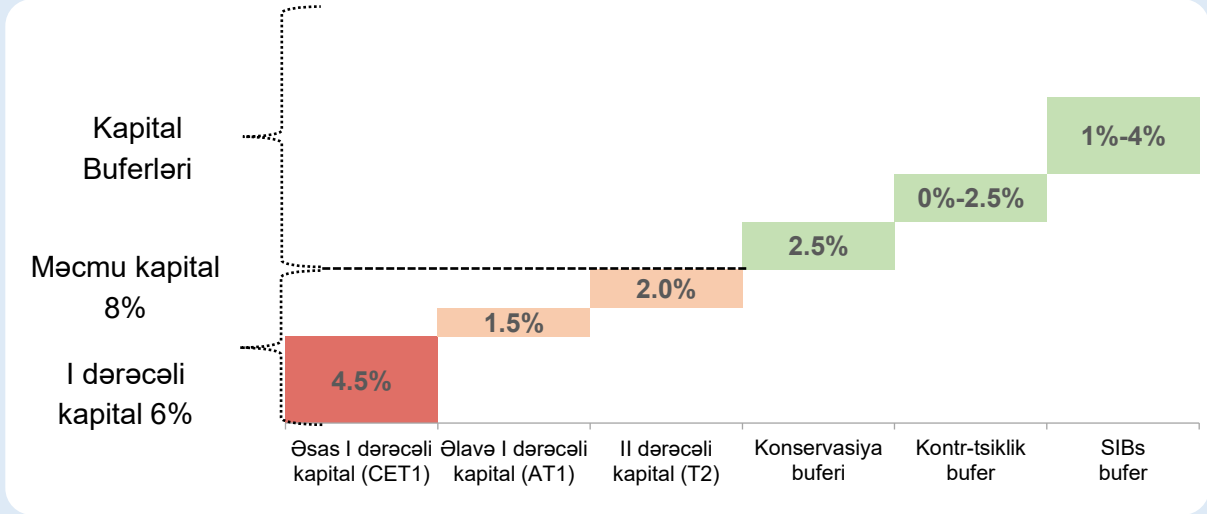
Sözügedən dəyişikliklərlə bank kapitalının strukturu, kapital adekvatlığı əmsalları, kapital buferləri və bir sıra digər tələblər və tənzimləmələr Bazel III standartlarına uyğunlaşdırılıb. Yeni layihə əsasında I dərəcəli kapital (T1) Əsas I dərəcəli kapital (CET1) və Əlavə I dərəcəli kapital (AT1) üzrə ayrıca təsnifləşdirmişdir.

Kapital adekvatlığı əmsallarının və kapital buferləri üzrə tələblərin təkmilləşdirilməsi istiqamətində görülmüş işlər:

- 1. Yeni minimum kapital tələbləri** müəyyən edilmişdir. Yeni yanaşmada minimum tələblər Bazel III standartına tam uyğunlaşdırılmışdır. Yeni minimumlar: CET1 – 4.5%, T1 – 6%, Məcmu kapital – 8%. Əsas I dərəcəli kapital (CET1) bankların risklərə qarşı ilk müdafiə xəttini təşkil edən və “fəaliyyət dövründə” (going concern) bankın maliyyə dayanıqlılığını qoruyan ən yüksək keyfiyyətli kapital komponenti kimi müəyyən edilmişdir.
- 2. Konservasiya kapital buferi** tələbi gətirilmişdir. CET1-in üzərinə 2.5% həddində əlavə bufer tələbi müəyyən edilmişdir. Buferin pozulması halında dividendlərin və bonusların ödənilməsinin məhdudlaşdırılması nəzərdə tutulur.
- 3. Kontr-tsiklik kapital buferinin** hesablanması təkmilləşdirilmişdir. Mövcud qaydalarda nəzərdə tutulmuş hesablama metodologiyası təkmilləşdirilmişdir. Belə ki, hesablamda qeyri-neft ÜDM artımının, leverec əmsalının dinamikasının, bankların kapital mövqeyinin, əhalinin və qeyri-maliyyə təşkilatlarının borclanma səviyyəsinin və problemləli maliyyə institutlarında kreditlərin dinamikasının nəzərə alınması da qeyd edilmişdir.
- 4. Sistem əhəmiyyətli bank kapital buferinin** (SIBs buffer) diferensiallaşdırılmış şəkildə tətbiqi. Mövcud qaydalarda sistem əhəmiyyətli banklara dahayüksək kapital tələbi nəzərdə tutulsa da bu bufer sistem əhəmiyyətli bankın əhəmiyyətlilik indeksindən asılı olaraq diferensiallaşdırılmamışdır. Bunu nəzərə alaraq, “sistem üçün daha əhəmiyyətli – daha yüksək kapital buferi” prinsipinə əsaslanaraq yeni yanaşmada risk əsaslı və diferensiallaşdırılmış mexanizm tətbiq edilmişdir. Yeni

çərçivədə banklar əhəmiyyətlik indeksinə əsasən 1%-dən 4%-ə qədər əlavə kapital buferi formalaşdırmalıdır. Yeni model maliyyə sabitliyini daha effektiv qorumağa, bankların kapital yükünü onların sistem üçün əhəmiyyətlik səviyyəsinə uyğunlaşdırmağa və sistem riskini daha ədalətli bölüşdürməyə xidmət edir.

Minimum kapital adekvatlığı əmsalı və buferlərə dair tələblər

Hər üç kapital buferi (Konservasiya, Kontr-tsiklik və SIB bufer) əsas I dərəcəli kapital (CET1) maddələrindən formalaşdırılır və minimum tələblərin üzərinə əlavə edilir.

Yeni kapital buferlərinin tətbiqi bankların mümkün itkilərə qarşı dayanıqlılığını artırmaqla risklərin daha düzgün qiymətləndirilməsinə və bank kapitalının keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, habelə iqtisadiyyatın dayanıqlı maliyyələşdirilməsi proseslərinin əlavə dəstəklənməsinə şərait yaradacaqdır.

Eyni zamanda, kapital tələblərinin Bazel III standartlarına uyğunlaşdırılması prosesinin başa çatdırılması prudensial siyasətin və nəzarət çərçivəsinin güclənməsini təmin etməklə yanaşı, bank sektorunun beynəlxalq investorlar üçün cəlbediciliyinə müsbət töhfə vermiş olacaqdır.

Yeni kapital strukturuna adaptasiyası, bankdaxili qayda və prosedurlarının yeni rəqulyativ tələblərə uyğunlaşdırılması üçün banklara 1 illik keçid dövrü verilib. Belə ki, yeni tələblərə 01.01.2027-ci il tarixindən etibarən tam riayət olunması banklardan tələb ediləcəkdir.

2026-cı ildə bank sektoru üzrə prioritetlər

1. Risk-əsaslı bank nəzarəti tsiklini tamamlayan bankın risk reytingindən asılı olaraq, nəzarət orqanı tərəfindən **bank kapitalına əlavələrinin tətbiqi üçün metodologiyanın hazırlanması (Basel Pillar II capital add-ons)**
2. **“SupTech”** Yol Xəritəsinə uyğun olaraq nəzarət proseslərinin avtomatlaşdırılması üzrə tədbirlərin icrası
3. **Prudensial tənzimləmə məqsədləri** üçün IFRS9-a tam keçid üçün IFRS kapital buferinə yanaşmanın formalaşdırılması;
Konsolidasiya edilmiş nəzarət üçün *requlyativ çərçivənin formalaşdırılması*;
İzafi borclanma risklərini azaltmaq üçün istehlak kreditləri üzrə requlyativ çərçivəyə yenidən baxılması;
Banklarda Korporativ idarəetmə Standartlarının (KİES) daha da təkmilləşdirilməsi (o cümlədən, *komplayens funksiyası üzrə tələblərin gücləndirilməsi, Müşahidə Şurasının özünüqiymətləndirməsi kimi KİES Tövsiyələri standartlara çevrilməsi*);
Layihə maliyyələşdirilməsi kreditləşdirilməsi üçün *requlyativ çərçivənin təkmilləşdirilməsi və genişləndirilməsi*;
Sindikallaşdırılmış kreditlərin təşkili və idarə olunması üzrə *metodoloji çərçivənin hazırlanması*;
Banklarda model risklərin idarə edilməsi üçün *requlyativ tələblərin formalaşdırılması*;
BOKT-lər üçün korporativ idarəetmə standartları formalaşdırılması

Azərbaycan bank sektoru beynəlxalq reyting agentliklərinin nəzərində

Maliyyə institutlarında tənzimləmə və nəzarətin modernləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilmiş təşəbbüslər, bank sektorunun kapital və likvidlik göstəricilərin yaxşılaşması və sektorun dayanıqlığının artması beynəlxalq reyting agentlikləri tərəfindən Azərbaycan bank sisteminin perspektivinin pozitiv qiymətləndirilməsi ilə nəticələnmişdir.

“Moody’s” reyting agentliyi

Moody’s reyting agentliyinin 24 Fevral 2026-cı il tarixində dərc etdiyi “Banking System Outlook – Azerbaijan: Benign operating environment, strong government support keep outlook positive” hesabatında qeyd olunur ki, əlverişli əməliyyat mühiti və hökumətin bank sektorunu dəstəkləmək qabiliyyəti növbəti 12–18 ayda sektorun dayanıqlığını qoruyacaq. Tətbiq olunan tənzimləyici tələblər kapital əmsalını dəstəkləməyə və likvidliyin idarə olunmasını təkmilləşdirməyə xidmət edəcək.

“Moody’s” bankların kredit portfelinin keyfiyyətinin sabit qalacağını bildirir. Hesabatda manatın sabitliyi kredit performansına müsbət təsir edən amil kimi xüsusilə vurğulanıb.

Azərbaycan banklarının kapital göstəriciləri də müsbət qiymətləndirilib. 2025-ci ilin mart ayından etibarən 0.5 faizlik kontr-tsiklik kapital buferinin tətbiqi kapital mövqeyini daha da möhkəmləndirib.

Bankların güclü kapital buferləri və davamlı sabit gəlirliliyi zərərləri absorbsiya etmə qabiliyyətini dəstəkləməyə və kifayət qədər likvidliyi qorumağa kömək edir.

Hesabatda dövlətin bank sektoruna dəstək imkanları xüsusi vurğulanır. “Moody’s” qeyd edir ki, hökumətin kredit qabiliyyətinin yaxşılaşması və müsbət suveren perspektiv ən böyük bankların depozitorları üçün dəstək imkanlarını gücləndirir.

Hesabatda göstərilən göstəricilər bank sistemində kapital adekvatlığının, likvidliyin və aktiv keyfiyyətinin qorunduğunu təsdiqləyir. Mərkəzi Bankın prudensial tənzimləmə siyasəti, kontr-tsiklik kapital buferinin tətbiqi və likvidlik çərçivəsinin gücləndirilməsi sektorun dayanıqlılığının formalaşmasında mühüm rol oynayır.

“S&P Global Ratings” reyting agentliyi

S&P Global Ratings “Central Asia And The Caucasus Banking Outlook 2026” hesabatına əsasən, Azərbaycanda və ümumi risk mühitinin yaxşılaşdığını və bank sektorunun 2026-cı ildə də dayanıqlılığını qoruyacağını bildirir. Bundan başqa, tənzimləmə və nəzarət çərçivəsinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən risk əsaslı nəzarətin tətbiqi və Bazel III standartlarına keçid bank sektorunda nəzarətin effektivliyini artırır və uzunmüddətli maliyyə sabitliyini gücləndirir.

Agentliyə görə, bankların gəlirliliyi və kapitallaşması kredit portfelinin artımı və aktiv keyfiyyətinin sabit qalması ilə dəstəklənəcək, eyni zamanda özəl sektorun aşağı borclanma səviyyəsi maliyyə sabitliyinə müsbət təsir göstərəcək.

Bunları nəzərə alaraq, “S&P Global Ratings” Bank Sektorunun Ölkə Risk Qiymətləndirməsi (BICRA) hesabatına əsasən Azərbaycanın sahəvi risk komponenti üzrə reytingini bir pillə yaxşılaşdırmışdır.

Bank sistemində dayanıqlılığın qiymətləndirilməsi

Bank sisteminin xarici şoklara qarşı dayanıqlılığı stres-test vasitəsilə qiymətləndirilmişdir. Müxtəlif əlverişsiz makro-maliyyə ssenarilərində bankların kapital dayanıqlılığını qiymətləndirmək, müvafiq mitiqasiya və siyasət tədbirlərini müəyyənləşdirmək məqsədilə “top-down” stres-test həyata keçirilmişdir. Stres şəraitində makroiqtisadi amillərin bankların dayanıqlılığına təsirini müəyyənləşdirmək üçün baza ssenari və baş vermə ehtimalı çox aşağı olan ən sərt ssenarilər (“extreme but plausible”) yanaşması nəzərə alınaraq pessimist ssenari formalaşdırılmışdır. Ssenarilər əsasında proqnozlaşdırılmış makroiqtisadi göstəricilər ekonometrik peyk modellərinə inteqrasiya edilərək növbəti illər üzrə asılı dəyişənlər (QİK əmsalları, faiz dərəcələri və s.) proyeksiya edilmişdir. Növbəti mərhələdə proyeksiya edilmiş asılı dəyişənlər əsasında kredit riski, faiz dərəcəsi riski, məzənnə riski və qiymətli kağızların yenidən qiymətləndirilməsi riski üzrə simulyasiyalar edilərək dinamik əsasda bankların növbəti illər üzrə maliyyə vəziyyəti qiymətləndirilmişdir.

Baza və pessimist ssenarilər üzrə fərziyələr aşağıdakı kimi olmuşdur:

Baza ssenari:

Qlobal iqtisadi aktivliyin sabitləşməsi fonunda Azərbaycanın iqtisadi artım tempi mülayim formada davam edir. Neft gəlirlərinin sabit qalması fiskal dayanıqlılığı dəstəkləyir, ÜDM artımı sabit taryektoriyada davam edir.

Baza ssenaridə qeyri-neft sektorunun əsas inkişaf drayveri rolunda müsbət dinamikasının olması gözlənilir. Eyni zamanda, illik inflyasiyanın tədricən azalaraq hədəf diapozonunda qalacağı, milli valyutanın nominal və real effektiv məzənnəsində artım müşahidə ediləcəyi gözlənilir ki, bu da manatın alıcılıq qabiliyyətinin daha da möhkəmlənməsini təmin edəcəkdir.

Qiymət sabitliyi fonunda pul siyasəti mövqeyinin stabil olacağı, uçot dərəcəsinin sabit qalacağı gözləntilərinin artacağı proqnoz edilir. Fiskal siyasət isə sabitliyini qoruyaraq dövlət büdcəsinin xərclərini stabil saxlayacaq. Bu yanaşma iqtisadiyyatın davamlı inkişafını təmin etməklə yanaşı, makroiqtisadi tarazlığın qorunmasına da töhfə verəcək.

Pessimist ssenari:

Bu ssenaridə global iqtisadi artımın zəifləməsi, enerji bazarında qeyri-müəyyənlik fonunda neft qiymətlərinin ciddi düşməsi nəzərdə tutulur. Pessimist ssenari global iqtisadiyyatda potensial risklərə uyğun hazırlanmışdır və rəsmi proqnoz hesab edilmir.

Pessimist ssenaridə Brent markalı neftin qiymətinin kəskin azalması nəzərdə tutulur ki, bu da Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün ciddi risklər yarada bilər. Belə bir şəraitdə ümumi daxili məhsulun artım tempi əhəmiyyətli dərəcədə zəifləyir və növbəti illərdə dərin resessiya müşahidə olunur. Tədiyə balansında kəskin kəsir yaranır, büdcə xərclərinin prioritetləşdirilməsi zərurətə çevrilir.

Məzənnə kəskin təzyiq altında qalır, nominal effektiv məzənnə dəyər itirir və inflyasiya kəskin şəkildə yüksəlir. Monetar siyasət sərtləşsə də,

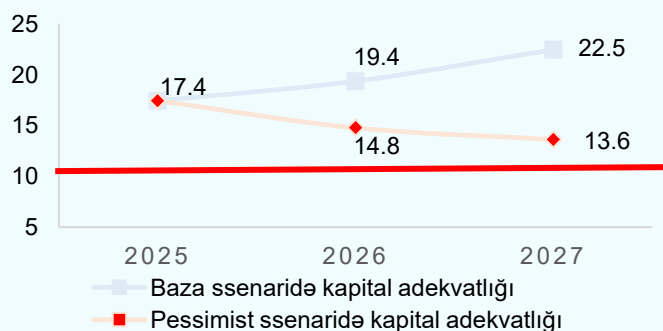
kredit kanalının zəifləməsi siyasət effektivliyinə məhdudiyət yaradır.

Qeyri-neft sektoru və istehlak fəaliyyəti daralır, işsizlik səviyyəsi yüksəlir. Bütçə siyasəti sosial təzyiqlərin yumşaldılmasına yönləndirilir. İqtisadi bərpanın isə yaxın müddətdə baş verməməsi nəzərdə tutulur ("L-shaped recession").

Ümumilikdə, bu ssenari iqtisadi aktivliyin zəifləməsi, qiymət artımları və valyuta bazarında təzyiqlərin güclənməsi ilə xarakterizə olunur ki, bu da iqtisadi sabilliyin qorunmasını çətinləşdirir.

Stres-test nəticələrinə əsasən bank sektorunun cari kapital buferi potensial itkiləri absorbsiya etmək potensialına malikdir. Baza ssenari üzrə kapital adekvatlığı əmsalı 2026-cı ildə 19.4% təşkil edir və növbəti ildə stabil artım kapital adekvatlığı göstəricisinin 22.5%-ə çatmasını şərtləndirir³. Pessimist ssenaridə isə bank sektorunun kapital adekvatlığı əmsalı 2026-cı və 2027-cı illərdə müvafiq olaraq 2.6 f.b və 1.2 f.b. azalaraq 14.8% və 13.6% təşkil edir. Bütövlükdə, stres-test nəticəsində bank sektoru müəyyən həddə

Qrafik 43. Stres-test nəticəsində bank sisteminin kapital adekvatlığı əmsalı, %-lə

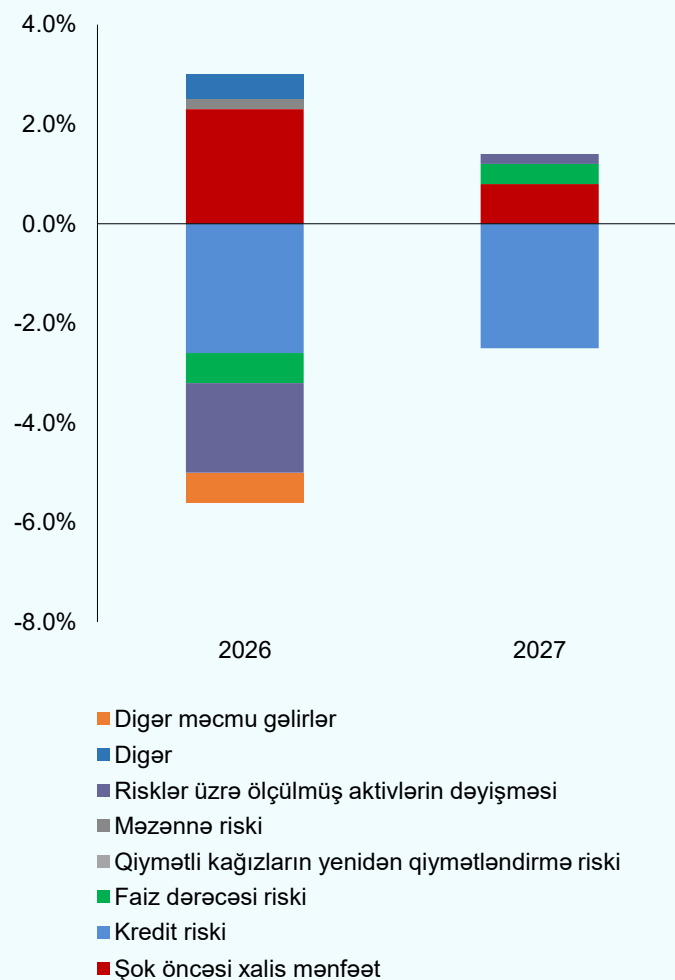
Mənbə: AMB

³ Baza və pessimist ssenarilərdə bankların dividend ödəmədiyi fərz edilmişdir

kapital eroziyasına məruz qalsa da, sektorun kapital adekvatlığı minimum normativləri üstələyir.

Stress test nəticələrinə əsasən bankların kapital adekvatlığına əsas təsir kanalları kredit riski və risk üzrə ölçülmüş aktivlərin artması təşkil etmişdir. Belə ki, 2026-cı ildə kredit riski kanalı 2.6 f.b, risk üzrə ölçülmüş aktivlər isə 1.8 f.b kapital adekvatlığına azaldıcı təsir göstərmişdir.

Qrafik 44. Pessimist ssenaridə kapital adekvatlığı göstəricisinə təsir kanalları, %-lə

Mənbə: AMB

Bank olmayan kredit təşkilatları

Bank olmayan kredit təşkilatlarının maliyyə vasitəçiliyində rolu kiçik olaraq qalmaqdadır.

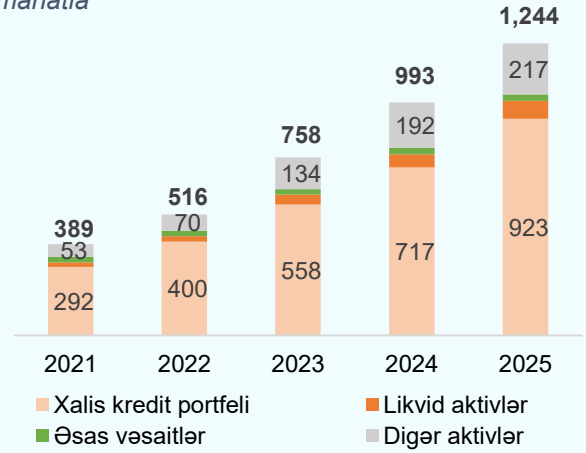
2025-ci ilin sonuna olan məlumatlara əsasən, Azərbaycanda fəaliyyət göstərən BOKT-lərin sayı 54, kredit ittifaqlarının (Kİ) sayı isə 35 olmaqla, ümumilikdə qeyri-bank kredit təşkilatlarının sayı 89 olmuşdur. Bütövlükdə maliyyə sistemində aktivlərinə görə BOKT-lərin bazar payı 2.1% təşkil etmişdir.⁴ İl ərzində 4 BOKT və 1 Kİ-nin lisenziyası ləğv edilmiş, 1 BOKT-yə isə yeni lisenziya verilmişdir. Hazırda, fəaliyyətdə olan BOKT-lərin 14-ü xarici kapitallıdır ki, onlardan 11-də xarici kapitalın payı 50%-dən yüksəkdir. İl ərzində ümumilikdə işçilərinin sayı 357 nəfər artaraq 3 903 nəfər, filialların sayı isə 7 ədəd azalaraq 297 olmuşdur.

2025-ci ildə BOKT sektorunun aktivlərinin həcmi artmışdır. Ölkədə fəaliyyət göstərən BOKT-lərin cəmi aktivləri il ərzində 25% (250 mln. manat) artaraq 1.24 mlrd. manat təşkil etmişdir. Artımın əsas payçısı xalis kredit portfeli olmuşdur. Belə ki, il ərzində xalis kredit portfeli 28.8% (206 mln. manat) artmışdır. BOKT-lərin cəmi öhdəlikləri isə il ərzində 26.5% (142.4 mln. manat) artaraq 679 mln. manat təşkil etmişdir. Rezident maliyyə institutlarından cəlb edilmiş vəsaitlər ümumi öhdəliklərin artmasına əsas təsir edən amillərdən biri olmuşdur.

2025-ci ildə istehlak kreditləri BOKT-lərin kredit portfelində əsas yeri tutmaqda davam etmişdir. İl ərzində cəmi kredit portfeli 29.5% (238.7 mln. manat) artaraq 1.05 mlrd. manat olmuşdur. İpoteka kreditləri üzrə illik artım

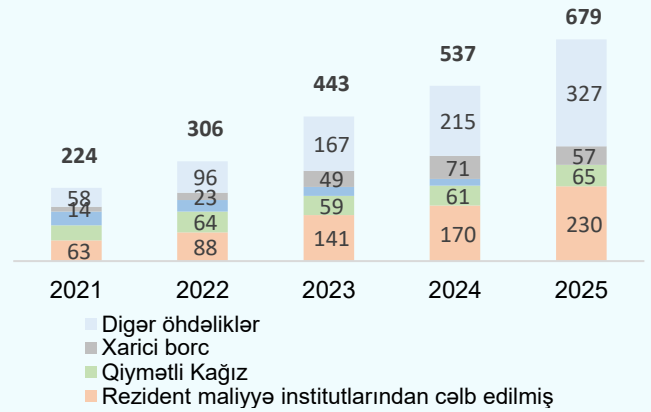
⁴ BOKT-lərin göstəricilərinin təhlili "Aqrarkredit" QSC BOKT nəzərə alınmadan aparılmışdır.

Qrafik 45. BOKT-lərin aktivlərin dinamikası, mln. manatla

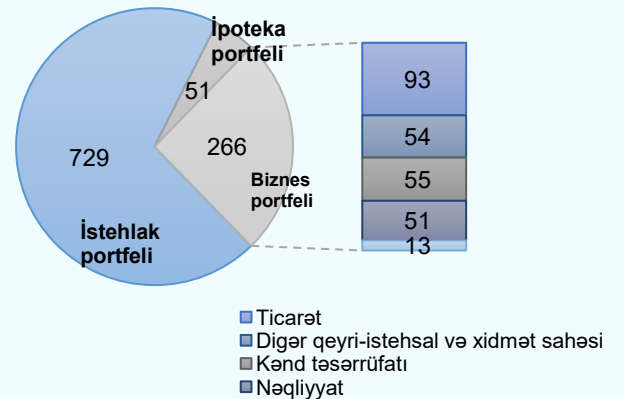
Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 46. BOKT-lərin öhdəliklərinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 47. BOKT-lərin kredit portfelinin strukturu, mln. manatla

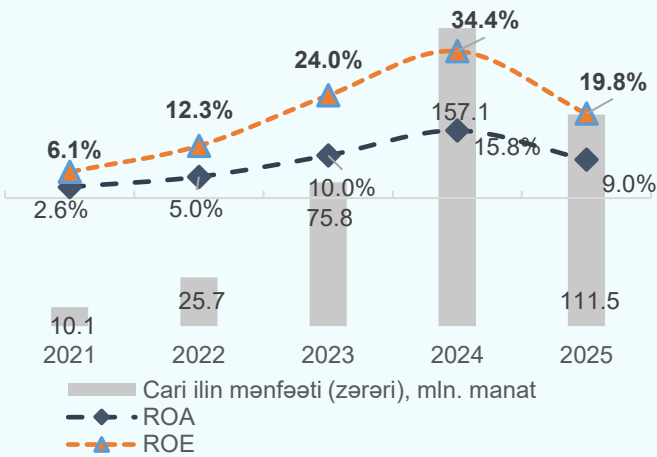
Mənbə: Mərkəzi Bank

16.5% (7.2 mln. manat), biznes portfeli üzrə 5% (12.9 mln. manat), istehlak kreditləri üzrə isə 42% (216.7 mln. manat) olmuşdur. Cari ildə BOKT-lərin kredit portfelinin 70%-i (729 mln. manat) istehlak kreditləri, 25%-i (265.6 mln. manat) biznes kreditləri, 5%-i (50.5 mln. manat) isə ipoteka kreditlərindən ibarət olmuşdur. Biznes portfelinin 34.9%-i (93 mln. manat) ticarət sahəsinə, 20.8%-i (55 mln. manat) kənd təsərrüfatı sahəsinə, 20.4%-i (54 mln. manat) digər qeyri-istehsal və xidmət sahəsinə, 19%-i (51 mln. manat) nəqliyyat sahəsinə, 4.9%-i isə (13 mln. manat) digər sahələrə verilmiş kreditlərdən ibarətdir.

QİK portfelinə azalma müşahidə edilmişdir.

Ötən ilin sonu ilə müqayisədə 2025-ci ildə sektorun qeyri-işlək kredit portfeli 4% azalaraq 108.5 mln. manat təşkil etmişdir. İl ərzində QİK əmsalı isə 3.6 f.b. azalaraq 10.4% olmuşdur. QİK portfeli istehlak kreditləri üzrə 3.2 f.b. azalaraq 12.6%, biznes kreditləri üzrə 6.4 f.b. azalaraq 6.1% təşkil etmişdir.

Qrafik 48. BOKT-lərin mənfəət göstəriciləri

Mənbə: Mərkəzi Bank

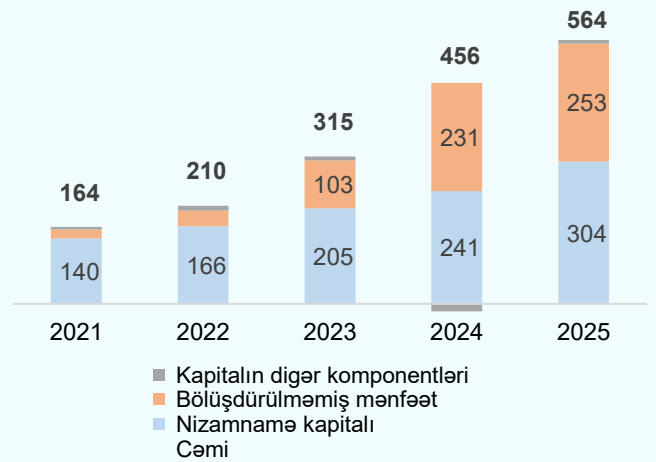
BOKT sektoru üzrə mənfəətlik kredit itkiləri üzrə ehtiyata ayırmalar hesabına azalmışdır.

Ötən ilin sonu ilə müqayisədə 2025-ci ildə BOKT-lərin xalis mənfəəti 29% (45.5 mln. manat) azalaraq 111.5 mln. manat olmuşdur. ROA göstəricisi 6.8 f.b. azalaraq 9%, ROE göstəricisi isə 14.7 f.b. azalaraq 19.8% olmuşdur. Növbəti illərdə isə ehtiyatlanmanın BOKT-lərin maliyyə nəticələrinə təsirinin azalması nəticəsində mənfəətlik göstəricilərinin müsbət dinamikasının bərpa olunması gözlənilir.

Sektorun kapital mövqeyi artmışdır. İl ərzində

BOKT-lərin kapitalı 24% (107.9 mln. manat) artaraq 564.3 mln. manat təşkil etmişdir. Sektorun mənfəətlik səviyyəsinin azalmasına baxmayaraq, əsasən təşkilatların nizamnamə kapitalının 63 mln. manat artması sektorun kapitallaşma səviyyəsində artıma səbəb olmuşdur. BOKT-lərin nizamnamə kapitalının artması 2024-cü ilin sonlarında qüvvəyə minmiş yeni prudensial tələblərin 2025-ci ildən tətbiqinə başlanılması ilə əlaqədar olmuşdur.

Qrafik 49. BOKT sektoru üzrə kapital komponentlərinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən yeni tənzimləmə və institusional tədbirlər BOKT sektorunda şəffaflığın, dayanıqlılığın və effektiv idarəetmənin gücləndirilməsinə yönəlib. 2024-cü ildə təsdiq olunmuş “Bank olmayan kredit təşkilatlarının fəaliyyətinin prudensial tənzimlənməsi Qaydası” və “Bank olmayan kredit təşkilatlarında kredit risklərinin idarə edilməsi Qaydası”nın 2025-ci ildən tətbiqinə başlanılmış, həmçinin Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən “2024–2026-cı illərdə maliyyə sektorunun inkişaf Strategiyası” çərçivəsində BOKT-lərin institusional potensialının gücləndirilməsi və məlumatların açıqlanmasının artırılması istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bu çərçivədə “Bank olmayan kredit təşkilatları haqqında” Qanunun

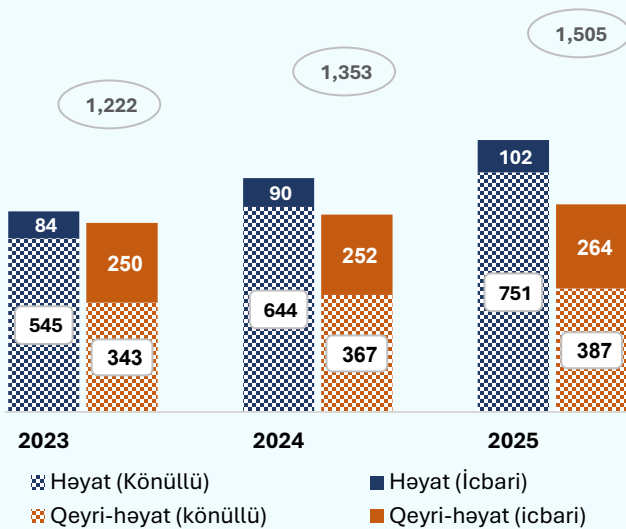
tələblərinə uyğun olaraq Mərkəzi Bankın İdarə Heyətinin 7 oktyabr 2025-ci il tarixli Qərarı ilə “Bank olmayan kredit təşkilatlarında kənar auditin aparılmasına dair minimum Tələblər” təsdiq edilmişdir. Sənəddə kənar auditorun seçilmə meyarları, fəaliyyətinə dair tələblər və Audit Komitəsinin vəzifələri müəyyən olunmuş, eyni auditorun BOKT-ni ardıcıl 5 ildən artıq audit etməsinin və son 3 ildə həmin BOKT-də çalışmış şəxslərin auditdə iştirakının məhdudlaşdırılması, eləcə də hər il 15 dekabrədək audit aparacaq auditor barədə Mərkəzi Banka yazılı məlumatın təqdim edilməsi kimi tələblər nəzərdə tutulmuşdur. Qeyd edilmiş addımların tətbiqi nəticəsi olaraq BOKT sektorunda şəffaflığın, effektiv idarəetmənin və dayanıqlı inkişafın gücləndirilməsi gözlənilir.

Sığorta sektoru

2025-ci ilin sonuna olan məlumatlara əsasən Azərbaycan sığorta bazarında 16 sığorta və 1 təkrarsığorta şirkəti fəaliyyət göstərir. Sığorta şirkətlərindən 5-i həyat, 11-i isə qeyri-həyat sığorta şirkətidir. Sığorta sektorunun fəaliyyəti həmçinin 22 sığorta brokeri və 468 sığorta agenti vasitəsilə təmin edilmişdir.

Sığorta sektoru artım potensialını reallaşdırmaqdadır. 2025-ci ildə toplanmış sığorta haqları ötən ilə nisbətə 11.2% (152 mln. manat) artaraq 1505 mln. manata çatmışdır. Sığorta haqların 56.7%-i həyat sığorta siniflərindən, 43.3%-i isə qeyri-həyat sığorta siniflərindən formalaşmışdır. Həyat sığortası üzrə yığım 16.2 % (119 mln.manat) artaraq 853 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 5.3% (32 mln. manat) artaraq 651.7 mln. manat təşkil etmişdir. Həm həyat sığortası, həm də qeyri-həyat sığortası üzrə artımın əsas qüvvəsi könüllü sığorta sinifləri olmuşdur.

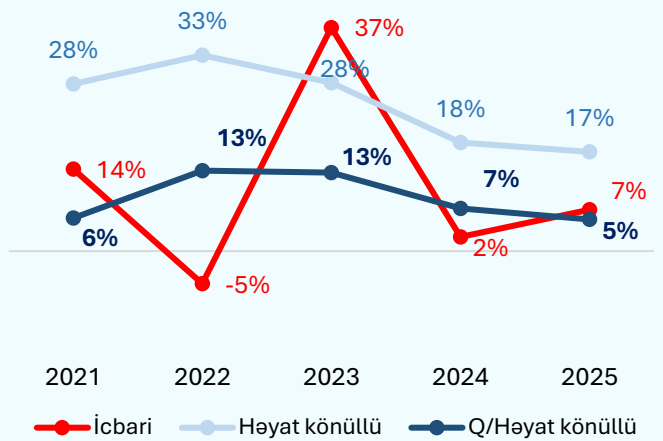
Qrafik 50. Sığorta haqlarının illik dinamikası, mln manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Həm icbari, həm də könüllü sığorta üzrə artım müşahidə edilir. 2025-ci ildə həm icbari, həm də könüllü sığorta haqları üzrə ötən ilə nisbətə artım müşahidə edilmişdir. İcbari sığorta sinifləri 7% (24 mln. manat) artaraq 366 mln. manat, həyat sığortası üzrə könüllü sığorta sinifləri 17% (107 mln. manat) artaraq 751 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə könüllü sığorta sinifləri 5% (20 mln. manat) artaraq 387 mln. manat təşkil etmişdir. Həyat sığortası üzrə yığımlarda artımın əsas qüvvəsi həyatın yaşam sığortası sinfinə, qeyri-həyat sığortası üzrə yığımlarda ən böyük pay tibbi sığorta və avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası siniflərinə düşür.

Qrafik 51. Sığorta haqlarının artım dinamikası, % ilə

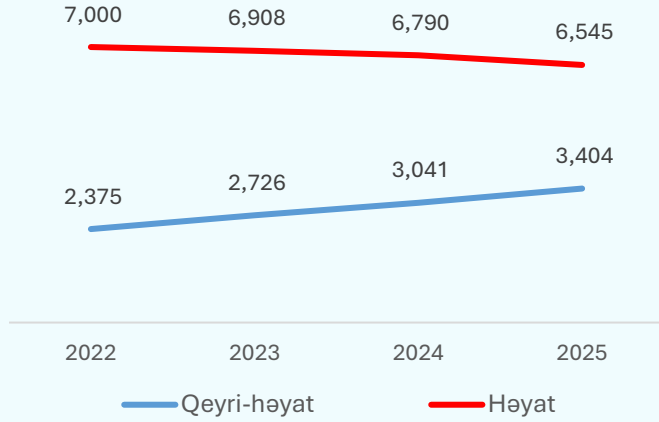

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta sektorunda sığorta haqları üzrə yüksək təmərküzləşmə davam edir. HHİ indeksinə əsasən 2025-ci ilin sonunda həyat və qeyri-həyat sığorta sektoru yüksək təmərküzləşmə şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Belə ki, indeks həyat sığortası üzrə 245 vahid azalaraq 6545,

qeyri-həyat sığortası üzrə isə 363 vahid artaraq 3404 təşkil etmişdir.

Qrafik 52. Sığorta sektoru üzrə HHI indeksi (sığorta haqları üzrə)

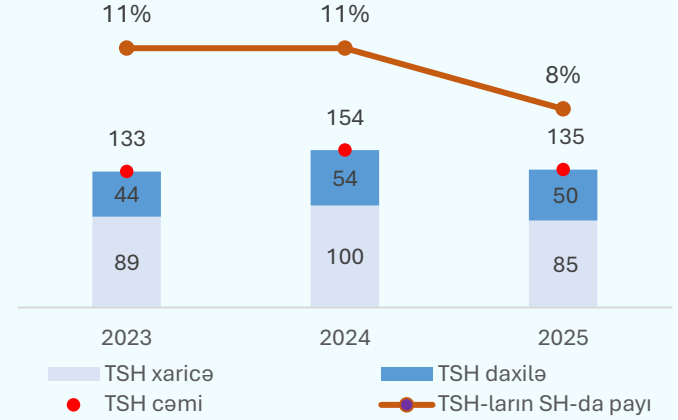

Mənbə: Mərkəzi Bank

Təkrarsığortaya ötürülən müqavilələr üzrə hesablanmış təkrarsığorta haqlarının (TSH) sığorta haqlarında payı aşağı olaraq qalmaqdadır. 2025-ci il ərzində təkrarsığortaya ötürülən təkrarsığorta haqları ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətə 12% (19 mln. manat) azalaraq 135 mln. manat olmuşdur. Ötürülən təkrarsığorta haqlarının sığorta haqlarında payı 8.4% təşkil etmişdir. Ötürülən təkrarsığorta haqlarının 4.7%-i (6.3 mln. manat) həyat sığorta sinifləri, 95.3%-i isə (128.8 mln. manat) qeyri-həyat sığorta siniflərinin payına düşür. Həyat sığorta sahəsi üzrə ötürülən təkrarsığorta haqları həyat sığorta sahəsi üzrə yığılmış sığorta haqlarının 0.97%-i, qeyri-həyat sığorta sahəsi üzrə ötürülən təkrarsığorta haqları isə qeyri-həyat sığorta sahəsi üzrə yığılmış sığorta haqlarının 15.1%-i təşkil etmişdir.

⁵ Lisenziyası ləğv olunmuş sığortaçılar nəzərə alınmadan.

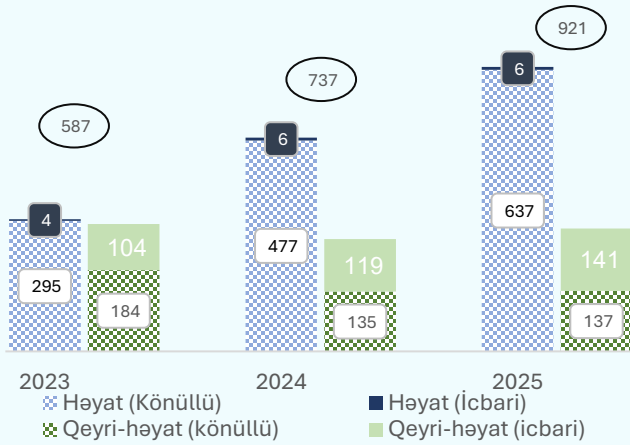
Qrafik 53. Ölkə daxili və ölkə xarici təkrarsığortaçılara hesablanmış təkrarsığorta haqlarının (TSH) dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci ildə sığorta ödənişlərinin həcmində artım müşahidə edilmişdir⁵. 2025-ci ildə verilmiş sığorta ödənişləri ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətə 25% (184 mln. manat) artaraq 921 mln. manata çatmışdır. Sığorta ödənişlərinin 69.8%-i həyat sığorta siniflərindən, 30.2%-i isə qeyri-həyat sığorta siniflərindən formalaşmışdır. İl ərzində həyat sığortası üzrə sığorta ödənişləri 33% artaraq 643 mln. manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 9.5% artaraq 278 mln. manat təşkil etmişdir. Həyat sığortası üzrə artımın əsas drayveri könüllü sığorta, qeyri-həyat sığortası üzrə artımının əsas drayveri isə icbari sığorta sinifləri olmuşdur. Həyat sığortası üzrə sığorta ödənişlərində artımın əsas hissəsi həyatın yaşam sığortası sinfi, qeyri-həyat sığortası üzrə sığorta ödənişlərinin əsas hissəsi isə avtoneqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası və tibbi sığorta siniflərinin payına düşmüşdür.

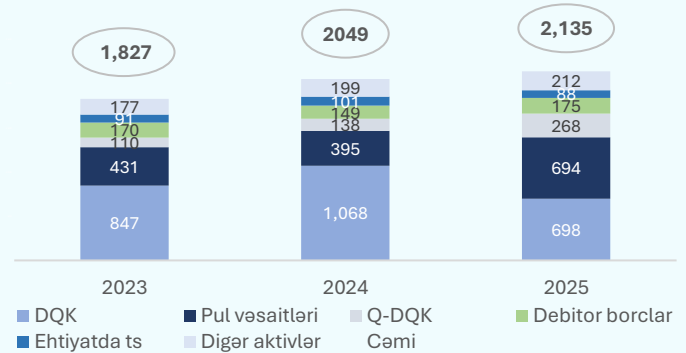
Qrafik 54. Sığorta ödənişlərinin dinamikası, mln manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

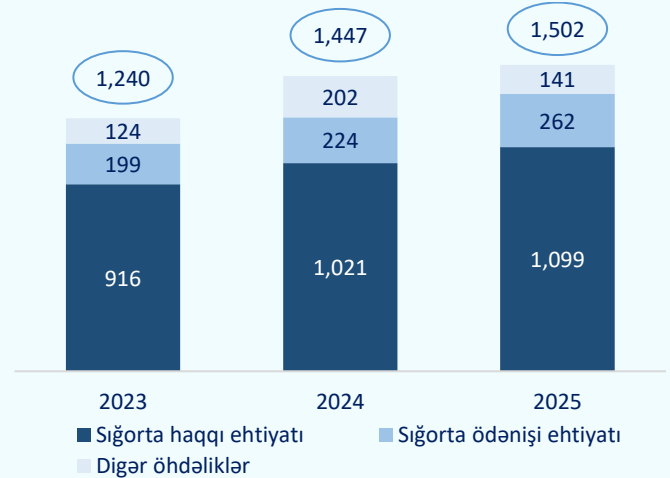
Bazarın genişlənməsi fonunda sektorun aktivlərində müsbət dinamika müşahidə olunur. 2025-ci il ərzində sığorta sektorunun aktivləri 4.2% (86 mln. manat) artaraq 2.14 mlrd. manata çatmışdır. Aktivlərin 33%-ni dövlət qiymətli kağızları, 33%-ni bank vəsaitləri, 13%-ni qeyri-dövlət qiymətli kağızları, 8%-ni debitor borclar təşkil edir. 2025-ci il ərzində sektorun öhdəlikləri isə 3.8% (55 mln.manat) artaraq 1.5 mlrd. manata çatmışdır. Öhdəliklərin 73%-i sığorta haqları ehtiyatı, 17%-i sığorta hadisələri ehtiyatı 10%-i digər öhdəliklər təşkil edir.

Qrafik 55. Sığorta sektorunun aktivlərinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 56. Sığorta sektorunun öhdəliklərinin dinamikası, mln. manatla

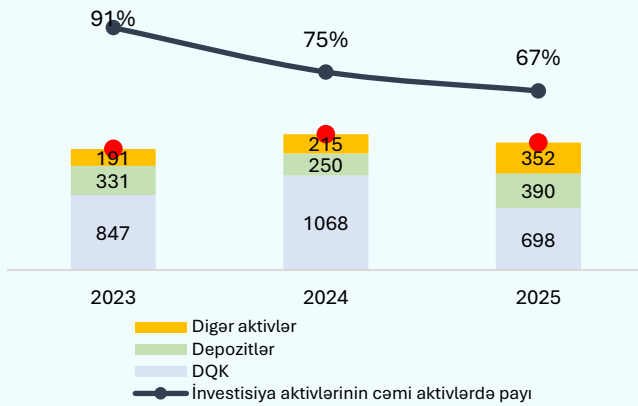

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta şirkətlərinin investisiya seçimləri məhdud olsa da, institusional investor kimi potensiallarını reallaşdırmaqdadırlar. Sığorta şirkətlərinin investisiya portfelini ötən ilin sonu ilə müqayisədə 6% (93 mln. manat) azalaraq 1441 mln. manat olmuşdur. Maliyyə Nazirliyi tərəfindən dövlət qiymətli kağızlarının yeni emissiyasının azalması sığortaçıların alternativ alətlərdən istifadə etməsinə, o cümlədən repo/əks-repo bazarında vəsait yerləşdirən tərəf

kimi aktiv iştirakına şərait yaratmışdır. Ümumilikdə, həyat sığorta şirkətlərinin aktivlərinin 67%-ni, qeyri-həyat sığorta şirkətlərinin aktivlərinin isə 68%-ni investisiya portfeli təşkil edir. Sığorta şirkətlərinin investisiya aktivləri əsasən DQK-dan, KQK-dan və depozitlərdən ibarətdir. 2025-ci ildə sığorta sektoru investisiya fəaliyyətindən 119.6 mln. manat gəlir əldə etmişdir ki, bu da cəmi gəlirlərin 7.4%-i təşkil edir.

Qrafik 57. Sığorta sektorunun investisiya fəaliyyətinin dinamikası, mln. manatla

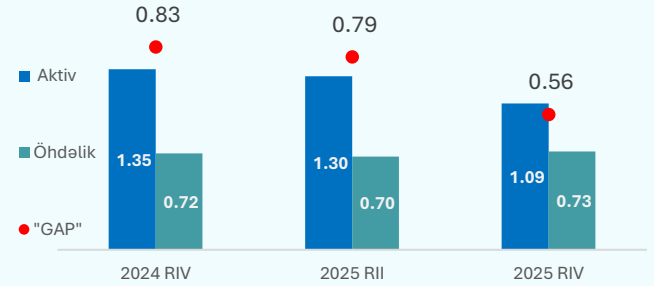

Mənbə: Mərkəzi Bank

Dövlət qiymətli kağızlarının azalması fonunda sığorta sektorunun durasiyasında azalma müşahidə olunur. Sığortaçıların faiz dərəcəsi riskləri üzrə həssaslığı durasiya metodu ilə qiymətləndirilmişdir. Sığorta şirkətlərinin aktiv və öhdəlikləri balans dəyəri ilə əks etdirildiyinə görə hesablamalar balans dəyəri üzərindən aparılmış və AMB-nin uçot faiz dərəcəsi ilə diskontlaşdırılmışdır. Müsbət durasiya fərqi nəticəsində faiz dərəcələrinin artımı məcmu

kapitalın tələb olunan kapitalla nisbəti əmsalına azaldıcı təsir edir.

Qrafik 58. Sığorta sektoru üzrə aktiv və öhdəliklərin durasiyası (illə ifadə olunur)

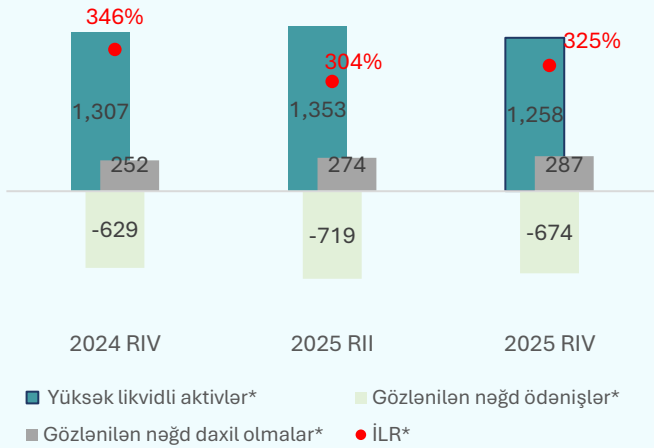

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sektorun likvidliyi komfort zonadadır. Belə ki, "ILR" əmsalı⁶ sığortaçıların malik olduğu yüksək likvidli aktivlərin 3 aylıq müddət ərzində sığorta öhdəlikləri üzrə gözlənilən xalis nağd ödənişlərin icra edilməsi üçün kifayət edib-etmədiyini qiymətləndirir. 2025-ci ilin sonuna sığorta sektorunun yüksək likvidli aktivləri 1258 mln. manat, gözlənilən nağd ödənişləri 674 mln. manat, gözlənilən nağd daxilolmalar 287 mln. manat, sektorun likvidlik əmsalı (ILR) isə 325% qiymətləndirilmişdir.

⁶ "International Association of Insurance Supervisors" (IAIS) metodologiyası əsasında "Insurance Liquidity Ratio"

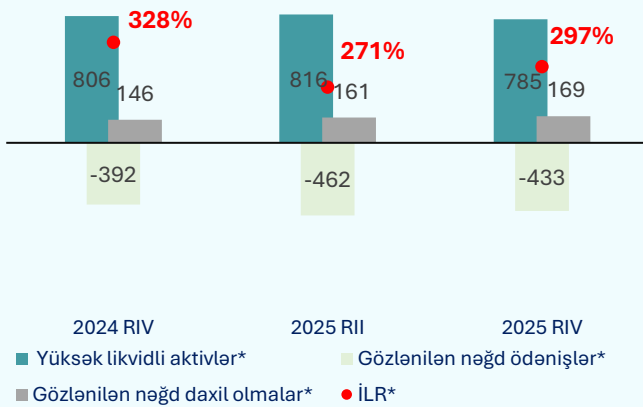
Qrafik 59. Sığorta sektorunun likvidlik əmsalı (İLR)

Mənbə: Mərkəzi Bank

Həyat sığorta sektoru üzrə yüksək likvidli aktivləri 785 mln. manat, gözlənilən nəğd ödənişləri 433 mln. manat, gözlənilən nəğd daxilolmalar 169 mln. manat, sektorun likvidlik əmsalı (ILR) isə 297% qiymətləndirilmişdir.

Qrafik 60. Həyat sığorta sektorunun likvidlik əmsalı (İLR)

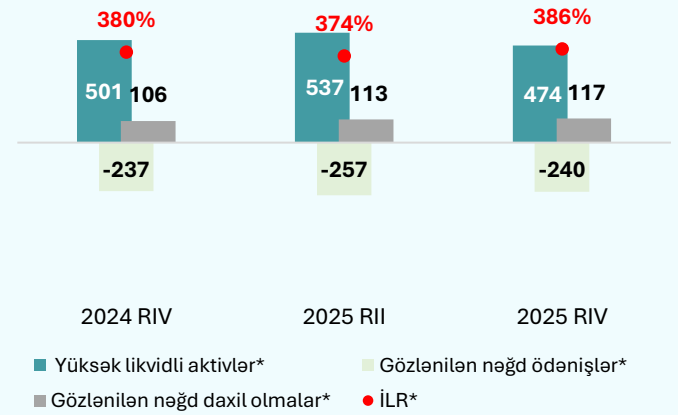

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qeyri-həyat sığorta sektoru üzrə yüksək likvidli aktivləri 474 mln. manat, gözlənilən nəğd ödənişləri 240 mln. manat, gözlənilən nəğd daxilolmalar 117 mln. manat, sektorun likvidlik

əmsalı (ILR) isə 386% qiymətləndirilmişdir. Beləliklə, yüksək keyfiyyətli likvid aktivlərin adekvat səviyyədə saxlanılmasının təmin olunması sığortaçıların qısamüddətli (3 aylıq) likvidlik şoklarına qarşı dayanıqlığını artırır.

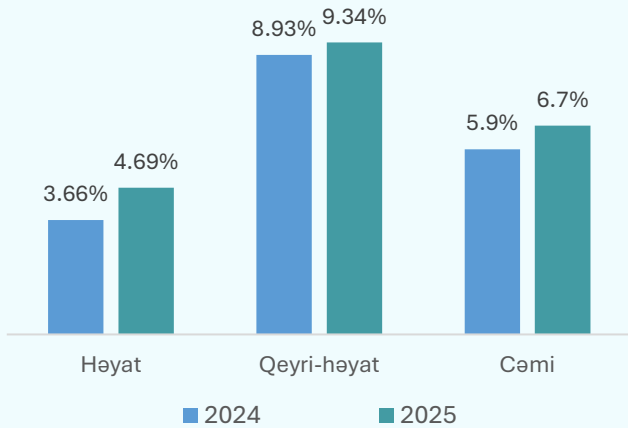
Qrafik 61. Qeyri-həyat sığorta sektorunun likvidlik əmsalı (İLR)

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta şirkətlərinin sığorta haqları üzrə debitor borcları onların dayanıqlılığına təhdid yaratmır. Sığortaçıların sığorta haqları üzrə debitor borcları ötən ilin sonuna nisbətə 16% (18 mln.manat) artaraq 128.6 mln.manat, həyat sığortası üzrə sığorta haqları üzrə debitor borclar 32.3% (12.6 mln.manat) artaraq 51.7 mln.manat, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 7.6% (5.4 mln.manat) artaraq 76.9 mln.manat təşkil etmişdir. Sığorta sektorunun sığorta haqları üzrə debitor borclarının aktivdə payı 6.7%-dir.

Qrafik 62. Sığorta haqları üzrə debitor borcların cəmi aktivlərdə payının dinamikası, % ilə

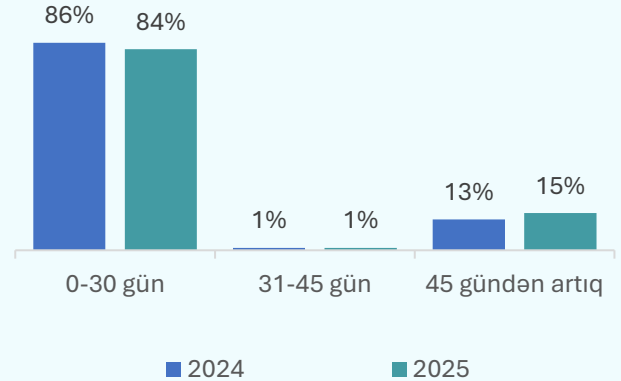

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta haqları üzrə debitor borcların 84%-i ödəmə vaxtı 30 gün müddətinə qədər gecikdirilmiş sığorta haqları, 1%-i ödəmə vaxtı 31-45 gün müddətində gecikdirilmiş sığorta haqları, 15%-i ödəmə vaxtı 45 gündən artıq müddətə gecikdirilmiş sığorta haqları təşkil edir. Sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı qaydada ödəmə vaxtı 45 gündən artıq müddətə gecikdirilmiş sığorta haqları məcmu kapitalın hesablanmasına nəzərə alınmır. Beləliklə həmin debitor borcları sığortaçıların dayanıqlığına təhdid yaratmır. Sığorta sektoru üzrə debitor borcların sığorta haqlarına nisbəti 10.5%, vaxtı keçmiş debitor borcların⁷ sığorta haqlarına nisbəti 1.7% olmuşdur. Bu göstəricilər həyat sığorta üzrə anoloji olaraq 6.1% və 1.1%, qeyri-həyat sığortası üzrə isə 20.9% və 3.3% olmuşdur.

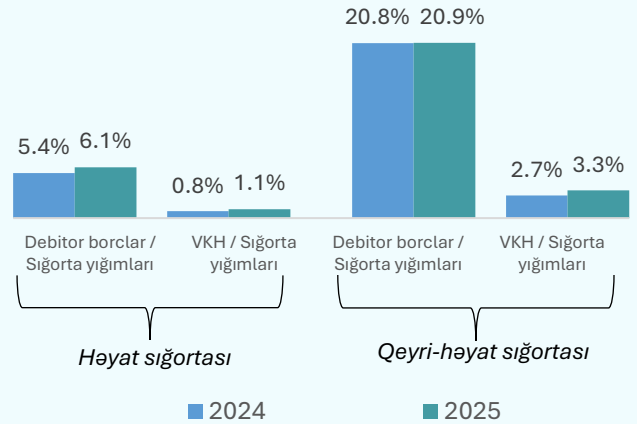
⁷ 30 gündən artıq gecikmiş sığorta haqları üzrə debitor borclar

Qrafik 63. Sığorta haqqı üzrə debitor borcların gecikmə günləri üzrə bölgüsü, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

Qrafik 64. Debitor borclarının sığorta haqlarına nisbəti

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta sektoru mənfəətlə fəaliyyət göstərsə də, sektorun mənfəətliliyi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə azalmışdır. 2024-ci ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 2025-cü ildə sığorta sektorunun xalis mənfəəti 4% (7 mln.manat) azalaraq 166 mln. manat olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində qeyri-həyat sığorta şirkətləri üzrə mənfəətlilik 7 mln. manat azalaraq 86 mln. manat, həyat sığorta şirkətləri üzrə

mənfəətlik isə 1 mln. manat azalaraq 79 mln. manat olmuşdur.

Qrafik 65. Sığorta sektorunun mənfəətliliyin dinamikası, mln. manatla

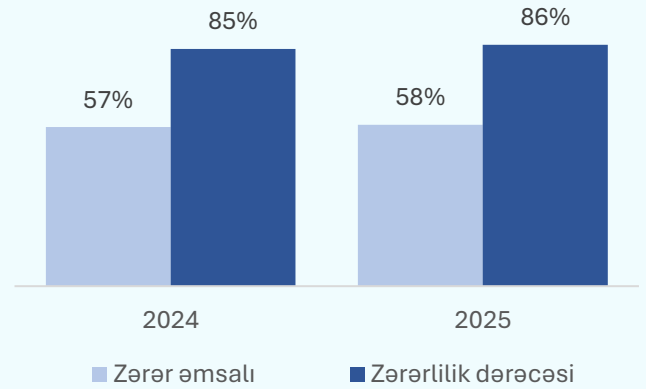

Mənbə: Mərkəzi Bank

Sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsi 1 f.b artmışdır. 2025-ci ildə ötən ilin müvafiq dövrünə nəzərən sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsi 1 f.b artaraq 86% olmuşdur. Belə ki, bazar payı 21% olan tibbi sığorta üzrə zərər əmsalı 4 f.b azalaraq 80%, xərc əmsalı 3 f.b artaraq 25%, yekun zərərlik dərəcəsi isə 1 f.b azalaraq 105% olmuşdur. Yüksək bazar payına sahib bir neçə sığorta siniflərində zərərlik dərəcəsinin artması sığorta sektorunun zərərlik dərəcəsinin artmasına təsir etmişdir. Belə ki, bazar payı 27% olan avtonəqliyyat vasitəsi sahiblərinin mülki məsuliyyətinin icbari sığortası üzrə zərər əmsalı 11 f.b artaraq 85%, xərc əmsalı 2 f.b azalaraq 28%, yekun zərərlik dərəcəsi isə 10 f.b artaraq 113%, bazar payı 11% olan avtonəqliyyat vasitələrinin sığortası üzrə zərər əmsalı 4 f.b artaraq 52%, xərc əmsalı 1 f.b azalaraq 34%,

yekun zərərlik dərəcəsi isə 3 f.b artaraq 86% olmuşdur.

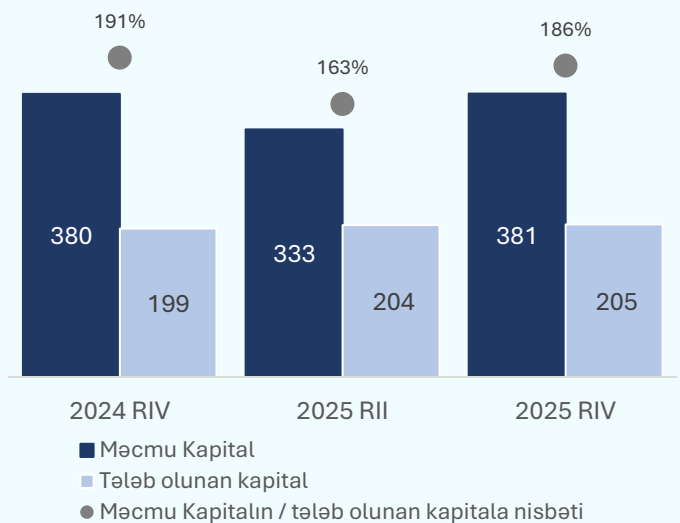
Qrafik 66. Sığorta sektoru üzrə zərərlik dərəcəsinin dinamikası, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank

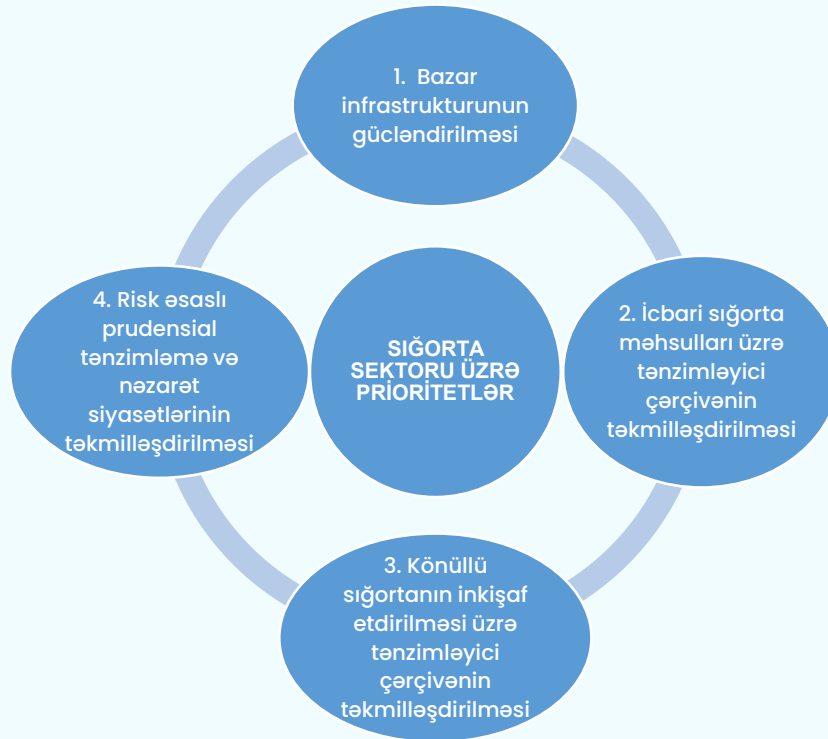
Sığorta sektorunun kapital mövqeyi prudensial tələbləri üstələyir. 2025-ci ilin sonunda sığorta sektorunun məcmu kapitalı ötən ilin sonuna nisbətə 1 mln. manat artaraq 381 mln. manat, tələb olunan kapital 1 mln. manat artaraq 205 mln. manat olmuşdur.

Qrafik 67. Məcmu və tələb olunan kapitalın dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ildə sığorta sektoru üzrə prioritetlər

1. **Sığorta vasitəçiləri** üzrə yeni konsepsiyası əsasında qanunvericiliyə dəyişiklik layihəsinin tamamlanması
Bank-sığorta tərəfdaşlığı modelinin genişləndirilməsi
Sektorda rəqəmsallaşmanın gücləndirilməsi üzrə tədbirlərin icrası
2. **Avto-icbari sığorta** növü üzrə Bonus-Malus sisteminin təkmilləşdirilməsi, risk əsaslı tənzimləmə tədbirlərinin davam etdirilməsi
Sərnişinlərin icbari fərdi qəza sığortası məhsulunun təkmilləşdirilməsi
İstehsalatda bədbəxt hadisələrdən icbari sığorta məhsullarının təkmilləşdirilməsi
3. **Könüllü sığorta növləri** üzrə ümumi şərtlərin müəyyən olunması
Həyatın yaşam sığortası üzrə yeni konsepsiyası əsasında qanunvericiliyə dəyişiklik layihəsinin tamamlanması
4. **Risk əsaslı kapitalın** hesablanması üzrə tələblərin müəyyən olunması
Risk əsaslı nəzarət mexanizminin formalaşdırılması
Prudensial hesabatlar üzrə təkmilləşdirmələrin davam etdirilməsi

Haşiyə 6. Banklar və Sığorta şirkətləri arasındakı qarşılıqlı asılılıq və sistem risklərinin təhlili: Şəbəkə təhlili

Maliyyə sistemində institutlararası qarşılıqlı əlaqələrin güclənməsi sistem risklərinin ötürülmə kanallarının daha çoxşaxəli və mürəkkəb xarakter almasına səbəb olur. Bu baxımdan, hər hansı bir maliyyə institutunda yaranan şokun digər institutlara necə və hansı miqyasda ötürüldüyünün qiymətləndirilməsi maliyyə sabitliyinin təmin edilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. **Şəbəkə təhlili** bu qarşılıqlı əlaqələri kəmiyyət baxımından ölçməyə və potensial domino effektlərini müəyyən etməyə imkan verən əsas analitik alətlərdən biridir. Şəbəkə analizi hər hansı bir maliyyə institutunun defoltu halında domino effekti vasitəsilə digər maliyyə institutlarının fəaliyyətinə təsirin istiqamətini və miqyasını ölçən bir modeldir. Model çərçivəsində maliyyə institutları üzrə iki əsas göstərici – təsiretmə və həssaslıq indeksləri hesablanır.

Yüksək təsiretmə indeksinə malik maliyyə institutunun defoltu digər institutların maliyyə dayanıqlığının zəifləməsinə və ya iflasına səbəb ola bilər ki, bu da şok şəraitində maliyyə sektorunun ümumi kapital itkisini əks etdirir. **Yüksək həssaslıq indeksi** isə maliyyə institutunun digər institutlarda baş verən şoklar nəticəsində öz kapitalında məruz qala biləcəyi potensial itkiləri ölçür.

Azərbaycanın maliyyə sektorunun əsas iştirakçıları olan banklar və sığorta şirkətləri üzrə aparılan təhlil göstərir ki, bu institutlar qarşılıqlı olaraq həm təsiretmə, həm də həssaslıq xüsusiyyətlərinə malikdir. Banklar nisbətən böyük kapital bazası və geniş qarşılıqlı öhdəliklər şəbəkəsi səbəbindən sistemdə əsas ötürücü rol oynayır. Sığorta şirkətləri isə daha kiçik kapital həcmi və bank sektoru ilə inteqrasiya səviyyəsinə görə kənar şoklara daha həssas mövqedədir.

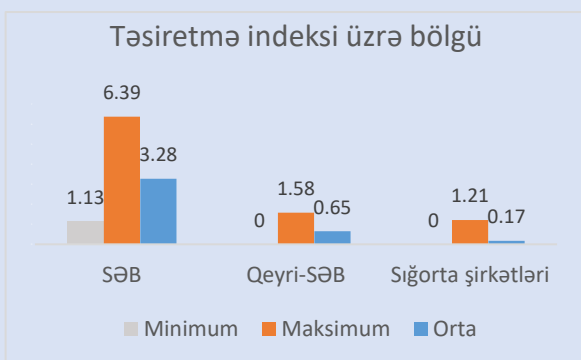
Şəbəkə modeli üzrə təhlil 2025-ci ilin göstəriciləri əsasında aparılmışdır. Modeldə indekslərin formalaşmasına iki əsas ssenari təsir edir:

- **Kredit şoku** – maliyyə institutunun defoltu nəticəsində öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi və həmin maliyyə institutuna vəsait yerləşdirmiş digər maliyyə institutları üçün tam (100%) itkinin yaranması;
- **Likvidlik və maliyyələşmə şoku** – maliyyə institutları tərəfindən yerləşdirilmiş maliyyələşmə mənbələrinin tam (100%) geri çəkilməsi və qaytarılmanı təmin etmək üçün aktivlərin 30% diskontla məcburi satışı.

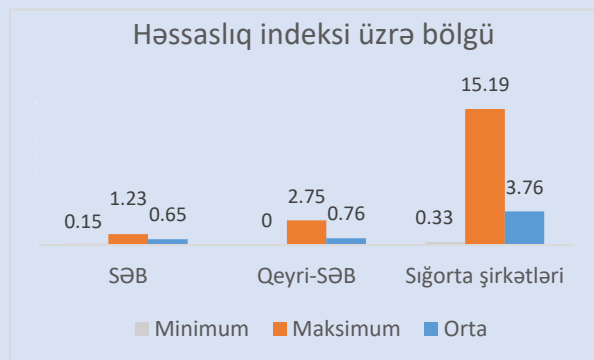
Təhlil nəticələrinə əsasən, təsiretmə indeksi əsasən banklar ətrafında, həssaslıq indeksi isə sığorta şirkətləri ətrafında cəmlənmişdir. Xüsusilə, sistem əhəmiyyətli bankların (SƏB) təsiretmə indeksi üzrə konsentrasiyası daha yüksəkdir. Maksimum 6.39 səviyyəsində müşahidə olunan təsiretmə indeksi göstərir ki, ən yüksək təsiretmə indeksinə malik maliyyə

institunun defoltu maliyyə sektorunun ümumi kapitalının 6.39 faizinin itirilməsi ilə nəticələne bilər.

Digər tərəfdən, maksimum 15.19 səviyyəsində olan həssaslıq indeksi sığorta şirkətlərinin sistem üzrə baş verə biləcək şoklara daha **həssas** olduğunu göstərir. Belə ki, hər hansı maliyyə institutunun defoltu halında ən yüksək həssaslıq indeksinə malik sığorta şirkəti öz kapitalının 15.19 faizini itirə bilər.

Qrafik 1: Təsiretmə indeksi üzrə bölgü

Qrafik 2: Həssaslıq indeksi üzrə bölgü

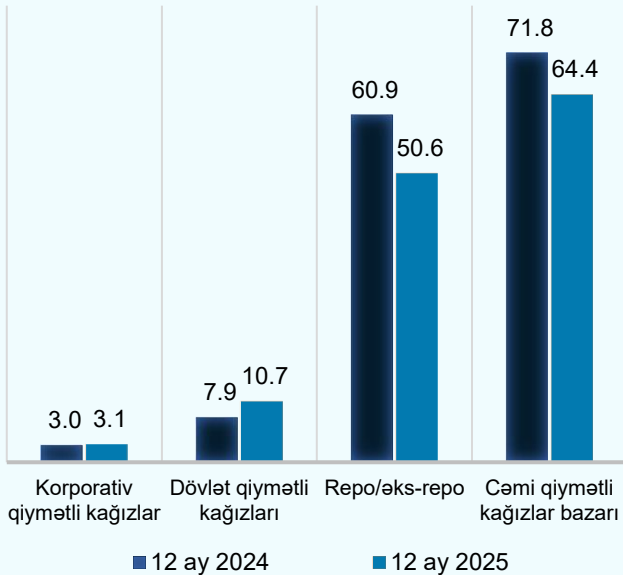
Şəbəkə təhlili maliyyə sistemində maliyyə institutları arasında qarşılıqlı əlaqələrin qiymətləndirilməsində mühüm rol oynayır. Aparılmış qiymətləndirmə, maliyyə sistemi inkişaf etdikcə maliyyə institutları arasında çoxşaxəli əlaqələrin formalaşdığını göstərir. Mərkəzi Bank tərəfindən həyata keçirilən makroprudensial siyasət maliyyə institutları arasında qarşılıqlı əlaqələrin sistem riskinə çevrilməməsinə hədəflənmişdir. Belə ki, 2024-cü ildə təsdiq olunmuş Makroprudensial siyasət çərçivəsi sənədinə əsasən, makroprudensial siyasətin 5 aralıq məqsədindən biri də birbaşa və dolayı konsentrasiyaların məhdudlaşdırılması olmuşdur. Bank sektoru üzrə bu aralıq məqsəd əsasən “Kredit riskləri, o cümlədən iri kredit riskləri ilə bağlı prudensial normativ və tələblərə dair Qayda”-sında müəyyən olunmuş kredit risklərinin maksimum miqdarı vasitəsilə tənzimlənir. Sığorta şirkətləri üzrə isə bu risklər “Sığortaçıların investisiya əməliyyatları ilə bağlı Qayda”-sında müəyyən olunmuş əmsallar və diversifikasiya normaları ilə tənzimlənir.

* Juan Sole & Marco A Espinosa-Vega, 2010. "Cross-Border Financial Surveillance; A Network Perspective," IMF Working Papers 2010/105, International Monetary Fund

Kapital Bazarı

Kapital bazarında qiymətli kağızların ticarət dövriyyəsində repo və əks-repo əməliyyatları azalsa da, korporativ və dövlət qiymət kağızlarının ticarətində artım müşahidə olunmuşdur. Belə ki, qiymətli kağız bazarının ticarət dövriyyəsi 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 10% (7.4 mlrd manat) azalaraq 64.4 mlrd. manat təşkil etmişdir. Mərkəzi Bank ilə aparılan repo əməliyyatlarının azalması fonunda hesabat ili ərzində repo və əks-repo bazarının həcmi azalmışdır ki, bu da qiymətli kağız bazarının ticarət dövriyyəsi üzrə azalmanın əsas drayverini təşkil edir. Korporativ qiymətli kağız bazarının ticarət dövriyyəsi 2025-ci il ərzində 3% (0.1 mlrd. manat), dövlət qiymətli kağızlarının dövriyyəsi isə 35% (2.8 mlrd. manat) artmışdır.

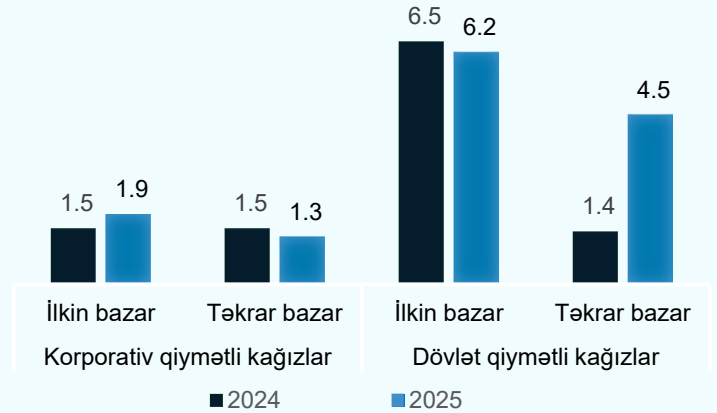
Qrafik 68. Kapital bazarının dövriyyəsi, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Həm korporativ, həm də dövlət qiymətli kağızlarının ticarət dövriyyələrində artım müşahidə olunmuşdur. Belə ki, 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə korporativ qiymətli kağızların ilkin bazar dövriyyəsinin həcmi 27% (0.4 mlrd. manat) artaraq 1.9 mlrd. manat, təkrar bazar dövriyyəsinin həcmi isə 13% (0.2 mlrd. manat) azalaraq 1.3 mlrd. manat təşkil etmişdir. Dövlət qiymətli kağızlarına gəlincə, ilkin bazar dövriyyəsi hesabat ili ərzində 5% (0.3 mlrd. manat) azalsa da, təkrar bazar dövriyyəsi 3.2 dəfə (3.1 mlrd. manat) artaraq 4.5 mlrd. manata çatmışdır. Dövlət qiymətli kağızlarının təkrar bazarında artım əsasən Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları hesabına olmuşdur.

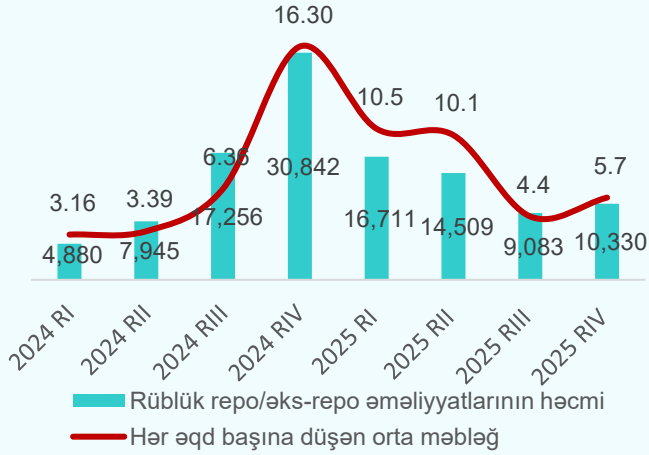
Qrafik 69. İlkin və təkrar bazar əməliyyatlarının həcmi, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Repo bazarında aktivlik ötən ilə nisbətə azalmışdır. 2025-ci il ərzində repo/əks-repo əməliyyatlarının həcmi 17% (10.3 mlrd. manat) azalaraq 50.6 mlrd. manat təşkil etmişdir.

Qrafik 70. Repo əməliyyatlarının dinamikası, mln. Manatla

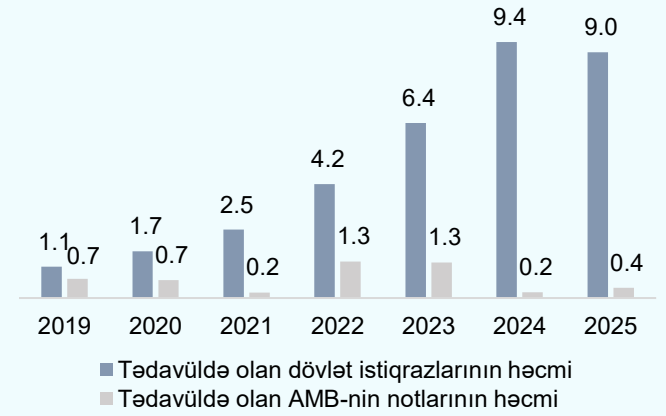

Mənbə: Mərkəzi Bank

Bununla belə, repo bazarının ümumi aktivliyi qənaətbəxş səviyyədə qalmaqdadır.

2025-ci ilin sonuna tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızlarının həcmi azalsa da, AMB-nin notlarında artım müşahidə edilmişdir. Belə ki, ötən ilin sonu ilə müqayisədə tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızların həcmi 4% (0.4 mlrd. manat) azalaraq 9.0 mlrd. manat təşkil etmişdir. Azalmanı şərtləndirən əsas amil cari ilin ilk 8 ayında Maliyyə Nazirliyi tərəfindən yeni emissiyanın təşkil edilməməsi olmuşdur. Hesabat dövrü ərzində AMB notlarının dövriyyədəki həcmi 1.8 dəfə (0.2 mlrd. manat) artaraq 0.4 mlrd. manata çatmışdır.

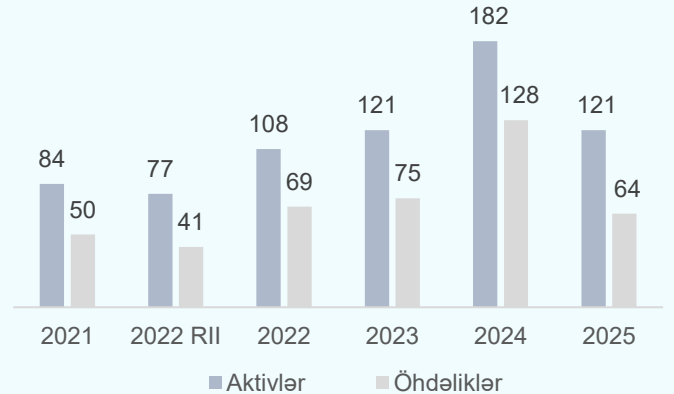
Qrafik 71. Tədavüldə olan dövlət qiymətli kağızlarının dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

Son il ərzində investisiya şirkətlərinin balans göstəricilərində azalma müşahidə olunmuşdur. 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə investisiya şirkətlərinin aktivləri 34% (61 mln. manat) azalaraq 121 mln. manat, öhdəlikləri isə 50% (64 mln. manat) azalaraq 64 mln. manat təşkil etmişdir. İnteraksiya şirkətlərinin aktiv və öhdəliklərindəki azalmanı şərtləndirən əsas amil yüklü maliyyə aktivlərinin (repo/əks-repo əməliyyatları) həcmnin azalması olmuşdur.

Qrafik 72. Investisiya şirkətlərinin balansının dinamikası, mln. manatla

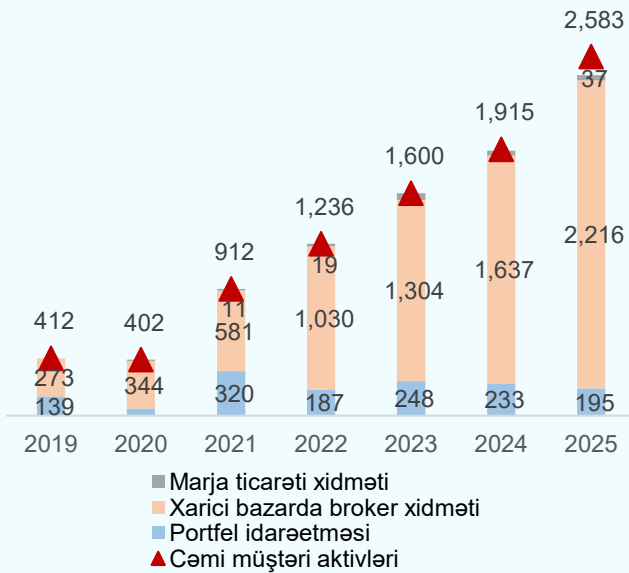

Mənbə: Mərkəzi Bank

İl ərzində investisiya şirkətlərinin müştəri aktivləri genişlənməkdə davam etmişdir.

2025-ci il ərzində investisiya şirkətlərinin müştəri aktivləri 35% (668 mln. manat) artaraq il sonuna 2.6 mlrd. manata çatmışdır. Müştəri aktivlərində artımın əsas drayveri xarici bazarda broker xidmətləri olmuşdur. Belə ki, xarici bazarda broker xidmətləri üzrə müştəri aktivləri 31% (580 mln. manat) artaraq 2.2 mlrd. manat təşkil etmişdir.

Qrafik 73. Investisiya şirkətlərinin müştəri aktivlərinin dinamikası, mln. manatla

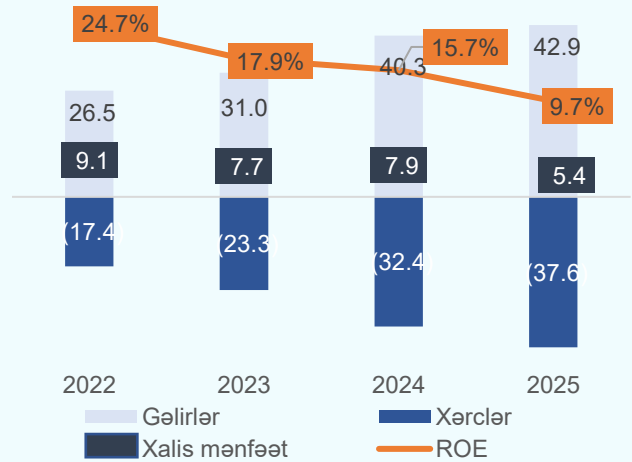

Mənbə: Mərkəzi Bank

İnvestisiya şirkətlərinin xalis mənfəətində azalma müşahidə olunmuşdur.

Belə ki, 2025-ci il ərzində investisiya şirkətlərinin xalis mənfəəti 32% (2.5 mln. manat) azalaraq il sonuna 5.4 mln. manat olmuşdur. İnvestisiya şirkətlərinin xalis mənfəəti artan haqq və komissiya, əmək haqqı və sosial xərclər, habelə inzibati xərclər fonunda azalmışdır.

Qrafik 74. Investisiya şirkətlərinin mənfəətliliyinin dinamikası, mln manatla

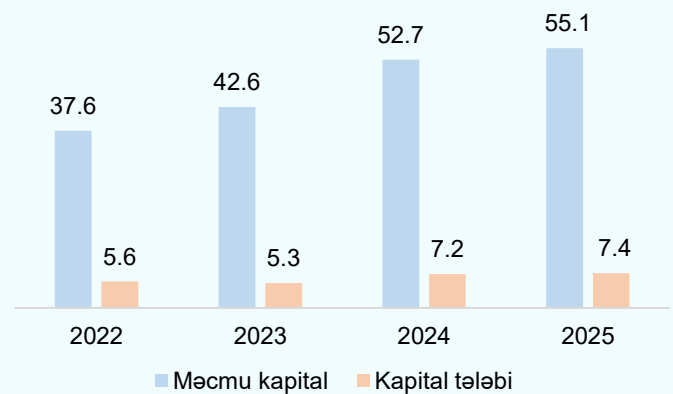

Mənbə: Mərkəzi Bank

İnvestisiya şirkətlərinin kapital mövqeyi komfort zonadır.

2025-ci ilin sonuna investisiya şirkətləri üzrə məcmu kapital 55.1 mln. manat, tələb olunan kapital isə 7.4 mln. manat təşkil etmişdir ki, bu da investisiya şirkətlərinin kifayət qədər kapital buferinə sahib olduğunu göstərir.

Qrafik 75. Məcmu kapital və kapital tələbinin dinamikası, mln. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2026-cı ildə kapital bazarları üzrə prioritetlər

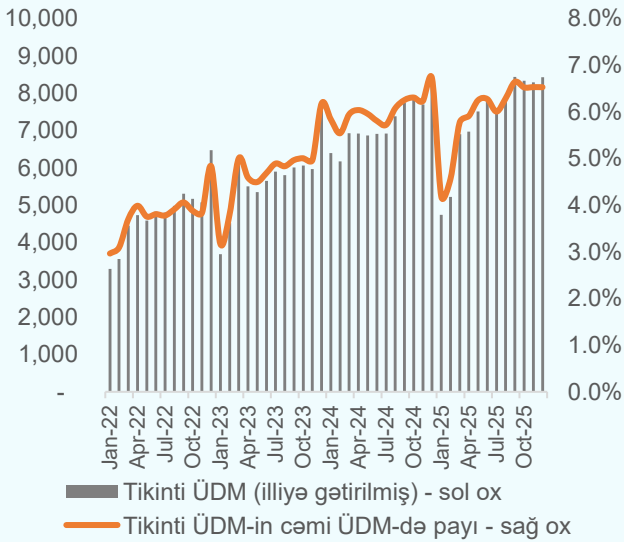

1. Xarici konsaltinq şirkəti ilə birgə «Qiymətli kağızlar bazarı haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa dəyişiklik layihəsinin hazırlanması
2. Klirinq-hesablaşma sisteminin təkmilləşdirilməsi, həmçinin mərkəzi kontragent institutunun yaradılması imkanlarına baxılması
3. IOSCO prinsiplərinə uyğunluğun təmin edilməsi
4. Sukukla bağlı qanunvericilik çərçivəsinin formalaşdırılması, investisiya fondlarına dair qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi, vençur kapitalı və kraudfanding fəaliyyətinin tənzimlənməsi üzrə qanunvericilik bazasının formalaşdırılması
5. Risk əsaslı nəzarətə keçidlə bağlı işlərin görülməsi, korporativ idarəetmə standartlarına riayət edilməsinə nəzarət

Daşınmaz əmlak bazarı

Cari il ərzində tikinti sektorunun yaratdığı əlavə dəyərdə cüzi azalma müşahidə edilse də, ümumilikdə sektorda məşğulluq səviyyəsi və əsas kapitala investisiyalar artmışdır. Belə ki, 2025-ci ildə tikinti sektoru üzrə nominal ÜDM ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 0.4% azalmışdır. Sektorun cəmi ÜDM-də payı isə 0.2 f.b. azalaraq 6.7%-dən 6.5%-ə enmişdir. 2025-ci ilin dekabr ayının sonuna olan məlumatlara əsasən tikinti müəssisələrində çalışan maddi işçilərin sayı 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə 1.8% artaraq 119.4 min nəfər təşkil etmişdir. Cari ildə Azərbaycanda bütün maliyyə

Qrafik 76. Tikinti sektoru üzrə ÜDM-in dinamikası, mln.

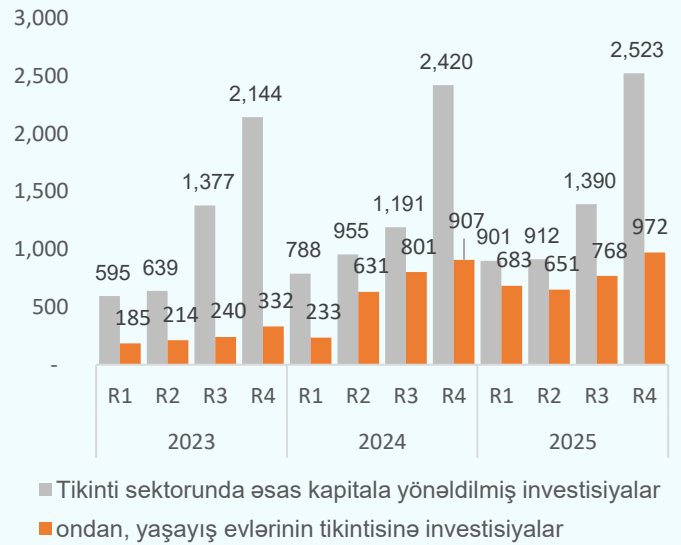
Mənbə: DSK

mənbələrindən əsas kapitala 21.2 mlrd. manat vəsait yönəldilib ki, bunun da 16 mlrd. manatı tikinti- quraşdırma işlərinə sərf edilib. Bu ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 0.5% çoxdur.

2025-ci ildə yaşayış evlərinin tikintisinə ayrılan vəsaitlər artmışdır. Tikinti sektorunda əsas kapitala yönəldilmiş investisiyaların, o

cümlədən yaşayış evlərinin tikintisi üzrə sərmayə qoyuluşlarının məbləğində artım olmuşdur ki, bu da həm yüksək tələblə, həm də dövlət və özəl sektor tərəfindən həyata keçirilən yeni layihələrlə bağlı olmuşdur. Sektor üzrə investisiya axınlarının bərpası, ölkədə həyata keçirilən tikinti-quruculuq işləri, o cümlədən Prezident sərəncamı əsasında sənədsiz evlərin sənədləşdirilməsi prosesinin davam etdirilməsi fonunda tikinti sektoru və daşınmaz əmlak bazarında aktivliyin yüksələcəyi gözlənilir.

Qrafik 77. Tikinti sektorunda investisiyalar, mln AZN

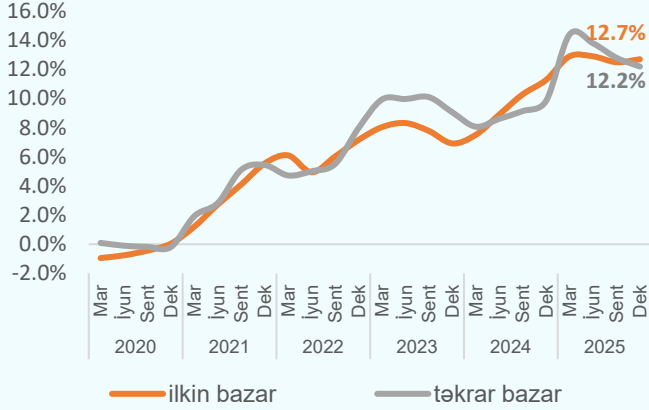

Mənbə: DSK

Mənzil bazarında qiymətlərin artım tempində sabitləşmə müşahidə olunur. Ötən ilin sonu ilə müqayisədə mənzil bazarında qiymət artımı 12.2% olmuşdur. İlkin bazar üzrə 12.7%, təkrar bazar üzrə isə 12.2% artım müşahidə edilmişdir. Son ildə ilkin bazar üzrə artım tempi sabit olsa

da, təkrar bazar üzrə artım tempində azalma nəzərə çarpmışdır.

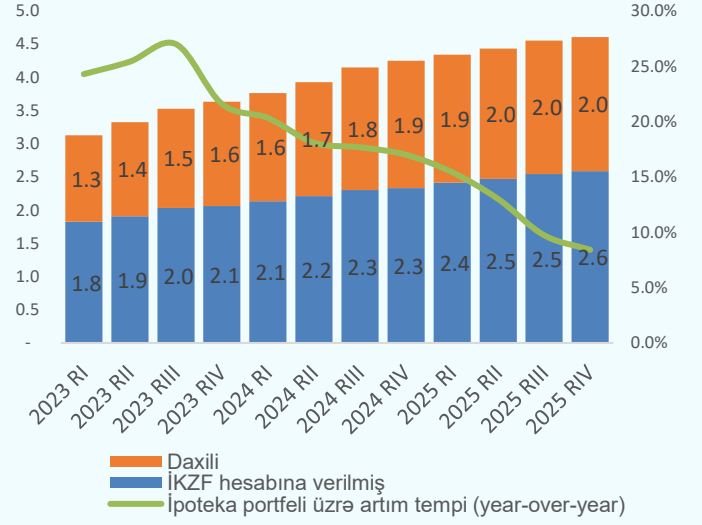
Qrafik 78. İlk və təkrar bazar üzrə mənzil qiymətlərinin illik artım tempinin dinamikası, %-lə

Mənbə: DSK

İpoteka kreditləşməsinin artım dinamikası davam edir. Artım tempinin azalması xüsusilə bankların daxili ipoteka kreditləri hesabına olmuşdur. Belə ki, bankların daxili resurslar hesabına verdiyi kreditlərin qalıq məbləği il ərzində 104 milyon manat artmışdırsa (və ya illik 5.4% artım), İKZF hesabına verilən kreditlərdə illik artım 253 milyon manat təşkil etmişdir (və ya 10.8% artım). 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə bankların daxili ipoteka kreditləri üzrə faiz dərəcəsi 1.17 f.b. artaraq 11.92% olmuşdur ki, bu da ipoteka kreditlərinə olan tələb artımının sənətiməsinə səbəb olan faktorlardan biridir. İKZF hesabına verilmiş kreditlərdə isə faiz dərəcəsi 0.49 f.b. azalaraq 5.96% olmuşdur.

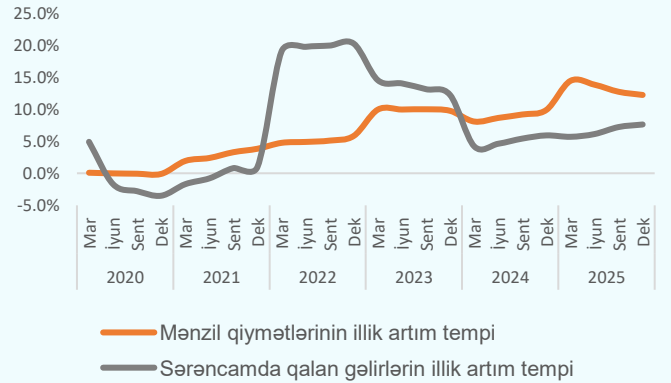
Qrafik 79. İpoteka portfelinin dinamikası, mlrd. manatla

Mənbə: Mərkəzi Bank

2025-ci ildə mənzil qiymətlərinin artımı əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin artım tempini üstələsə də, onlar arasındakı fərq il ərzində tədricən azalmışdır. Belə ki, DSK-ın məlumatına əsasən, 2024-cü ilin sonu ilə müqayisədə mənzil qiymətləri 12.2%, sərəncamda qalan gəlirlər isə 7.6% artmışdır. Bununla belə, əsasən mənzil qiymətlərinin artım tempinin azalması fonunda iki göstərici arasındakı fərq il ərzində tədricən azalmışdır.

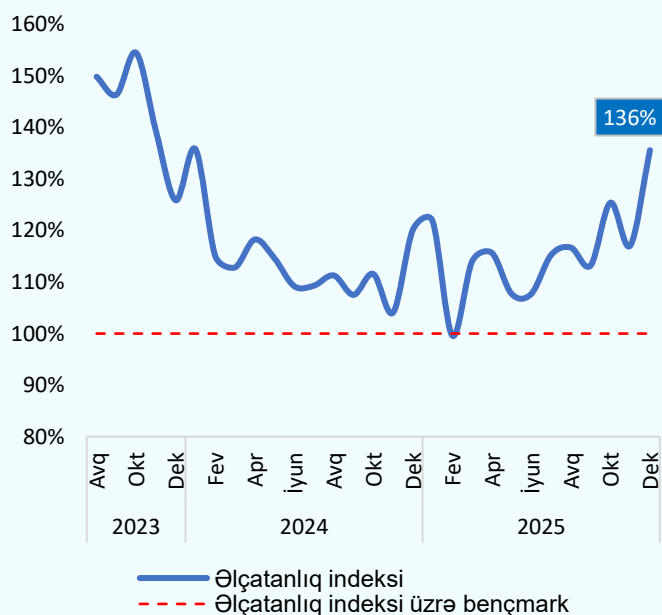
Qrafik 80. Mənzil qiymətləri və əhalinin sərəncamda qalan gəlirlərinin illik artım tempinin dinamikası, %-lə

Mənbə: DSK

Mənzil bazarında təklif edilən qiymətlərin artmasına baxmayaraq, əhəlinin sərəncamda qalan gəlirləri dayanıqlı ipoteka kreditləşməsinə imkan verir. Dünya təcrübəsində geniş istifadə edilən əlçatanlıq indeksi (affordability index) adam başına düşən sərəncamda qalan gəlirin ay ərzində verilmiş yeni ipoteka kreditləri üzrə aylıq ortalama ödənişə nisbəti kimi hesablanır. Göstəricinin 100%-dən yuxarı olması əhəlinin sərəncamda qalan gəlirlərinin ipoteka ödəmə iqtidarında olduğunu, 100%-dən aşağı olması isə aylıq ipoteka ödənişinin sərəncamda qalan gəlirdən çox olmasını göstərir.

Qrafik 81. Əlçatanlıq indeksinin dinamikası, %-lə

Mənbə: Mərkəzi Bank, DSK və daşınmaz əmlak alqı-satqısı üzrə açıq mənbələr

2025-ci ildə sərəncamda qalan gəlirlər üzrə artım və aylıq ortalama ipoteka ödənişində olan azalma əlçatanlıq indeksində artımı şərtləndirmişdir. Bununla bərabər, əhəlinin sərəncamda qalan gəlirləri üzrə müsbət dinamika əlçatanlıq indeksinin beşmark göstəricidən yüksək olmasına səbəb olmuşdur.

Mənzil bazarı ilə bağlı mövcud açıq mənbələrdən əldə edilən məlumata əsasən⁸ dekabr ayının sonunda ölkə üzrə təklif edilən median aylıq kirayə haqqı 1002 manat təşkil edir ki, bu da daşınmaz əmlakın kapitalizasiya müddətinin⁹ 20.9 il olmasını şərtləndirir. Qeyd edək ki, 2024-cü ilə müqayisədə kapitalizasiya müddətində 1.4 illik artım müşahidə olunur ki, bu da il ərzində mənzil qiymətlərinin artımının kirayə qiymətləri ilə müqayisədə daha sürətli artımı ilə əlaqələndirilir.

⁸ Mənzil bazarı üzrə təklif edilən qiymətlər açıq mənbələrdən, o cümlədən daşınmaz əmlak alqı-satqısı üzrə ixtisaslaşmış veb-səhifələrdən əldə edilmişdir.

⁹ Kapitalizasiya müddəti=Median mənzil qiyməti/Median illik kirayə haqqı